

RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

THE-METAL-AND-MACHINE-MARKET
(WEEKLY)

LE MARCHÉ DES METAUX ET DES MACHINES
(HEBDOMADAIRE)

DER METALL- UND MASCHINEN-MARKT
(WOCHENFACHBLATT)

STAŁE DODATKI: „ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA” ♦ „POSTĘPY W PRZEMYSŁE” Z „DZIAŁEM AUTOMOBILOWYM” ♦ „DZIAŁ BUDOWLANY i CERAMICZNY” ♦ „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH”

<p>PRZEDPŁATA kwartalna 4½ zł z dostawą w dom.</p> <p>Tygodni. abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskiem.</p> <p>Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.</p>	<p>REDAKCJA i ADMINISTRACJA POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277</p>	<p>Subscription rates: For 3 months (England) sh 5 " " " (Germany) Gmks 4.50 " " " (U. S. A.) Dol. 1,—</p> <p>ADVERTISING-RATES: Full page zł 100,— Half a page zł 60,— One fourth of a page zł 35,— One eighth of a page zł 20,— One sixteenth of a page 10,— Advertisements on Cover plus additional fee. Advertisements from abroad will be calculated according to special rates. In special editions the rates are different.</p>
---	--	--

Nr. 15

Poznań, 13 kwietnia 1928

Rok VIII

Treść nr. 15:

Strona	Strona
Huty i przemysł przetwórczy, Alfred Lorenzowski	461
Na placu przyszłej Wystawy Krajowej	463
Bliski Wschód jako teren nowej ekspansji gospodarczej	464
Platyna na rynku światowym, W. H-ski	466
Z życia gospodarczego zagranicą	467
Kronika eksportowo-importowa	468
IV. Międzynarodowe Targi w Poznaniu	472
Wiadomości z branży	474
Porozumienie wśród warszawskich sprzedawców śrub i nitów	474
Z życia spółek akcyjnych	476
Z życia placówek przemysłowo-handlowych	476
Skrzynka zapytań	478
DZIAŁ AUTOMOBILOWY	479—480
ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA	482—485
DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH	487—490
DZIAŁ BUDOWLANY I CERAMICZNY	491—496
Przetargi, submisje i licytacje	497

Huty i przemysł przetwórczy.

W aktualnej sprawie rozszerzenia pojemności rynku krajowego na żelazo, konstatujemy fakt, że huty polskie przystępują do produkcji różnych fabrykatów gotowych, stwarzając temsamem poważną konkurencję przemysłowi przetwórczemu. Z tego powodu zamieszczamy powyższy artykuł, traktując go jako artykuł dyskusyjny.

Wdzięczni jesteśmy publicyście „Kurjera Poznańskiego” za to, że poruszył palącą kwestję stosunku hut do metalowego przemysłu przetwórczego.

W feljetonie „Z chwili” p. t. „Niewłaściwa droga” publicysta bezimienny pisze, że „niedawno temu doniosła prasa, że hutnictwo górnośląskie — idąc w ślady hut b. Kongresówki — podjęło produkcję łatwiejszych fabrykatów gotowych, przeznaczonych w pierwszym rzędzie dla rolnictwa i mogących liczyć na masowy zbył. Naprzykład Huta Pokoju rozpoczęła fabrykację łopat, a w najbliższym czasie uruchomi wytwórnice pił tartacznych, i pił zwykłych. Huta Baildona podjęła produkcję łańcuchów, podczas gdy Huta

Silesia otworzyła pocynkownię blachy na wyrób wiader. Zakłady Ferrum fabrykują osie do wozów, śruby i nity; tak samo osie produkują Huty Królewska i Laury, przyczem ta ostatnia zaczyna konkurować z przemysłem styryjskim i szwedzkim, wyrabiając na wielką skalę kosy.”

Ponieważ huty bezsprzecznie zainteresowane są w rozwoju przemysłu przetwórczego, ponieważ przemysł metalowy przetwórczy jest zbyt małym odbiorcą hut, przeto huty same przystąpiły do zakładania nowych gałęzi przetwórczego przemysłu metalowego.

Publicysta wymieniony bije z tego powodu na alarm. Pisze bowiem:

Przeto jasnym jest, że inicjatywa hut ma na celu utrzymanie wyższej produkcji żelaza i to zapomocą — nie rozbudowy istniejących fabryk przetwórczych, a przez stworzenie nowych oddziałów przy hutach, oddziałów przerabiających surowiec, dostarczony przez zakład macierzysty.

Wprawdzie przemysł nasz przetwórczy nie odgrywa tej roli, jakaby mu w państwie 30-miljonowym przypadać powinna; wprawdzie produkcja artykułów żelaznych i stalowych nie została dotąd nawet na tyle rozwinięta, by zaspokoić zupełnie zapotrzebowanie wewnętrzne; wprawdzie produkty polskiego przemysłu dalekie są od doskonałości, jednak obrona przez huty droga do rozbudowy produkcji krajowej — wydaje nam się niewłaściwą.

Pogląd swój uzasadnia tem, że „huty, przerabiające swe własne surowce, znajdują się zgóry w położeniu o wiele korzystniejszym, niż inne zakłady przetwórcze, którym stwarzają przemożną, hamującą rozwój konkurencję. Jeśli przemysł przetwórczy mimo stosunkowo wysokiej ochrony celnej i sprzyjających warunków nie był w stanie odpowiednio się rozbudować, konkurencja ze strony hut może położyć kres jego rozwojowi.”

Zgodzimy się z autorem „Niewłaściwej drogi”, że huty, stwarzając konkurencję przetwórczemu przemysłowi, znajdują się zgóry w położeniu o wiele korzystniejszym, ponieważ przerabiają swe własne surowce.

Jest to ciekawy wypadek kombinacji, jeżeli się zważy, że dotychczas przeważał i przeważa system kombinacji, która wychodzi od przemysłu przetwórczego i idzie do hutnictwa.

Tą drogą szły zakłady Forda w Stanach Zjednoczonych, które wychodząc od produkcji samochodów zrealizowały koncentrację przez skupywanie hut, kopalń i t. d.

Dlaczego huty polskie poszły w kierunku tworzenia nowych zakładów, na to wyżej wymieniony publicysta odpowiada, że głównym powodem tego jest to, że „przemysł przetwórczy mimo stosunkowo wysokiej ochrony celnej i sprzyjających warunków (?) nie był w stanie, odpowiednio się rozbudować.”

Na tem miejscu niedawno temu pisaliśmy, że w Polsce istnieje niedorozwój przetwórczego przemysłu metalowego. Przemysł ten był bowiem dotychczas w rozwoju historyczno-gospodarczym silnie zaco-fany.

To „zaco-fanie” w rozwoju historyczno-gospodarczym tłumaczy się tem, że gros polskiego przemysłu przetwórczego mieści się w granicach b. Królestwa Kongresowego; przeto zrozumiałem się staję, że przemysł ten był pod naporem stosunków produkcyjnych Rosji.

Obok braku wysokoprocentowej rudy żelaznej hamującą na polski przemysł przetwórczy wpłynęła polityka gospodarcza Rosji.

Objawiło się to w tem, że konkurencyjny przemysł rosyjski zajął się produkcją artykułów masowych i maszyn precyzyjnych, która zapewniła przemysłowi rosyjskiemu większą rentowność.

Skutkiem tego pozostawiono przemysłowi przetwórczemu Królestwa tylko te gałęzie produkcji, które się Rosji nie opłacały.

Ale mimo to i w tych gałęziach nie widzieliśmy właściwego rozwoju. Właściwie bowiem i w tych gałęziach przemysł Królestwa się cofał w stosunku do przemysłu rosyjskiego.

Naturalnie, że dziwna polityka handlowa Rosji, obciążająca zagraniczne półfabrykaty i artykuły pomocnicze wysokimi cłami, musiała się wybitnie przyczynić do tego, że przemysł przetwórczy Królestwa był niezdolny do konkurencji na rynkach zagranicznych.

Pozatem przemysł ten jakością swych wyrobów stał daleko w tyle za produkcją zachodnio-europejską; co gorsze, przemysł ten nawet do własnego rynku nie był dostosowany.

W takiej mniej więcej sytuacji przemysł polski zastał wybuch wojny światowej.

Pierwsze lata niepodległej Polski były spowite w mgłę inflacyjną. W tej mgłę przemysł odbudowywał się i rozwijał w sposób cieplarniany.

Dopiero ostatnie półtora roku było początkowym etapem „sprzyjających warunków”. Więc o „sprzyjających warunkach” możemy mówić dopiero od naja 1926 roku.

Trudno jednak wymagać, żeby w tych półtora roku przemysł przetwórczy miał się w myśl życzeń publicysty „Kurjera Poznańskiego” rozwinąć!

Z tego też powodu huty polskie cierpią na brak zbytu swego surowca. Hutnictwo polskie bowiem jest w stosunku do przemysłu przetwórczego bardzo silne, a może nawet za silne.

Stąd narzuca się konieczność stworzenia nowych działów przemysłu metalowego przetwórczego.

Feljetonista jednak pisze, że „obrona przez huty droga do rozbudowy produkcji krajowej — wydaje nam się niewłaściwą.”

Według wymogów logiki ekonomicznej zdanie tego autora jest zupełnie słuszne. Należałoby się spodziewać, że normalnie huty będą starały się o podniesienie techniczne swych zakładów, tak dalece, żeby pozwoliły one zwiększyć wytwórczość i obniżyć koszty produkcji.

Jednakże takiemu zrealizowaniu racjonalizacji zakładów hutniczych stoją na przeszkodzie dwie zapory.

Po pierwsze, racjonalizacja i podniesienie techniczne wymagają olbrzymich sum.

Po drugie, wobec panującej ostrej konkurencji na rynkach międzynarodowych i silnych organizacji kartelowych, racjonalizacja i reorganizacja techniczna mogą okazać się czystą stratą, ponieważ albo ceny spadną na rynkach zagranicznych na skutek zwiększonej produkcji hut polskich, albo kartele będą przeciwdziałały, albo zjawią się cła na produkty hut polskich.

Konsekwencją we wszystkich tych wypadkach będzie unierentownienie hut polskich, ogromne zadłużenie, i na widnokręgu zjawić się może ... katastrofa.

Co do ewentualności pierwszej, że reorganizacja i racjonalizacja będą wymagały wielkich sum, słusznie można podnieść zarzut, że i na nowe zakłady przetwórcze potrzeba również wielkich sum.

Zarzut ten jednak jest o tyle niesłuszny, że, podczas gdy w wypadku racjonalizacji hut sumy te mogą spowodować nierentowność i niszczyć stare kapitały rezerwowe w postaci starych urządzeń produkcyjnych, tutaj stwarza się nowy kapitał rzeczowy, który nie powoduje niszczenia żadnego przedtem istniejącego kapitału rezerwowego (bo go niema), lecz właśnie jest źródłem dodatkowych (zusätzlichen) użytków czyli korzyści w postaci dodatkowego dochodu.

Z tych więc zapewne względów huty polskie zdecydowały się założyć nowe fabryki przetwórczego przemysłu metalowego.

Jeżeli chodzi o przetwórczy przemysł metalowego, to należy stwierdzić, czy inicjatywa hut istotnie zagraża bytowi jego, czy też ogranicza się do powołania do życia zakładów tych gałęzi produkcji przetwórczej, której dotychczas niema.

Co się tyczy naszych gałęzi, dotychczas nieznanych w Polsce, to możemy narazie być spokojni o był przemysłu przetwórczego; natomiast gorzej się ma rzecz, o ile nowe zakłady czyniłyby istotnie konkurencję starym, istniejącym fabrykom.

W tej mierze liczymy, że ze strony miarodajnych sfer otrzymamy należyte wyjaśnienia.

W gruncie rzeczy cała rzecz sprowadza się do przewagi kapitałowej hutnictwa nad przetwórczym przemysłem metalowym.

Hutnictwo bowiem dysponuje kapitałami zagranicznymi i udogodnieniami kredytowymi w kraju; natomiast przetwórczy przemysł metalowy nie ma nawet dostatecznych udogodnień kredytowych krótkoterminowych w kraju oraz pozbawiony jest prawie zupełnie długoterminowych kredytów zagranicznych.

Uwzględniając powyższą przewagę kapitałową hutnictwa, autor feljetonu pisze:

„Sądzimy, że włościwszą byłaby inna droga, mianowicie, gdyby Syndykat Hut Żelaznych, będący potężną instytucją, ujął w swe ręce inicjatywę w kierunku racjonalizacji naszego przemysłu przetwórczego, w kierunku stworzenia dla niego odpowiedniej organizacji handlowo-eksportowej oraz zapewnienia mu odpowiednich środków finansowych dla dokonania niezbędnych inwestycji.”

Przypuśćmy na chwilę, że propozycja autora feljetonu byłaby zrealizowaną.

Skutek byłby ten: Huty inwestują w przemyśle przetwórczym, nabywają za to pakiety akcji przemysłu przetwórczego. Na widnokręgu zjawia się kombinacja od hut do przemysłu przetwórczego.

Gdyby zaś huty dalej budowały nowe zakłady przemysłu przetwórczego, natenczas zaoszczędzają sobie koszty reorganizacji technicznej, nie niszczą starych urządzeń bezpośrednio, tylko zmuszają inne istniejące zakłady do reorganizacji albo pośrednio niszczą te ostatnie.

Naturalnie powyższe odnosi się tylko do tych dziedzin, produkcji przetwórczego przemysłu metalowego, które już istnieją.

Co się tyczy nowych dziedzin produkcji, to rzecz ta ma się inaczej. Nic zamykamy wprawdzie oczu na to, że huty i tą drogą mogą zagrażać samodzielnemu bytowi przemysłu przetwórczego; lecz w każdym razie jest to muzyką przyszłości odleglejszej.

Czy i w tym wypadku przemysł przetwórczy faktycznie może być zawojowany, czy też się obroni, zależy w pierwszym rzędzie od rozwoju kapitalizacji krajowej i rozwoju gospodarczego kraju.

Kędy prowadzi właściwa droga?

Alfred Lorenczewski.

Na placu przyszłej Wystawy Krajowej.

(Z wrażeń naocznego świadka.)

ROBOTA WRE TU CAŁĄ SIŁĄ PARY... NAD WSZYSTKIEM CZUWA PILNE OKO JENERALNEGO ARCHITEKTA P. MILLERA... WAŻNIEJSZE BUDYNKI WYSTAWOWE BĘDĄ GOTOWE POD GROZĄ KAR KONWENCJONALNYCH NAJDALEJ W PAŹDZIERNIKU ROKU BIEŻ... WSZYSTKO TO SPRAWDZIŁA SPECJALNA WYCIECZKA SPRAWOZDAWCÓW PISM POZNAŃSKICH...

Trzeba przyznać jaknajbezsronniej, iż wydział propagandowy P. W. K. stoi naprawdę na wysokości swego zadania. Zdając sobie doskonale sprawę, jaką potęgą jest prasa, nie zaniedbuje on żadnej okazji, iżby za jej pośrednictwem od czasu do czasu nie „zareportować” opinii publicznej, w jakim stadium znajduje się praca około wykończenia tych wszystkich robót, których całokształt ma się złożyć na owo wielkie pomnikowe dzieło, jakim niewątpliwie będzie **POWSZECHNA WYSTAWA KRAJOWA W POZNAŃNIU W ROKU 1929...**

Ledwie kilkanaście miesięcy już tylko pozostało do dnia jej otwarcia.

Zdawałoby się, że czasu tak bardzo niewiele.

A jednak są wszelkie szanse, iż na ogół roboty potrzebne będą bezwzględnie na czas gotowe.

Zarząd P. W. K. podpisał pod tym względem jakby zbiorowy wielki wexsel, dzięki zaś zabiegliwości szefa propagandy prasowej p. redaktora Kucika, wexsel ten może prasa poznańska jaknajspokojniej ze swej strony znowu dziś „zażyrować”...

Specjalnie „na dobro” p. redaktora Kucika zapisać tu należy, iż nie omija on żadnej sposobności, ażeby prasie tej dostarczyć wszelkimi możliwymi sposobami jaknajwięcej materiału rzeczowego, pośredniego i bezpośredniego. W tym celu urządził on przed niedawnym czasem specjalną dla prasy „kawkę wywiadowczą” w salonach Koła Towarzystwa przy ul. Nowej, gdzie też przy wywarach wcale smacznej „mokki” zakłębiła się bardzo treściwa rozmowa o wie-

lu, wielu bardzo ciekawych tematach, dotyczących szczegółów wykonania i wykończenia przyszłej P. W. K.

Niechcąc jednak, iżby mu wierzono tylko „na słowo”, p. redaktor Kucik zorganizował w dniu 3. bm. zbiorową wycieczkę sprawozdawców prasy poznańskiej, a więc tej codziennej i tej zawodowo tygodnikowej, na plac robót przyszłej wystawy. Dzięki temu dziennikarze poznańscy mieli możliwość na własne oczy przekonać się, iż stan robót znajduje się istotnie w stadium bezwzględnie gwarantującym, iż będą one na czas wykonane. Dziś już też można tu stwierdzić, iż wszelki zawód pod tym względem jest wykluczony.

Oprowadzeni przez sztab dyrektorów oraz członków Zarządu P. W. K., a mianowicie pp. radcy Mikołajczaka, dyrektorów Szczurkiewicza i Krzyżankiewicza, oraz szefa propagandy p. red. Kucika, naocześnie skonstatowali w dniu tym sprawozdawcy pism, że przyszła Wystawa buduje się całą siłą pary oraz według doskonale przewidzianego planu robót.

Wyjaśnień fachowych udzielali osobiście jeneralni architekci Wystawy pp. Miller i Sławski.

Skonstatowano tedy, iż główne budynki, tuż przy pylonach wejściowych, a w sąsiedztwie gmachów dotychczasowych Targów Poznańskich stawiane, są już na ukończeniu. Lada tydzień będzie można przystąpić nawet do ich tynkowania.

W większości ubikacyj wykonano już nawet oszklenie, co znakomicie ułatwi możliwość przeprowadzenia robót wewnętrznych.

Jak olbrzymiej stosunkowo ilości prac już dokonano, wystarczy zaznaczyć, iż gmachy te, to niemal połowa wszystkich gmachów wystawowych, gdyż tu właśnie na tym terenie stanie pod dachem ogółem przeróżnych pomieszczeń w ilości 45.000²...

Przy tej sposobności dowiedziała też się prasa, iż niebawem w miejscu pomiędzy starą halą maszyn a wieżą górnośląską rozpocznie się budowa osobnej Hali Wystawowej m. Lwowa, która, rzecz prosta, będzie niczem innym, jak bardzo pożądaną ekspozyturą Lwowskich Targów Wschodnich w... Poznaniu, które w ten sposób utrzymają swój byt także i w roku 1929 pomimo trwania Powszechnej Wystawy Krajowej. Ten zapal Lwowa do zaznaczenia swego „JESTEM” na gruncie poznańskim tem więcej za ługuje na uznanie, iż nawet stolica Warszawa jeszcze dotąd namyśla się nad decyzją ostatecznego zrealizowania swego współdziałania finansowego w tej Wystawie.

Zadowoleni w całej pełni z tego, co na tym terenie robót obejrżeli, udali się uczestnicy wycieczki na drugi główny teren wystawowy, znajdujący się na Łazarzu. Na teren ten wchodzi się przez osobną wspaniałą bramę wejściową, zwróconą wylotem ku ul. Wojskowej. Brama ta posiadać będzie siedem wejść w kształcie podków, a będzie cała rzeźbiście oświetlona. Wtej chwili przedstawia się ona tymczasem tylko jako szkielet związanych słupów i belek. Prowadzi ona na teren przyszłego „Wesołego miasteczka”, dalej pól doświadczalnych, Hali rolniczej, stadionu sportowego, oraz Wystawy konkursowej bydła. Kilkuset ludzi zajętych jest tu przy robotach ziemnych, mających na celu niwelację kilkuset morgów... pod przeznaczone budynki i kioski. Roboty te, aczkolwiek bar-

dzo żmudne, idą bardzo sprawnie i będą na czas wykonane.

Po drodze z wielką dumą pokazywał prasie wielki podskarbi Wystawy p. radca Mikołajczak ogromne zapasy cegły i wapna, już znajdujących się na placu i gotowych do użycia. Dzięki energii p. Mikołajczaka i jego polityki „natychmiastowej ręki”, na placu Wystawy leży w tej chwili zapas 5.000.000 cegieł oraz 150 wagonów „zlasowanego” wapna.

Gdyby nie to, wobec braku tych materiałów na obecnym rynku, nie mogłoby być nawet mowy o wykończeniu Wystawy na czas.

A tu roboty budowlane specjalnie na tym terenie przyłazarskim rozpoczyna się już lada tydzień.

Poza ogromną tedy halą rozpocznie się tu budowa wspaniałej Wieży Obserwacyjnej, wysokości 36 metrów. Poznański ten „Eifel” rzucać będzie na cały tu teren z specjalnego reflektora olbrzymi snop światła, dzięki czemu i nocą w „Wesołym miasteczku” będzie stale jasno jak w dzień.

Było już dobrze po godzinie 6-tej, gdy członkowie wycieczki, strudzeni i zdrożeni, ale zato pełni wrażeń i ponotowanych szczegółów, jechali w towarzystwie swych uprzejmych Ciceronów miejskim autobusem w stronę miasta.

Przy tej okazji wstąpiono jeszcze na małą godzinę do „Warszawianki” przy Al. Marcinkowskiego, aby tu przy gorącej a „wydanej” tak po koleżeńsku p.zez szefa propagandy prasowej p. Kucika „kawce” przetrwać i posortować raz jeszcze te wszystkie wrażenia, których wycieczka naoczna dostarczyła.

I to właśnie zakończenie ekskursy było jaknajmilszem i w rzeczy samej nader owocnie informacyjnym...
Externus.

Bliski Wschód jako teren naszej ekspansji gospodarczej.

OGÓLNY IMPORT NA BLISKI WSCHÓD WYNOŚI ROCZNIE 600 MILJONÓW DOLARÓW. — POLSKA PARTYCYPUJE W TEM LEDWIE ZA 1½ MILJONA. — CZEMU NALEŻY PRZYPISAĆ TAK ZNIKOMY UDZIAŁ?

(Wrażenia z podróży urzędowej.)

Dyrektor Polskiej Izby Handlowej dla Bliskiego Wschodu, p. inż. Piotr Lisowski, udzielił prasie codziennej w sprawie swej niedawnej dwumiesięcznej podróży do krajów Bliskiego Wschodu następującego wywiadu:

Podróż obecna — zaznaczył na wstępie p. inż. Lisowski, — obejmująca Turcję (Konstantynopol, Angora, Smyrna, Adana, Konia, Eski, Chekiz), Grecję (Saloniki, Ateny i Pireus), Syrię (Beyruth, Damaszek, Aleksandretta i Aleppo), Palestynę (Haiffa, Jaffa, Jerozolima) i Egipt (Aleksandria, Port Said i Kair), wywarła na mnie głębokie wrażenie wielkiego bogactwa rynków, intensywnej pracy całej Europy na tych rynkach i, niestety, dała smutny obraz zupełnego zaniedbania wspomnianych terenów przez przemysł i handel polski. Kraje te, z wyjątkiem Grecji, która ostatnio uprzemysławia się w szybkim tempie, nie posiadają wcale własnego przemysłu, a zamieszkałe są zgórami przez 50 milionów ludności, czyli 50 milj. konsumentów dla produkcji europejskiej.

Jeśli chodzi o analizę cyfr handlu zagranicznego państw Bliskiego Wschodu, to cyfry te doskonale ilustrują z jednej strony rozmiar rynku lewantyńskiego, z drugiej nasze do niego ustosunkowanie.

Import w roku ubiegłym na Bliski Wschód przekroczył cyfrę 600 milionów dolarów, przyczem pierwsze miejsce zajmuje Anglja (190 milionów dolarów), drugie — Włochy (54 milionów dolarów), trzecie Francja (53 milionów dolarów), czwarte — Niemcy (28 milionów dolarów), piąte — Stany Zjednoczone A. P. (25 milionów dolarów), szóste — Belgja (24 milionów dolarów), zaś Polska znajduje się niemal na ostatnim miejscu (1 milion 400 tysięcy dolarów), eksportując zaledwie 0.23 proc. wszystkich towarów, wywożonych na Bliski Wschód.

— Czemu należy przypisać tak znikomy udział Polski w imporcie Bliskiego Wschodu?

— Według mego zdania pochodzi to z następujących przyczyn: 1.) Brak znajomości terenu ze strony olbrzymiej większości naszego przemysłu, a przez to

tereny te były dotychczas przez większość kupców i przemysłowców zupełnie niedoceniane. 2.) Brak środków finansowych, względnie ich drożyzna uniemożliwiła w znacznej mierze walkę z naszymi konkurentami. 3.) Brak odpowiednio zorganizowanego transportu. 4.) Brak eksporterów, którzyby wzięli na siebie techniczną stronę przestudjowania, zdobycia i utrzymania rynków Bliskiego Wschodu dla naszego przemysłu.

Należy pogodzić się z faktem, iż pośrednictwo przy eksporcie staje się niezbędne. Producent bowiem nie potrafi sam opracować rynku, sprowadzać nań towary, utrzymać go i podczas gorszej konjunktury itd.

Producent musi mieć do dyspozycji aparat techniczny, któryby całą bardzo skomplikowaną politykę eksportu zupełnie niezależnie od niego załatwiał. A ponadto tani, elastyczny wewnętrzny kredyt. Sprawy analogiczne, dajmy na to w Niemczech, rozwiązują wielkie organizacje eksportowe o dużych kapitałach i opierające się o potężny Bank dla Handlu ze Wschodem: Deutsche Orient-Bank. Organizacje takie w całym szeregu wypadków kupują na własny rachunek towar u producenta i przyjmują na siebie tak ryzyko, jak i dalsze losy towaru, odciążając w ten sposób fabrykanta.

— Jakie wyroby polskie były w roku ubiegłym eksportowane na Bliski Wschód i jak przedstawia się ich zdolność konkurencyjna?

— Na nasz eksport na Bliski Wschód w roku ubiegłym złożyły się tekstylja, stanowiące największą pozycję, bo wynoszącą zgórami 300 tysięcy dolarów, następnie idą butelki — prawie 200 tysięcy dolarów,

spirytus — 130 tysięcy dolarów, *meble gięte* — 50 tysięcy dolarów, *narzędzia rolnicze* — 25 tysięcy dolarów itp., przyczem w całym szeregu wypadków towary polskie cieszą się dobrą opinią. Na poważny zbytna na rynkach Bliskiego Wschodu mogą specjalnie liczyć następujące wyroby polskie: tekstylja, *cement*, *cukier*, *węgiel*, *meble gięte*, *jutowe*, *tkaniny* i *wosk*, *żelazna galanterja* i *żelazo budowlane*. Przyznać należy, że konkurencja jest wielka i walka zacięta. — To też przemysł nasz musi dostosować się zupełnie do sposobów pracy swych konkurentów, zwłaszcza, że mamy procedurę i dowody bardzo poważne, świadczące o tem, iż przy dobrej woli można zrobić dużo i dojść do bardzo poważnych rezultatów.

Towarzystwo Handlu z Bliskim Wschodem, którego centrala mieści się w Warszawie, zaś oddziały w Beyrucie i Damaszku, mimo, iż rozporządza małymi środkami, i właściwą pracą rozpoczęło dopiero z dniem 1 sierpnia 1927 roku, to w całym szeregu wypadków potrafiło wejść na rynek syryjski, wyprzeć zeń włoskie i angielskie wyroby tekstylne i utrzymać się na stanowisku, przyczem targ dzienny Towarzystwa sięga obecnie 1 tysiąca dolarów. Tak samo owocną jest działalność oddziału handlowego Towarzystwa przemysłowo-górniczego, którego główny oddział znajduje się w Konstantynopolu, zaś oddziały w Smyrnie i Samsunie zajmują się przeważnie importem z Polski materiałów budowlanych, jak cement itp.

— Co polska Izba Handlowa dla Bliskiego Wschodu zamierza uczynić, celem usunięcia powyższych braków i wzmocnienia naszego eksportu do krajów, będących naturalnym terenem naszej ekspansji gospodarczej?

TOW. AKC. BUDOWY TRANSMISJI, MASZYN I ODLEWNI ŻELAZA J. JOHN W ŁÓDZI

Własne biura sprzedaży w:

Warszawie

Jerozolimska 51

Krakowie

Basztowa 24

Poznaniu

Cieszkowskiego 8

Lwowie

Zyblikiewicza 39

Katowicach

Ks. Damrota 6

Lublinie

Krak.-Przedm. 58

Gdańsku

Schüsseldamm 62

Adres telegraficzny dla biur i centrali: „Transmisja“

PĘDNIE (transmisje). Łożyska samosmary, wieszaki, Wałki. Sprzęgła stałe i rozłączane: kłowe i ciernie. Koła pasowe i linowe. Naprężacze pasów. Kierowniki pasowe. Wykonanie dokładne. Kontrola sprawdzianami różnicowemi. Produkcja masowa na skład; terminy krótkie.

KOŁA zębate czołowe i stożkowe z zębami obrabianymi na specjalnych automatach

KOTŁY STREBEL'A oryginalne do ogrzewań centralnych.

WALCE młyńskie i inne przedmioty żeliwne utwardzone.

ŚRUBY Z NAKRĘTKAMI wszelkiego rodzaju.

TOKARKI pociągowe, szybkoobrotowe z wałkiem pociągowym do toczenia i śrubą pociagową do gwintów. Budowa mocna. Wykonanie serjami bardzo dokładne. Wrzeciona szlifowane. Każda tokarka próbowana i kontrolowana protokolarnie.

WIERTARKI kolumnowe ze skrzynką biegów (8 szybkości) i samodzielnym posuwem wrzeciona (4 szybkości) dla wiercenia otworów do 32 i 40 mm.

WYGLĄDZIARKI (KALANDRY) dla przemysłu włókienniczego i papierniczego, oraz walce do nich. Okładanie starych walców nowym papierem i jutą. Szlifowanie walców żeliwnych i stalowych na specjalnej szlifierce

Dostawa ze składów lub w krótkich terminach.

3844

— Najbliższą pracą będzie stworzenie eksportowej organizacji handlowej, któraby przyjęła na siebie obowiązek opanowania i utrzymania zysków, zwłaszcza na terenie Egiptu i Grecji, dalszą zaś troską Izby będzie utworzenie stałej linii morskiej, któraby pod banderą polską przewoziła towary z Gdańska, ewen-

tualnie Gdyni, do portów Bliskiego Wschodu, tudzież uruchomienie przez sfery do tego powołane banku eksportowego, którego zadaniem byłoby dostarczenie taniego i elastycznego kapitału obrotowego na warunkach niemniej dogodnych niż u naszych konkurentów.

Platyna na rynku światowym.

JEJ CENY BIEŻĄCE ORAZ PRODUKCJA

Po roku prawie wyjątkowo niskich cen, platyna znowu podniosła się do $\text{£ } 17\frac{3}{4}$ za uncję, czyli 31.1 gr. Ta poprawa ceny urozniwoci znowu Kolumbji, Kanadzie i Afryce Południowej produkcję tego metalu, której, przy cenach od kwietnia zeszłego roku, wynoszących zaledwie $13\frac{1}{2}$ oraz $13\frac{7}{8}$ £ za uncję, musiały zaprzestać, gdyż ceny te nie pokrywały nawet kosztów produkcji platyny. Jedynie sowieckie przedsiębiorstwa w Uralu, gdzie koszt produkcji wynoszą zaledwie 9 £ na uncję, mogły przy zysku $\text{£ } 4\frac{1}{2}$ oraz $4\frac{7}{8}$ na uncji prowadzić swoje prace produkcyjne.

Wielkie zainteresowanie budzą wśród kupców i konsumentów platyny pogłoski, pochodzące z Londynu i New Yorku, że producenci platyny mają zamiar zawrzeć konwencję w rodzaju trustu międzynarodowego; przytę mi cena platyny ma być podwyższona i ustalona na 20 £ za uncję.

Mocą tej konwencji Sowiety, główny producent platyny, otrzymać mają kontyngent nieco niższy od obecnej wysokości produkcji, która w r. ubiegłym wynosiła około 100 000 uncji. Chodzi bowiem o to, by i producenci platyny w innych krajach mogli pracować i mieli zapewniony zbyt swej produkcji. Jest to zresztą obliczony manewr na utrzymanie równowagi na rynku platyny, gdyż Sowiety łatwo mogłyby ubezwładnić producentów platyny w Kolumbji, Kanadzie i Afryce, a zmusiwszy je do bezczynności, jako jedyni dostawca tego metalu dyktować ceny dowolne i wyzyskiwać przejściowe, umyślnie stworzone konjunktury.

Aby tem łatwiej skłonić Sowiety do przystąpienia do projektowanej konwencji, producenci stawiają warunki bardzo korzystne, zapewniające im zyski większe, aniżeli dotychczas Sowiety osiągały. 95 000 uncji platyny po 20 £ , przyniosłyby Sowiетom rocznie 1 900 000 £ . Po odliczeniu kosztów produkcyjnych w wysokości 855 000 £ , czysty zysk wynosiłby rocznie 1 045 000 £ . Jest to zysk, jakiego Sowiety nie osiągną nawet podnosząc swoją produkcję do pełnego pokrycia zapotrzebowania światowego w wysokości 170 000 uncji. Ta, bowiem dałaby przy cenach $13\frac{7}{8}$ £ za uncję brutto dochód 2 360 000 £ , a po odliczeniu kosztów produkcji w sumie 1 530 000 £ , tylko 830 000 £ zysku netto.

Dodać jeszcze należy, że konwencja, wyznaczając Sowiетom kontyngent sprzedaży platyny, bynajmniej nie ogranicza jej produkcji, której nadwyżkę bardzo dobrze zużyć może jako podkład kruszcowy dla emisji Gosbanku i sanacji własnej waluty. Owszem, ściśle mówiąc, propozycja konwencji jest i dla tego zabiegu nadzwyczaj pożądana. Stabilizacja ceny platyny na poziomie 20 £ za uncję, podniesie wartość zasobów kruszcowych wspomnianego Gosbanku i ułatwi tem samem Sowiетom uzdrowienie swoich finansów.

Obecna produkcja platyny pozostaje daleko poza produkcją z lat przedwojennych, kiedy cały rynek światowy był opanowany wyłącznie niemal przez platynę rosyjską. Wojna i rewolucja obniżyły znacznie produkcję platyny w Rosji Sowieckiej, i obieg jej na rynku światowym który zdany był w tym czasie na platynę pochodzenia amerykańskiego i afrykańskiego, mianowicie z Kolumbji, Kanady i Transwalu. Zestawienie ilustrujące produkcję platyny w ostatnich pięciu latach z absolutnym i procentowym udziałem Sowiетów podajemy poniżej za tygodnikiem „Przemysł i Handel“:

rok:	Światowa produkcja platyny w 1000 uncji	Rosyjska produkcja platyny	
		absolutna w 1000 uncji	procentowa w stosunku do produkcji świat.
1913	173	159	92
1923	90	37	42
1924	123	57	46
1925	160	95	59
1926	165	93	56
1927	170	100	59

Jak widać, w roku ubiegłym, światowa produkcja platyny osiągnęła nieomal poziom produkcji przedwojennej, a to głównie dzięki wzrostowi produkcji w Kolumbji, Kanadzie i Transwalu.

W latach powojennych i sowiecka produkcja platyny powoli podnosi się.

W okresie odbudowy gospodarki rosyjskiej tak wielkość bezwzględna produkcji sowieckiej jak i jej udział w wytwórczości światowej stale wzrasta. Wyjątek stanowi tylko r. 1926, kiedy produkcja, z powodu reorganizacji przemysłu i przedsiębiorstwa zmniejszyła się o 2000 uncji w stosunku do produkcji z r. 1925. Jednak produkcja ta nie osiąga więcej jak tylko 59 procent produkcji z r. 1913.

Postęp obejmuje jednakże nie tylko dziedzinę produkcji, lecz także i sprzedaży, którą zajmowały się różne firmy zagraniczne w Londynie, Berlinie, Paryżu i New Yorku. Obecnie agendy te przejęło towarzystwo „Ural-Platyna“ z główną ekspozyturą w Berlinie. Dalej Sowiety czynią starania, celem założenia nowych ekspozytur w New Yorku i z firmą Mitsui w Japonji.

W. H-ski.

Przy wszelkich transakcjach prosimy zawsze powoływać się na „RYNEK METALOWY i MASZYNOWY“.

Z ŻYCIA GOSPODARCZEGO ZAGRANICY

NIEMCY.

„Metal und Rohstoff Ges.“ publikuje za ostatni tydzień marca następujące sprawozdanie:

„Tydzień sprawozdawczy nie przyniósł żadnych zmian w cenach za metale. Jedynie ceny miedzi standardowej wykazywały nieznaczne tylko wahanie i stanęły na £ 62 za tonę. Zapotrzebowanie i czynność nabywczą były minimalne. Antymon, z powodu przybycia nowych zapasów, spada w cenie.

Tosamo dzieje się na rynku metalów starych i złomu. Stosunkowo dobrym popytem cieszy się stara miedź; podobnie i odpadki cynkowe i ołowiane były zakupywane po zwykłych, niezmiennych cenach. Na mosiądz i stopy czerwone nie było zainteresowania. Z powodu zwiększonej podaży stopy czerwone spadły o 1 do 2 marek na 100 kg. Z tego samego powodu potaniały i materiały aluminiowe.

Przemysł nożowniczy wykazuje od kilku lat stały wzrost eksportu. W roku 1927 wywieziono 73 000 q., gdy w r. 1913 eksport wyrobów nożowniczych wynosił tylko 59 000 q. Uderzającą rzeczą jest, że wywóz tych towarów do Anglii i kolonii angielskich w tych latach prawie że podwoił się. Taksamo rośnie eksport do Szwecji, Danji, Holandji i innych krajów europejskich, nie wykluczając Polski, mimo trwającej wojny celnej pomiędzy obu krajami.

Natomiast spadł eksport do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, gdzie przemysł ten nadzwyczajnie się rozwinął od czasu wojny. Eksport do Rosji ustał prawie zupełnie.

Tak pomyślny rozwój produkcji i eksportu wyrobów nożowniczych, zawdzięcza odnośny przemysł jedynie niskim cenom, które obecnie przewyższają ceny przedwojenne zaledwie o 40 proc. Przemysłowcy uważają jednak te ceny za niewystarczające. Dlatego też czołowe przedsiębiorstwa noszą się z zamiarem zapobieżeniu dzikiej konkurencji i z utworzeniem kartelu przemysłu nożowniczego, celem przeprowadzenia obrony cen i ograniczenia produkcji.

ANGLJA.

Na końcu pierwszego ćwierćrocza ruch w handlu żelazem i stalą, oraz ich przetworami popadł w tradycyjny spokój. To tętno spokojnie wpływa z istoty ogólnej sytuacji, oraz nie tyle zmniejszonego zapotrzebowania w kraju i zagranicą, ile raczej chwilowej przerwy w zaopatrywaniu się w odpowiednie materiały. Dlatego, mimo że obroty wyrobami są nieznaczne, a ceny wahają się dość znacznie, birminghamskie fabryki nitów i bolców czy zatyków pracują w całej pełni.

Pesymistycznie raczej usposobieni są przemysłowcy w Lancashire. Tu usposobienie jest ocieźiałe. Notowania wykazują tendencję zniżkową. Ogólnie oczekują tu jeszcze większego osłabienia rynku i zmniejszenia transakcyj.

Mines Departament podaje liczby, z których wynika, że w końcu r. ub. sytuacja w angielskim kopalnictwie węgla nie uległa żadnej poprawie. Pod-

czas, gdy w pierwszym kwartale r. 1927 osiągnięto we wszystkich rejonach zarobki, 3 następne kwartały zamknięte zostały deficytem. Przewyżkę za cały rok wykazują tylko Yorkshire i Derby-Leicester; całkowite straty za rok 1927 obliczane są w sumie £ 5 380 000.

FRANCJA.

Rynek żelaza i wyrobów żelaznych pozostaje od kilku tygodni już pod znakiem spokoju. Mimo to zakłady i fabryki są normalnie zajęte. Jakkolwiek sytuacja ogólna nie różni się wcale od sytuacji z początku kwietnia roku przeszłego, kupcy i przemysłowcy żalą się jednak na małe dochody. Za liczne wyroby i artykuły przemysłowe osiągają ceny, pokrywające zaledwie koszty produkcji. Odnosi się to szczególnie do okuć i artykułów budowlanych. Jedyną pociechą kupców jest nadzieja, że wkrótce nastąpi ogólne ożywienie się rynku. Przemysłowcy i producenci są z obecnego położenia zadowoleni, gdyż posiadają potrzebną ilość zamówień, by utrzymać swoje fabryki w pełnym ruchu na czas kilku miesięcy. Zatrudnienie przeto w przemyśle żelaznym jest normalne.

SZWECJA.

W przemyśle żelaznym rok ubiegły nie przyniósł znaczących zmian na lepsze. Dotyczy to produkcji, gdyż wywóz surówki znacznie się podniósł. Nadwyżkę eksportu ponad produkcję czerpano z zapasów i remanentów z roku 1926. Powracając do produkcji, to przyznać trzeba, że zamiast rozwoju w porównaniu do wysokości produkcji z roku 1926, zmniejszyła się ona znacznie. Wynosiła ona w tysiącach ton w okresach czasu:

	lipiec-sierpień		paźdź.-grudzień		stycz.-grudzień	
	1927	1926	1927	1926	1927	1926
surówka	97.6	118.9	101.8	105.9	413.1	456.3
półwyroby kowalskie .	127.5	144.6	138.7	126.0	516.6	518.9
żelazo walcowane i kute	89.2	86.1	90.2	94.4	338.6	341.0

Z powyższego widać, że znaczniejsze zmniejszenie produkcji wykazuje jedynie dział surówki, zaś małe tylko odchylenia półwyroby kowalskie, oraz żelazo walcowane i kute.

Wywóz przedstawia się następująco (w tonach):

surówka, stopy i odkuwki	43 760	20 990	39 880	53 630	1 0025	10 3650
żelazo kowalskie, stal i wyroby walcownicze	26 790	30 060	31 910	34 010	112620	116960

Ceny otrzymywane za surówkę były mniej korzystne, aniżeli w roku 1926, gdyż były o 10 proc. niższe. Inne gatunki utrzymały się mniej więcej na poziomie stałym. Stal szwedzka ma jak zwykle do-
bry zbyt.

ROSJA SOWIECKA.

A. W. donosi, że w okolicach Kijowa odkryto bogate pokłady grafitu łupkowego. Nowe odkrycie przychodzi bardzo w porę, gdyż dotychczasowe pokłady na Cejlonie są już na wyczerpaniu.

NORWEGJA.

Dnia 22 marca 1928 r. rozstrzygnięty został przetarg na dostawę węgla dla kolei norweskich, przy czym całą rozporządzalną ilość 35 000 ton otrzymały kopalnie górnośląskie, mianowicie: koncern Robur 25 000 i koncern Progress 10 000 ton.

Cena sprzedażna wynosi 11 i pół sh. do 11 sh. 3 d. fob Gdańsk. Jest to najniższa cena, po jakiej tutejszy przemysł dotychczas dokonał transakcyj eksportowej. Przy cenie tej dla kopalni pozostanie najwyżej 5 sh. netto za tonę węgla górnośląskiego.

(A. W.)

WEGRY.

Tamtejszy przemysł metalowy rozwija się coraz pomyślniej. Przytem następują poważne przeobrażenia i nowe grupowanie się różnych przedsiębiorstw.

Ostatnio Izba Handlowa Polsko-Węgierska w Warszawie komunikuje, że Węgiersko-Belgijskie Fabryki Metalurgiczne, Sp. Akc., należące do koncernu Banku Kredytowego, fuzjonują się z Towarzystwem Akcyjnym Węgierskiej Fabryki Wyrobów Stalowych (Ungarische Stahlwarenfabrik, A.-G.), wchodzącym w skład koncernu Böhmische Eskomptebank und Kreditanstalt, Ungarische Allgemeine Creditbank i Poldihütte.

Również wielkie Towarzystwo Akcyjne Ganz et Co., Danubius włącza w siebie jeszcze duże zakłady mechaniczne Schlick, Niskolson A.-G.

TURCJA.

Władze miejskie w Konstantynopolu ustaliły nową taryfę podatków miejskich, zawierając znaczną zniżkę opodatkowania importowanych mebli giętych. Dawniej opodatkowanie to wynosiło 10 piastrow tur. od 1 kg, obecnie zaś zostało zniżone do 2 piastrow od 1 kg. Jednocześnie na skutek zabiegów Rady Handlowego przy poselstwie R. P. w Turcji, administracja celna turecka zgodziła się stosować do wyrobów, zawierających ponad 50% drzewa giętego, nowe zniżone stawki celne, obowiązujące względem mebli giętych.

Comptoir Siderurgique de France zawarł umowę z rządem tureckim na dostawę materiału do budowy kolei anatolijskiej, objętej przez szwedzką grupę Nydquist & Holm. Długość tej linii wynosi 200 km. Dostawy obejmują 90 tys. ton materiału budowlanego i kolejowego, wartości 45.000.000 fr.

STANY ZJEDNOCZONE AM.

Kartel aluminiowy występuje z coraz to ostrzejszą walką konkurencyjną na rynkach europejskich. Ostatnio, celem podbicia wyrobów aluminiowego kartelu europejskiego, obniżył on znacznie ceny własnych wyrobów. Równocześnie zapowiada dalsze zniżki. Znany fachowiec przemysłu aluminiowego w Ameryce, p. Anderson, propaguje obniżenie ceny o 25 £ na tonie, tj. do obniżenia amerykańskich cen do 87 £, przy czym oczekiwane jest zdwojenie konsumpcji, pogłoski te wywołują wielkie zainteresowanie na rynkach europejskich, gdzie do tej pory kartel europejski umiał utrzymać ceny na niezmiennym poziomie, od początku swego istnienia, tj. od jesieni 1926 r.

(Zebrał i opracował J. Taberski.)

KRONIKA EKSPORTOWO-IMPORTOWA

OPARTA NA BEZPOŚREDNICH INFORMACJACH Z PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU EKSPORTOWEGO; IZB HANDLOWO-PRZEMYSŁOWYCH; IZB HANDLOWYCH MIĘDZYPANSTWOWYCH W KRAJU I ZAGRANICĄ; KONSULATÓW RZECZYPOSPOLITEJ I PAŃSTW OBCYCH — TARGÓW KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH ORAZ ZWIĄZKÓW GOSPODARCZYCH.

EKSPORT WYROBÓW KOSZYKARSKICH DO STANÓW ZJEDNOCZONYCH.

Poza znaczną produkcją wewnętrzną importują Stany Zjednoczone corocznie znaczne ilości wyrobów koszykarskich z Niemiec, Czechosłowacji, Węgier, Belgji i w nieznacznych ilościach z Polski. Firmy amerykańskie, które próbowały importować wyroby polskie, wyrażały się bardzo pochlebnie o gatunku towaru, jednak nie były w stanie rozwinąć tego handlu na większą skalę, gdyż już przy drugim zamówieniu eksporter polski albo podnosił cenę, albo też dostarczał gorszy gatunek, lub też nie dostarczał na termin, względnie dostarczał inną od umówionej, ilość towaru. W handlu wyrobami koszykarskimi, jak zresztą i w wielu innych wypadkach wina za nieudane próby eksportu do Stanów Zjednoczonych leży przede wszystkim po stronie polskiego kupca. Ilekroć importer amerykański ponowił zamówienie, tyle razy kupiec polski podnosił cenę, aż wreszcie import przestał się zupełnie kalkulować, gdyż ceny żądane były wkońcu wyższe o 15 do 30% od cen belgijskich lub czechosłowackich. Skutkiem tego zamówienia ustały, importerzy zaś amerykańscy zwracali się do kupców innych krajów, którzy, trzymając się stałej ceny, dostarczają towar jednolity i nie gorszy od polskiego.

P. I. E. ze względu na rozmiary rynku amerykańskiego czyni starania w kierunku zorganizowania i poparcia tej gałęzi eksportu, dla osiągnięcia jednak jakichkolwiek rezultatów potrzebne jest współdziałanie zainteresowanych polskich sfer kupieckich. Jako skuteczny środek do wznowienia tego eksportu można uważać wysyłanie komiwojażerów, którzyby osobiście weszli w kontakt z amerykańskimi odbiorcami. Firmy amerykańskie interesują się wyłącznie wyrobami gotowymi, a nie surową wikliną ze względu na wysokie koszty robocizny. Zamówienia poszczególnych firm dochodzą do 25 tys. kosztów miesięcznie.

Wyroby z wikliny przy wwozie do Stanów Zjednoczonych opłacają następujące cło: kosze 45% ad valorem, meble 50% ad valorem, importerzy amerykańscy żądają, aby towar był dostawiony fob port morski franco okręt. Płatność odbywa się przez bank za przedłożeniem dokumentów załadowania oraz faktury konsularnej, potwierdzonej przez konsulat amerykański. Oferty powinny być uzupełnione następującymi danymi: 1) referencje, 2) zdolność produkcyjna roczna i miesięczna, 3) zapewnienie co do odpowiedniego uskutecznienia dostaw (ścisłość i jednolitość wykonania, terminowość dostawy, opakowanie eksportowe i t. p.), 4) kilka próbek i katalog.

Tow. Akcyjne
**PRZEMYSŁU
 METALURGICZNEGO**
 W POLSCE
RADOMSKO

Adres telegr.: „Metal“   Telefon nr. 22

wyrabia:

DRUT żelazny i stalowy ciągniony, miedziowany, ocynkowany, dla telegrafów i telefonów, w kręgach i prętach, drut kolczasty i skobelki.

GWOŹDZIE druciane kwadratowe, okrągłe i fasonowe.

LINY stalowe wydobywalne, pochylniane, prowadzące, niosące, ciągnące, dla podnośników i dźwigów, dla przekładni.

SPRĘŻYNY meblowe z końcami prostymi, zakręcanymi i zapinanymi.

KLAMERKI stalowe do bel.

NITY saskie, bednarskie, blacharskie, kotłowe, do zbiorników, do krat, do okrętów, do zawias.

WKRETKI żelazne i mosiężne do drzewa i do metali, wkretki kuře, śruby do krzesel.

SZPADLE i **LOPATY** stalowe, motyki, skrobadła i tłuczki.

WIDŁY stalowe do siana, do nawozu, do koksu, do buraków, do kartofli, kopaczki i dziabki.

KONSTRUKCJE żelazne, jako to: budynki fabryczne, hale maszynowe, szkielety wież kościelnych, dachy, mosty, zbiorniki, pomosty, specjalne wagony do piasku 15-o tonowe i mniejsze, kolejki przenośne, zwrotnice kolejowe, rozjazdy i zwrotnice tramwajowe, wagoniki, kolejki napowietrzne, dźwigi i krany.

4069

ST. GRABIANOWSKI

Biurow Inżynierskie i Dom Techniczno - Handlowy

Poznań
 Plac Wolności 14 a
 Tel. 4010 i 4011

Katowice
 ul. Słowackiego 24
 (dom własny)
 Tel. 1321 i 1322

Bydgoszcz
 ul. Dworcowa 66
 Tel. 912.

Poleca do dostawy ze swoich składów w Poznaniu i Bydgoszczy oraz z reprezentowanych hut:

ARMATURE: parowa, gazowa i wodociągowa, szkła wodowskazowe, wizerne i ochronne manometry, oliwiarki, smarownice.

USZCZELNIENIA: Klingerit, tekturę azbestową i techniczną, płyty gumowe i sznur., pakunek konopny, azbestowy, grafitowany.

POMPY: skrzydełkowe, tłokowe, membranowe, tłoczki, smoki.

WĘZE: gumowe, czerwone i czarne, parolane, ssące.

WYROBY SZMERGLOWE: tarcze, papier, płótno, proszek.

APARATY DO SPAWANIA: wytwornice, palniki do spawania i cięcia, wentyle redukcyjne, tlen, karbid, pałeczki, proszek i drut do spawania.

PIŁY: tarczowe, gatrowe i taśmowe, piłki do metalu.

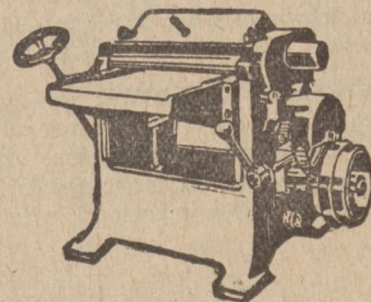
SILNIKI: elektryczne na prąd stały i trójfazowy, silniki spalnowe.

TYGŁE GRAFITOWE, cegłę szamotową, mławę izolacyjną, korkową i inne artykuły techniczne.

4505b

TELEF.

36

TELEF.

36

Własnej fabrykacji
obrabiarki do drzewa

najnowszej konstrukcji
 i solidnej budowy.

**Kompletne urządzenia stolarń
 i fabryk mebli**

polecają po cenach umiarkowanych

S. SAMULSKI i Sp., PLESZEW
 FABRYKA MASZYN i ARMATUR
 ODLEWNIA i KOTLARNIA.

Dla ułatwienia producentom nawiązania stosunków z firmami amerykańskimi należy przesłać oferty oraz kilka wzorów bezpośrednio do Amerykańsko-Polskiej Izby Handlowej w N. Y. (953 Third Ave. New York City, U. S. A.), a mianowicie: kosz owalny, kosz targowy, fotel lub inny mebel. Celem uniknięcia opłaty celnej przesyłki należy adresować do polskiego konsulatu (Polish Consulate General, 953 Third Ave. New York City, U. S. A.).

UKŁAD HANDLOWY FRANCUSKO-BELGIJSKI.

Dnia 23 lutego został podpisany w Paryżu układ handlowy pomiędzy Francją a Belgią. Układ ten, chociaż ma wszelkie cechy traktatu handlowego, nosi nazwę „accord commercial”. Układ jest zawarty do 1 kwietnia 1929 r., a następnie będzie on kontynuowany z prawem wypowiedzenia po 3-miesięcznym uprzedzeniu. W układzie tym Belgja uzyskała od Francji pewne zniżki, oparte na układzie francusko-niemieckim z 17-go sierpnia 1927, a również odnośnie do stawek celnych, które nie zostały podniesione na zasadzie tego układu. Do pierwszych należy między innymi przemysł mechaniczny, lokomotywy, motory Diesla, maszyny do przemysłu tkackiego, części maszyn używanych przy fabrykacji papieru. Niektóre ze zniżek, odnoszących się do tych artykułów, wynoszą 50% i więcej. Np. odnośnie do ostatnio wymienionych maszyn stawka celna została zredukowana z 200 na 95 franków. Druga kategoria zniżek dotyczy artykułów w rodzaju wełny, czesanki, tkanin bawełnianych, koronek, różnych aparatów etc. Zniżki figurujące w pierwszej kategorii artykułów pozwalają Belgji odzyskać te możliwości wywozowe do Francji, które zostały zachwiane na skutek układu francusko-niemieckiego. Co się tyczy zaś zniżek drugiej kategorii artykułów, to otwierają one belgijskiej wytwórczości albo całkiem nowe możliwości handlowe, albo też ułatwiają je w znacznym stopniu.

Zniżki celne, otrzymane przez Francję od Belgji, dotyczą głównie tkanin jedwabnych (18% ad valorem, zamiast 20%), konsolidacji stawek celnych na samochody i wina (dla win zwykłych 135 fr. od hektolitru lub 62 fr. i 15% podatku konsumcyjnego), a dla win musujących 500 fr. i 15% podatku zamiast 300 franków i 20%.

TURECKIE PRZETARGI KOLEJOWE.

W ostatnich czasach odbył się w Turcji cały szereg przetargów kolejowych w których największe zainteresowanie wykazały firmy niemieckie, otrzymując niejednokrotnie poważne zamówienia. Ceny cif. Konstantynopol kształtowały się następująco:

Szyny	£. 7 s. 1	— £. 7 s. 15 d. 4	za t.
Podkłady	£. 5 s. 15 d. 6	— £. 5 s. 7	za t.
Złącza (Laschen)	£. 9 s. 3	— £. 9 s. 16	za t.
Klemmplatten	£. 32	— £. 32 s. 10 d. 6	za t.
Hackenplatten	£. 10 s. 10 d. 6	— £. 11 s. 10	za t.
Laschenbolten	£. 11 s. 4	— £. 11 s. 15	za t.
Ringe	£. 31 s. 10	— £. 32	za t.

Razem zamówienia niemieckie objęły 320 km. szyn, przy czem w tym samym mniej więcej czasie firmy francuskie otrzymały dostawę na 200 km. szyn.

W przetargu na dostawę na 200—300 różnych wagonów, jedna z firm niemieckich zaofiarowała partję po cenach:

4 wagony AB. I. i II. kl. osobowe	dol. 19 470	za szt.
6 wagonów III. kl. osobowe	dol. 16 135	za szt.
8 wagonów pocztowych	dol. 11 932	za szt.
20 wagonów towar. otw. 15 t. z ham.	dol. 1 533	za szt.
20 wagonów towar. otw. 15 t. bez ham.	dol. 1 324	za szt.
10 wagonów lory otw. 15 t. z ham.	dol. 1 235	za szt.
10 wagonów lory otw. 15 t. bez ham.	dol. 1 040	za szt.
40 wagonów lory do przew. szyn 40 t.	dol. 2 890	za szt.

Firma nie utrzymała się przy przetargu, gdyż oferta belgijska była o 20 do 25 proc. niższa.

Dane powyższe służyć mogą do zorientowania się co do cen oferowanych Turcji przez produkcję obcą.

BUDOWA KOLEI W TURCJI.

Prasa niemiecka donosi, iż rząd turecki zawarł z Tow. Fox Brothers International Corp., N. York umowę na budowę 750 mil kolei wartości 60 milj. dolarów. przy czem kontrakt przewiduje również budowę urządzeń portowych w Mersinie na wybrzeżu śródziemnomorskim i Samsunie nad m. Czarnem. — Nie jest wyjaśnionem, jakiej linii umowa ta ma dotyczyć, cytowane liczby jednak wskazują, że chodzić tu może o linje Turkhal-Sivas, Sivas-Kaissarieh i Sivas-Erzindjan-Erzurum, które miały być uprzednio budowane oddzielnie i o które zabiegała grupa belgijsko-francuska oraz grupy niemieckie.

PRZETARG W ANGORZE.

W najbliższym czasie odbęda się w Angorze przetargi na 30 mostów kolejowych. Po uzyskaniu bliższych informacji od swego delegata na Bliskim Wschodzie, Państwowy Instytut Eksportowy będzie mógł udzielić zainteresowanym dokładnych i szczegółowych informacji o warunkach przetargów.

EKSPORT NA DALEKI WSCHÓD.

Wskutek zabiegów Państwowego Instytutu Eksportowego w kierunku zachęcenia polskich firm do uczestniczenia w przetargach ogłaszanych przez Zarząd Kolei Wschodnio-Chińskiej — w najbliższym kwietniowym przetargu bierze udział kilka firm polskich z branży metalowej.

OKAZJE DO HANDLU.

(h) Pewna firma polska w Chile pragnie pośredniczyć w transakcjach zawieranych pomiędzy Chile a Polską. — Towary polskie, które mogłyby mieć zbyt w Chile, są następujące: płótna, sukna, cement, porcelana, szkło, kryształy, papier, farby, ołówki, skóra sztuczna, metal, porcelana, parafina, żelazo profilowane, rury do wodociągów i silnic turbinowych, druty czarne i galwanizowane do ogradzania, blacha żelazna, cynk w bryłach i blachach, maszyny włókiennicze, motory Diesla-Ebermana i szyny kolejowe. — Ze swej strony Chile ofiaruje: wina (dorównywujące francuskim, a znacznie tańsze), skóry surową, wełnę praną i niepraną, saletre, siarkę, owoce (figi, pomarańcze, cytryny itp.), boraks, włosie końskie, miedź skoncentrowana itp.

*

(h) Pewna firma austriacka pragnie eksportować do Polski wszelkie narzędzia do krajania kapusty, marchwi i innych jarzyn. — Jako nabywcy wchodzi głównie w rachubę składy z żelaznami artykułami, oraz ze sprzętami domowymi i kuchennymi.

*

(h) Pewna firma, posiadająca zastępstwo na Polskę angielskiego przedsiębiorstwa, wyrabiającego motory benzynowe do celów rolniczych i drobnego przemysłu, poszukuje firmy, która objęłaby zastępstwo tychże motorów.

*

(p) Firma angielska pragnie sprowadzać z Polski tarte drzewo bukowe.

*

Państwowy Instytut Eksportowy posiada adresy poważnych egipskich importerów drzewa, mebli giętych i naczyń emaljowanych.

*

(t) Firma wiedeńska odda przedstawicielstwo firmie polskiej, mającej rozległe stosunki z wszelkimi urzędami, budownictwem itp., dobrze znanej i zaprowadzonej zaprawy wapiennej (Trockenmörtel).

*

(h) Pewna firma francuska pragnie importować z Polski drzewo do wyrobu skrzydeł. — Bliższych informacji, dotyczących wymiarów, cen, kosztów przewozu i opakowania, udzieli Izba przemysłowo-handlowa w Poznaniu.

Maszynki do kawy „C O N A”

**NAJCZYSTSZY, NAILEPSZY
I NAJSZYBSZY SPOSÓB
NAPARZANIA KAWY**

5457

przy którym kawa odznacza się nadzwyczajną wydajnością i pełnym i silnym aromatem, nie pozostawiając osadu, przez co maszynka ta staje się niezbędną dla każdego zwolennika dobrej kawy.

Wyłączna sprzedaż na Wielkopolskę i Pomorze w firmie

Jan Lesiński, Poznań, Fr. Ratajczaka 2.

Tel. 12-11

Tel. 12-11

Proszę zażądać cennik ilustrowany.

Artykuły do szlifowania

jak płótna, papiery, tarcze szlifiercze: ze szmerglu „Naxos”, korundu i karborundu. Minerale mielone, szmergiel i pomeks wszelkich grubości poleca

Haeberle i S-ka Tow. Kom.
Pierwsza Polska Fabryka Wyrobów Szmerglowych
Grodzisk-Mazowiecki.

Wyroby fabryki nagrodzone złotym medalem na wystawie w Rzymie 1927 r.

Składnica w Poznaniu.

Przedstawiciel: Bronisław Koppé, Poznań,
Gąsiorowskich 5. 2796 Telefon 62-35

Bracia Deierling Poznań Składowa 4.

Hurtownia emalii
Polecamy: Gwoździe, druty, widły, szpadle, szufle, lemiesze, okładnie, okucia budowl., śruby i łańcuchy 5344

„Der Eisenhändler”

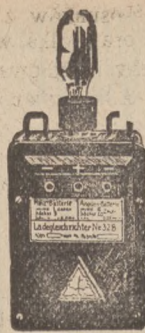
Berlin SW 61, Teltower Strasse 35/36

Znane najlepsze i ulubione pismo fachowe dla branży żelaza, towarów żelaznych, narzędzi, sprzętów domowych i kuchennych oraz handlu maszyn itp. Najlepszy informator źródeł zakupu i organ ogłoszeniowy dla wymienionych branż.

Wychodzi od 35-tu lat i dwa razy w tygodniu

Na życzenie numery okazowe.

Korespondencja tylko w niemieckim języku.

Nowy Prostownik

dla radioamatorów do ładowania w domu akumulatorów żarzeniowych i anodowych.

Komplet zł 85.—

Odsprzedawcom rabat, żądać prospektu.
Nadzwyczajny, doskonały i tani wynalazek.

Mieczysław Deblessen

Biurowo handlowe elektro-techniczne

Lwów

Kołłątaja 7, II. p.
Telefon 3640

Kraków

Sławkowska 10, I. p.
Telefon 367

Katowice

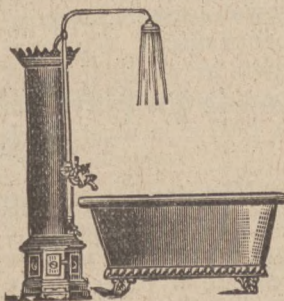
Pawła 7, parter
Telefon 1750

Bydgoszcz

ul. Osada 16

5621

A. STANEK

specjalna fabryka piecy i wanien kąpielowych wszelk. rodzaju.

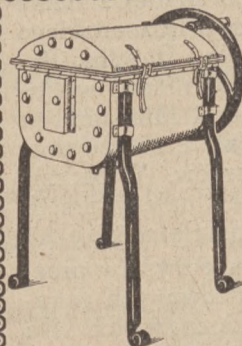
Poznań

ul. Małe Garbary 7a.

Telef. 33-50, Zał. w r. 1902.

46441

Przy zapotrzebowaniu proszę zażądać oferty

Pralki „Marysia”

piorą idealnie

8 razy szybciej niż ręcznie;
Nie niszczą wcale bielizny;
Bez specyfików piorą biało jak śnieg. 5041

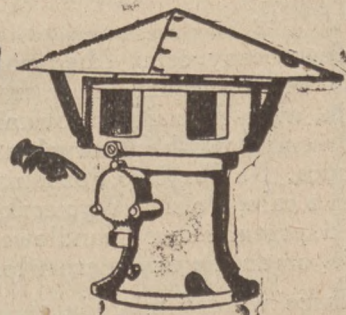
Tow. Przemysłowo-Handlowe

„Maszyny do prania syst. T. Podoskiego”, WARSZAWA - Świętokrzyska 9/3

Telefon 311-86

Nasze SYRENY

sygnałowe
dla ruchu i pożaru
dostarczamy
dla prądu trójfazowego
i stałego.

**FABRYKA MASZYN GÓRNICZYCH
KATOWICE-ZAŁĘŻE.**

3843

IV. MIĘDZYNARODOWE TARGI W POZNANIU
OD 29. IV. DO 6. V. 1928

RZĄD A TARGI POZNAŃSKIE.

Minister Przemysłu i Handlu p. Kwiatkowski wydał osobne postanowienie w sprawie zezwolenia na urządzenie corocznie Targów Poznańskich. Postanowienie to wydane jest na podstawie artykułu 1, ust. 1 i 4 oraz artykułu 8, ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 lipca 1927 r. o wystawach i targach gospodarczych.

Według tego postanowienia Minister Przemysłu i Handlu p. Kwiatkowski udzielił w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa Miejskiemu Urzędowi Targów w Poznaniu zezwolenie na urządzenie w Poznaniu w okresie od 20 kwietnia do 20 maja każdego roku ogólnych międzynarodowych Targów gospodarczych.

W podanych warunkach urządzania Targów znajdujemy pod punktem pierwszym: „o każdej zmianie w organizacji i składzie Zarządu Targu Poznańskiego należy powiadomić Ministra Przemysłu i Handlu. Poza to na 9 miesięcy przed otwarciem Targów Poznańskich należy podać do wiadomości Ministerstwa Przemysłu i Handlu termin otwarcia, czas trwania, regulamin i szczegółowy program Targów. W okresie 3-miesięcznym po zakończeniu Targów należy przedstawić szczegółowe sprawozdanie z działalności.

Zezwolenie powyższe nie obejmuje wystaw przemysłowo-rolniczo-handlowych, organizowanych w ramach corocznych terminów Targów Poznańskich. Na urządzenie tego rodzaju wystaw wymagane jest osobne zezwolenie władzy w myśl przepisów obowiązujących.

ULGI DLA WYSTAWCÓW I ZWIEDZAJĄCYCH TARGI.

Tegoroczny ósmy Międzynarodowy Targ w Poznaniu, który odbędzie się w czasie od 29 kwietnia do 6 maja, wzbudził zainteresowanie w szerokich kołach sfer przemysłowo-handlowych zarówno w kraju jak i zagranicą. Na Targi do Poznania przybędą liczne wycieczki z całej Polski. Wycieczki zbiorowe organizują związki przemysłowo-handlowe, stowarzyszenia kupieckie, organizacje rolniczo-włościańskie itp.

Nasze władze miarodajne, doceniając znaczenie Międzynarodowych Targów w Poznaniu, wydały zarządzenia, mające na celu zapewnienie udogodnień zarówno wystawcom, jak i tym, którzy zwiedzają Targi. Zniżki kolejowe obowiązywać będą, jak w ubiegłym roku, w wysokości 66 $\frac{2}{3}$ proc.; dla wystawców

przewidziana jest m. in. warunkowa odprawa celna eksponatów.

Tak samo kompetentne władze państw sąsiednich i dalszych: Czechosłowacji, Austrii, Rumunii, Grecji, Turcji wydały szereg zarządzeń, które mają ułatwić osobom zainteresowanym udział bezpośredni w Targach, względnie ich zwiedzenie. Wszędzie, w granicach tych państw obowiązują również zniżki kolejowe, ulgowe opłaty za wizy itp.

Na Targi przybędą specjalne wycieczki z zagranicy, a mianowicie: z Turcji, Syrii, Palestyny, Grecji, Włoch, Czechosłowacji, Austrii, Rumunii i z innych jeszcze krajów.

ZAINTERESOWANIE WE WŁOSZECH.

Opinia włoska, zarówno jak i włoskie sfery przemysłowo-handlowe okazują zainteresowanie poważne Międzynarodowym Targom w Poznaniu. Przed niedawnym czasem ceniona literatka i korespondentka pism włoskich p. Aurora Beniamina zamieściła entuzjastyczny artykuł o rozwoju Poznania w gazecie „Il domani de Piemonte”. Autorka w artykule tym osobną uwagę poświęciła Targom Poznańskim. Pisała m. in.: „Poznań zdobył już swe stanowisko wśród europejskich Targów. Coraz to większy można zauważyć udział firm zagranicznych w Targach Poznańskich. Goście zagraniczni odnoszą jaknajlepsze wrażenie z Targów.”

W ostatnim czasie również przychylny a obszerny artykuł o Targach Poznańskich zamieściła p. Paoulucchi-Chludzińska.

Podnieść należy, że walory Targów Poznańskich doceniane są przez włoskie czynniki przemysłowo-handlowe. Włoskie sfery gospodarcze coraz baczniejszą poświęcają uwagę rozwojowi życia gospodarczego w Polsce i okazują gotowość do nawiązania bliższych stosunków z Polską.

O stopniu zainteresowania włoskich czynników gospodarczych Targami zaświadczyć może m. in. fakt, że poraz pierwszy przybędzie na tegoroczny Międzynarodowy Targ w Poznaniu specjalna wycieczka włoska, w której skład wchodzi wybitni przedstawiciele instytucji gospodarczych, Izb przemysłowo-handlowych, związków kupieckich itp.

BIURO KWATERUNKOWE.

Biuro Kwaterunkowe Miejskiego Urzędu Targu Poznańskiego rozpoczęło już urzędowanie i przyjmuje zgłoszenia na kwatery dla przyjezdnych gości.

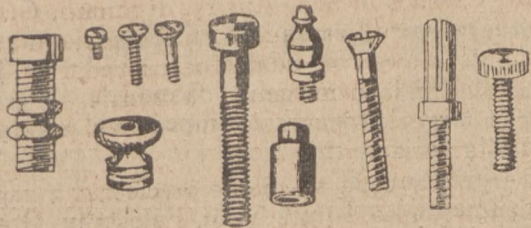
Za pokoje wyznaczono następujące ceny za dobę:

o 1 łóżku	I kl.	. . . . .	zł. 6.—
o 2 łóżk.	I kl.	. . . . .	zł. 12.—
o 1 łóżku	II kl.	. . . . .	zł. 6.—
o 2 łóżk.	II kl.	. . . . .	zł. 9.—
o 1 łóżku	III kl.	. . . . .	zł. 4.—
o 2 łóżk.	III kl.	. . . . .	zł. 6.—

O ile przyjezdny wynajmuje pokój dłużej niż na jedną dobę, przewidziana jest zniżka 25 proc.

Mieszkania kwalifikuje Miejski Urząd Targu Poznańskiego. Zgłoszenia wolnych pokoi przyjmuje Biuro Kwaterunkowe Targu Poznańskiego — ul. Głogowska 42, oraz Magistrat Wydział XII, Stary Rynek — Nowy Ratusz, codziennie od godziny 8—12-tej.

Specjalność: Gniazdko i wtyczki do radja

5723

Na automacie

toczone śruby i części
i fasonowe,
z stali, żelaza i mosiądzu
wykonuje masowo:

P. GINTER, Poznań, Woźna 10

5504

Zakłady Przemysłowo-Handlowe i Odlewnia Metali

Tel. 320-37

„METALOWIEC“

Tel. 320-37

w Warszawie, Smocza nr. 37.

5076

POLECAMY DO NATYCHMIASTOWEJ DOSTAWY

wagi stołowe, belkowe i dziesiętne,

mosiężne okucia budowlane, różne wyroby mosiężne,
oraz sztucce. Specjalnie wykonywamy po cenach
przystępnych wszelkie odlewy maszynowe, mosiężne
rotguzowe według nadesłanych modeli lub rysun-
ków. Na zażądanie wysyłamy cenniki.

Łańcuchy

do żuraw, dla kopalń i hut

Łańcuchy dla kolei żelaznych i okrętów
wzorcowane i niewzorcowane,

Łańcuchy do elewatorów,

Łańcuchy Ewart'a,

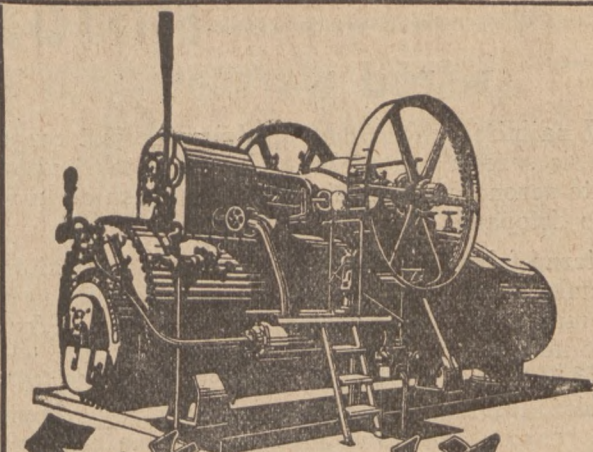
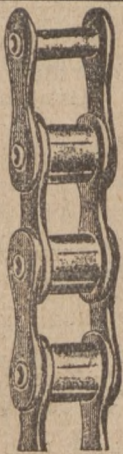
3761/4074 t

Łańcuchy Gall'ego,

ze specjalnego żelaza i stali dostarcza
po cenach fabrycznych

„Łańcuch“

Fabryka Łańcuchów i Warsztaty Mechaniczne
Król. Huta, ul. 3-go Maja 26.

Lokomobile z kotłami

o ca 30 % większymi jak firm konkurencyjnych,
na parę przegrzaną z kondensacją i bez, do 800 K. M.

Lokomotywy parowe i motorowe.

Walce drogowe.

Maszyny do wyrobu dróg smołowych i asfaltowych,
pracujące samoczynnie pod ciśnieniem

dostarcza

Generalna reprezentacja wszechświatowej firmy

Henschel & Sohn, Cassel

na Poznańskie i Pomorze:

Inż. Sobański i Szafarkiewicz

dawn. Oddział Techn. Banku Młynarzy,

Poznań, ul. Wenecjańska 6. Tel. 14-42.

Poważni zastępcy na poszczególne powiaty poszukiwani

BUDUJEMY w naszych warsztatach Maszyny Młyn-
skie oraz kompletne młyny z zapędem
parowym, motorowym i wodnym.

DOSTARCZAMY wszelkie artykuły techniczne dla
młynów, gazę jedwabną, pasy, gurty,
śruby itp.

RYFLUJEMY walce.

W rozliczeniu przyjmujemy używane maszyny.

47

BECZKI ŻELAZNE

malowane i ocynkowane od 100 — 620 ltr.

zawsze na składzie

TOW. DLA PRZEMYSŁU ROLNEGO

Tel. 247-54, 221-44

WARSZAWA

Sewerynow nr. 3

Przedstawiciel na Wielkopolskę i Pomorze:

M. Paluch, Poznań, ul. Kantaka 6

Biuro Rolniczo-Handlowe.

4992

Porozumienie wśród warszawskich sprzedawców śrub i nitów.

W najbliższych dniach *spodziewane jest rozpoczęcie się sezonu na rynku śrub, nakrętek i nitów, który to sezon zwykle obejmuje okres czasu od kwietnia do listopada.

Liczne fabryki, które są odbiorcami śrub i nitów, otrzymały w r. b. dość znaczne zamówienia, co naturalnie musi się odbić na popycie na te wyroby. Gdy w sezonie ubiegłym zbyt śrub i nitów był o ca. 50% większy od tego samego okresu czasu w roku 1926, to w roku bież. jest spodziewane jeszcze większe ożywienie na rynku. Producenci mają już pewne zamówienia na towar, jednakże dotyczy się to głównie stolicy, ponieważ na prowincji jeszcze nie widać większego zainteresowania śrubami i nitami.

Jak wiadomo, między poszczególnymi fabrykami śrub i nitów istnieje syndykat, który jednoczy 90% produkcji tego towaru. Między syndykatem a wytwórcami, doń jeszcze nie należącami, istnieje luźne porozumienie co do cen towaru. W handlu tymczasem w ciągu ubiegł. sezonu była bardzo ostra konkurencja, która niejednokrotnie przyczyniała się do tego, iż kupiec, chcąc uzyskać gotówkę, obniżał ceny towaru do takich granic, iż sprzedawał go albo po cenie własnego kosztu, albo nawet ze stratą. Wskutek tego stanu rzeczy od mniej więcej roku istniała tendencja wśród

kupiectwa, mająca na celu opanowanie konkurencji przez stworzenie syndykatu kupców.

Usiłowania te przybiorą wkrótce realne kształty, gdyż — według informacji Agencji Wschodniej — w ciągu najbliższych dni należy oczekiwać podpisania umowy, jednoczącej kupców, handlujących śrubami i nitami. Syndykat ten ma obejmować narazie jedynie kupców warszawskich, jednakże istnieje nadzieja, iż z czasem przystąpią też do niego i kupcy z prowincji.

Co się tyczy konkurencji towaru zagranicznego, to z powodu dostatecznej ochrony ze strony stawek taryfy celnej, które ostatnio drogą waloryzacji uległy zwwyżce o 30%, jest ona zupełnie wykluczona. Przed wprowadzeniem waloryzacji sprowadzono do nas drobne ilości śrub i nitów z Czechosłowacji i Niemiec.

Ceny śrub i nitów na rynku wewnętrznym pozostają bez zmiany od sezonu roku ubiegłego. Syndykat śrub i nitów daje towar solidnym odbiorcom średnio na kredyt, dochodzący do 3 miesięcy. Kupcy — hurtownicy udzielają detalistom, dobrze płacącym, również 3-miesięcznego kredytu wekslowego, od mniej pewnych zaś żąda się 30% pokrycia w gotówce. Kupcy prowincjonalni wolą robić zamówienia na nity i śruby u hurtowników stołecznych, ponieważ ci niejednokrotnie dają im towar na dogodniejszych warunkach, niż syndykat producentów śrub i nitów.

WIADOMOŚCI Z BRANŻY

NOWY KONCERN NA GÓRNYM ŚLASKU.

W ostatnich dniach odbyło się w Berlinie posiedzenie Zarządu Sp. Akcyjnej Oberschlesische Eisenbahn-Bedarfs A. G. przy udziale przedstawicieli zarządów zainteresowanych przedsiębiorstw, na którym zostało podpisane sygnalizowane swego czasu przez nas porozumienie, dotyczące utworzenia koncernu zakładów przemysłowych Hr. Ballestrema na Górnym Śląsku. Do koncernu tego wchodzi, oprócz „Huty Pokoju“ i złączonej z nią już poprzednio Huty Baildona, nadto jeszcze Sp. Akc. Ferrum oraz zakłady przemysłowe hr. Ballestrema. Nowy koncern obejmuje olbrzymi kompleks przedsiębiorstw, kopalń rudy żelaznej, wielkich pieców, stalowni, walcowni, zakładów przetwórczych, kopalń węgla, koksowni, fabryk produktów węglo-pochodnych, wielką centralę elektryczną, zakłady ceramiczne (cegielnie i szamotownie), a wreszcie duże objekty rolne i leśne. Będzie to najpotężniejsze przedsiębiorstwo w Polsce, zatrudnia bowiem już obecnie około 18.000 robotników. Kierownictwo koncernu spoczywa w ręku dotychczasowego naczelnego dyrektora Huty Pokoju p. d-ra Henryka Glouceka.

POD EGIDĄ CZESKA.

Pod egidą przemysłu hutniczego czeskiego zawiązał się ostatnio w Bukareszcie nowy koncern dla importu żelaza handlowego do Rumunii. Koncern ten obejmuje oprócz koncernu eksportowego czeskiego, reprezentowanego przez firmę Kern i S-ka, następujących hurtowników rumuńskich: Loewenbacha, Lewentera, Michajlesco oraz Ssor. Lupu-Karniol. Związany w Bukareszcie koncern ma sprowadzać rocznie z Czechosłowacji 30.000 ton żelaza, przy czym ceny sprzedaży normowane będą w porozumieniu z jedynym zakładem hutniczym w Rumunii, mianowicie Reszyca.

Na fakt powyższy należy zwrócić uwagę czynników miarodajnych, gdyż nie jest wykluczone, że nowy koncern uży-

ska w rządzie rumuńskim specjalne przywileje i zmonopolizuje u siebie cały import żelaza do Rumunii. Dla hutnictwa polskiego tkwi w tem duże niebezpieczeństwo, gdyż koncern stoi pod wyłącznym wpływem przemysłu czeskiego, tj. najbardziej wroga polskiego eksportu hutniczego.

RACJONALIZACJA W PRZEMYSLE NIEMIECKIM.

Jedno z poważniejszych pism ekonomicznych Francji „L'Information“ drukuje bardzo interesujący artykuł o przeholowaniu racjonalizacji w przemyśle niemieckim. Dzięki intensywnej kampanii prasowej opinia publiczna bardzo silnie podtrzymywała akcję urzędu normalizacyjnego, który stworzony został w r. 1917. Dzisiaj już stwierdzają zainteresowane koła niemieckie, iż w pewnych wypadkach racjonalizacja, a w szczególności „typifikacja“ w produkcji przemysłowej poszła zbyt daleko i przemysłowcy niemieccy doszli do przekonania, iż pewna rozmaitość formy w przedmiotach, produkowanych masowo, musi być dla ułatwienia zbytu zachowana. Doświadczenie niemieckie będzie nadzwyczaj pożyteczne dla tych państw, które racjonalizacji przemysłowej jeszcze nie posunęły tak daleko, jak uczyniła to Rzesza.

SPADEK CEN ANTYMONU.

Ostatnio spadła cena antymonu chińskiego dość znacznie i wynosi obecnie 36 funtów za tonę, podczas kiedy na początku roku bieżącego wynosiła jeszcze 42 £, a na początku roku 1927 55 £, przy czym antymon Regulus, którego cena obecnie wynosi 60 funtów, nie podlegał tej niższe. Powodem tego jest rozbudowa kopalni kanadyjskich koło jeziora George, co zniósł monopol chiński, jako głównego producenta antymonu. Od początku roku Chiny starały się ustabilizować cenę antymonu na 42 £, jednak to im się nie udało. Jednym z powodów niżki cen chińskiego antymonu jest pogorszenie się jego jakości, wielu bowiem techników europejskich wyjechało z Chin od czasów rozruchów domowych. Obecnie antymon chiński wykazuje duże zanieczyszczenia i bez ponownej rafinady nie może być używany w przemyśle.

Poważne źródła dostawcze

Łożyska kulkowe sztywne i samonastawne, rolkowe i oporowe, specjalne do samochodów „Fiat“, „Citroën“, „Minerva“, „Renault“, „Chevrolet“ etc. etc.

fabryki
J. Schmid-Roost S. A. Oerlikon - Zurych, istniejącej od 1894 roku, dostarcza natychmiast główny skład na Polskę
„AUTOTECHNIKA“
Kraków, ul. Bracka № 5
- - - - Telefon 43-43 - - -

Poważnym firmom samochodowym oddamy ocłone składy komisowe.

WYTWÓRNIA ZAMKÓW i KLÓDEK

M. Czerwiński i Ska, Sp. z ogr. odp.
w ŚWIĄTNIKACH GÓRNYCH obok Krakowa

Kufy do wody i gnojówki

Pompy do gnojówki, Rozdzielacze do gnojówki fabrykują jako specjalność 5069
Bracia Blottner, Bojanowo (Wlkp.)
Fabryka maszyn i wyrobów z blachy.

Fabryka materacy i mebli wyściełanych

GRUDZIĄDZ, ul. Solna 2, telef. 84.

Wagi

każdego systemu, wielkości i nośności, dla rolnictwa i przemysłu wyrabia i poleca

PAWEŁ KAHN, Leszno
Rok zał. 1900 (Wlkp.) Telef. nr. 213

Reparacje oraz przebudowy wykonują fachowo i solidnie.

CZĘSTOCHOWSKA FABRYKA

zabawek i galanterji drzewnej
HIPOLIT ŁOSIŃSKI, Częstochowa

III Aleja 57.
PROSZĘ ŻAĐAĆ CENNIKA.

FABRYKA NARZĘDZI do DRZEWA i METALI

WŁ. KRÓLIKOWSKI, WARSZAWA, ul. Marszałkowska 11.
Telefon 4919

Noże do krajania papieru, blachy itp. Noże do heblarek
Narzędzia : żelazka do hebli, dłuta stolarskie, ośniki itp.
Gwarantowana dobroć! Gwarantowana dobroć!

Rączki do latarni

powozowych wyrabia masowo i dostarcza po cenach przystępnych. Wykonuje na zamówienia szafy żelazne i kasetki do pieniędzy.

Łózek Strzelewicz, Leszno, ulica Łaziebna 23

4773

Wytwórnia lamp elektrycznych „FOX“

KRAKÓW, Sławkowska 30. 807k Telefon nr. 2048.

Abażury artystyczne.

„Krasna“ właśc. M. Piżyc, Końskie

Fabryka odlewów żelaznych i zakłady mechaniczne

Małachowskich 53, tel. 25. Wytw. 3000 t. Prac. 100, Sil. 30 k. m.
Wyrabia: odlewy budowlane, rolnicze i kuchenne. Poleca: drzwiczki hermetyczne, piecowe, chlebowe, kotłowe i ażurowe, Blachy kuchenne fajerkowe i gładkie. Ruszty, szyby, fajerki, Kuchenki, piecyki, sicc-karnie itp. Odlewy żelazne wykon. z własn. j. nadesł. modeli. 2493

Fabryka Maszyn Blacharskich

Przyrządy kombinacyjne do wyrobu puszek blaszanych

OTTO WAGNER, Warszawa

Nowolipki 66

3319

Foremki na babki,

placki, strucle i na galarete

karbowane z białej blachy na kształt zagraniczny poleca
Mech. Wytwórnia Wyrobów Blaszanych i Pralek
B. PEŁKA — SOSNOWIEC-POGOŃ.

Poidelka, karmidelka

Jaja kamforowe, podkładowe. Mączka rybia, mięsna, łuski z ostryg, wapień, oraz wszelkie przybory hodowlane dla drobiu i żywego inwentarza — poleca:

Biuro Rolniczo — Techniczne

5568
inż. St. Nawakowski Sp. z o. o. w Warszawie, Kredytowa 4
Telefon 291-34. Prosimy żadać ofert i katalogów.

NOWA PRAŻALNIA RUDY.

„Ruda Krajowa“, Sp. z o. o. w Częstochowie, której większość udziałów posiada „Huta Pokoju“ (G. Śląsk), uruchamia w najbliższych tygodniach w swoich kopalniach rudy w Wiercicy Wielkiej pod Częstochową 6 pieców do prażenia rudy, najnowszej konstrukcji żelazo-betonowej z pomostem drewnianym wysokości 4 pięter. Projektowane są dalsze poważne inwestycje. Przedsiębiorstwo to, które zatrudniać będzie około 400 robotników, pokrywać będzie w pierwszym rzędzie zapotrzebowanie rudy Huty Pokoju, która posiada dotychczas tylko niewielką kopalnię rudy w Tarnowskich Górach.

Z życia spółek akcyjnych

ZMIANY KAPITAŁU ZAKŁADOWEGO.

Postanowieniem Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dnia 22 marca r. b. uzyskała Sp. Akc. pod firmą: „**Elektrownia Okręgowa w Zagłębiu Krakowskim, Sp. Akc.**“ zezwolenie na powiększenie kapitału zakładowego Spółki o zł 1 714 300, czyli do zł 6 000 000, drogą II emisji złotowej 34 386 sztuk nowych akcji na okaziciela, pełnowypłaconych, nominalnej wartości zł 50 każda.

Postanowieniem Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dnia 9 marca r. b. uzyskała Sp. Akc. pod firmą: „**Tramwaje Elektryczne w Zagłębiu Dąbrowskim, Sp. Akc.**“ zezwolenie na powiększenie kapitału zakładowego Spółki o zł 750 000, czyli do zł 1 000 000, drogą III emisji 15 000 sztuk nowych akcji nominalnej wartości zł 50 każda.

WALNE ZEBRANIA.

Sp. Akc. Elektrowni Okręgowej w Zagłębiu Krakowskim — 14 kwietnia r. b. o godzinie 11-tej przed południem w lokalu Izby Handl.-Przem., ul. Długa nr. 1. (sprawozdanie, zatwierdzenie bilansu, wybory).

Związek Fabrykantów, Tow. zap. w Bydgoszczy — 14 kwietnia r. b. o godzinie 4-tej po południu w lokalu Związku Fabrykantów, T. z. w Bydgoszczy, Nowy Rynek 9 (sprawozdanie, zmiana statutu, ustalenie budżetu, wybór Rady i Zarządu).

Fabryka Porcelany i Wyrobów Ceramicznych w Ćmielowie, Sp. Akc. — 17 kwietnia r. b. o godzinie 6-tej wieczorem w siedzibie Spółki w Warszawie, przy ul. Marszałkowskiej 91, m. 19 (sprawozdanie, zatwierdzenie budżetu na rok 1928).

Zakłady Mechaniczne i Odlewnia „Rohn, Zieliński i Sp.“ w Warszawie — 19 kwietnia r. b. o godzinie 5-tej po południu w lokalu Stowarzyszenia Techników w Warszawie, przy ul. Czackiego 3/5, (sprawozdanie, projekt budżetu, wybory).

Sp. Akc. Przemysłu i Handlu Drzewnego, „Świerk“ — 19 kwietnia r. b. o godzinie 12-tej w południe przy ul. Wielkiej nr. 22, (powiększenie kapitału zakładowego, zatwierdzenie budżetu na rok 1928, wybór członków Zarządu).

Zakłady Elektrotechniczne, Wacław Brykiewicz, Michał Zucker i Sp. „Bezet“, Sp. Akc. — 20 kwietnia r. b. w lokalu przy ul. Marszałkowskiej nr. 119, o godzinie 19-tej (zatwierdzenie bilansu za rok 1927 i planu działania na rok 1928, wybory).

Radomskie Tow. Elektryczne, Sp. Akc. — 20 kwietnia o godzinie 11,30 w lokalu nr. 6, przy ul. Czackiego nr. 8 w Warszawie (sprawozdanie, zatwierdzenie budżetu na rok 1928, wybory).

„**Elektrownia Okręgowa w Zagłębiu Dąbrowskim**“ Sp. Akc. — 21 kwietnia r. b. o godzinie 10-tej przed południem w lokalu Sp. Akc. „Siła i Światło“, przy ul. Marszałkowskiej 91 (sprawozdanie, podział zysków, wybory), w Warszawie.

„**Sieci Elektryczne**“, Sp. Akc. w Warszawie — 21 kwietnia r. b. o godzinie 1-szej w południe w lokalu Sp. Akc. „Siła i Światło“, przy ul. Marszałkowskiej nr. 94 (sprawozdanie, wybory) w Warszawie.

Włocławska Fabryka Druku, dawn. C. Klauke, Sp. Akc. — 21-go kwietnia r. b. o godzinie 4-tej po południu w lokalu Zarządu we Wło-

clawku, przy ul. Kościuszki 28/30 (sprawozdanie, uchwalenie budżetu na rok 1928).

Bank Budowlany Sp. Akc., w likwidacji — 30 kwietnia r. b. o godzinie 11-tej przed południem w gmachu Polskiego Banku Komunalnego w Warszawie, pl. Napoleona 7 (sprawozdanie, zatwierdzenie budżetu na rok 1928, ustalenie wysokości wynagrodzenia likwidatorów).

Sp. Akc. H. Cegielski w Poznaniu — 30 kwietnia 1928 r. o godzinie 12-tej w południe na sali posiedzeń Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, pl. Wolności 15 (sprawozdanie, wybory).

Z ŻYCIA PLACÓWEK PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH

TOW. AKC. BUDOWY TRANSMISYJ, MASZYN I ODLEWNI ŻELAZA J. JOHN W ŁODZI.

Niejednokrotnie już na łamach pisma naszego zwracaliśmy uwagę na powyższą placówkę wytwórczą, która dzięki dostarczaniu jedynie pierwszorzędnym wyrobów, mogących śmiało konkurować z analogicznymi produktami zagranicznymi, zajęła w życiu gospodarzem Polski nader poważne stanowisko. Jak wiadomo, placówka ta dostarcza pędnie (transmisje), koła zębate czołowe i stożkowe z zębami obrabianymi na specjalnych automatach, dalej kotły Streebel'a oryginalne do ogrzewań centralnych, walce młyńskie oraz inne przedmioty żeliwne utwardzone, śruby z nakrętkami wszelkiego rodzaju, wreszcie tokarki, wiertarki i wygladzarki (kalandry).

Ze względu na jakość dostarczanych towarów przez wymienione zakłady, wszystkich zainteresowanych po szczegóły odsyłamy do ogłoszenia, zamieszczonego w dzisiejszym numerze „Rynku Metalowego i Maszynowego“. Firma ta zresztą umiejętnością solidnego postępowania z klientem, z dnia na dzień powiększa jej zastępy, wzbudzając ogólne zaufanie i szacunek, co przy zaletach dostarczanych artykułów, przyczynia się do stawiania tej nad wyraz pożytecznej placówki w rzędzie pierwszych tego rodzaju.

ŁAZOWSKIE ZAKŁADY CERAMICZNE SP. Z OGR. ODP., ŁAZY, STAR. ZAWIERCIE.

Zakłady powyższe, zajmujące się wyrobem najrozmaitszych artykułów nieodzownych dla przemysłu budowlanego, cieszą się z wielu względów należytem uznaniem. Jako poważna placówka tej gałęzi naszej wytwórczości umiała sobie wymieniona firma zdobyć zaufanie szerokiej kół odbiorców. Najważniejszym też czynnikiem świetnego rozwoju tych zakładów oraz szacunku, jaki umiała sobie zdobyć — to skoncentrowanie wytwórczości swej w kierunku wyrobów szamotowych i cegieł — wysokie ujęcie techniczne oraz stosowanie tylko pierwszorzędnym materiałów do swych wyrobów.

Przedsiębiorstwo wymienione swoją solidnością fachową wybija się też na pierwsze miejsce z pośród wielu innych tego rodzaju przedsiębiorstw i nie wątpimy, że nadal cieszyć się będzie poparciem szerokiej kół swych odbiorców.

S. A. „MŁYNOTWÓRNIA“ W ROGOZNI.

odbyła roczne walne zebranie dnia 2. b. m. w Poznaniu. Zebranie przyjęło bilans, zamykający się obustronnie sumą zł 2 675 418,05 i rachunek zysków i strat, który się zamyka czystym zyskiem zł 998,86. Ze sprawozdania Zarządu i Rady Nadzorczej wynika, że przedsiębiorstwo przeszło wielki kryzys, że musiało stawić wniosek o nadzór sądowy, który dopiero w listopadzie 1927 r. został zniesiony. Akcjonariusze drobną tylko część swego kapitału uratowali i z wielką trudnością zdołano przeprowadzić nową emisję dla uzupełnienia straconego kapitału do sumy 270 000. Uratowanie tej placówki zawdzięcza się Bankowi Związku Spółek Zarobkowych, który dał nowe środki do podtrzymania przedsiębiorstwa i kontynuowania pracy. Stan zatrudnienia Młynotwórni był w zeszłym roku napół zadawalającym. Młynarstwo nasze przestało kupować już od października 1927 r. i dotychczas trwa sezon martwy z powodu złych koniunktury w młynarstwie. Naszemu przemysłowi maszyn młyńskich przeszkadza-

WYTWÓRNA PĘDNI, MASZYN I ODLEWIA ŻELIWA KRAWCZYK i S-ka

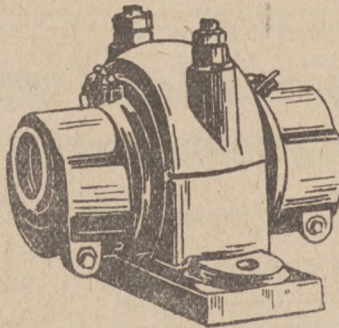
w Zawierciu

Własne biuro w Warszawie

ul. Krucza 16, tel. 105-17

PRZEDSTAWICIELSTWA

we wszystkich większych miastach
Rzeczypospolitej.

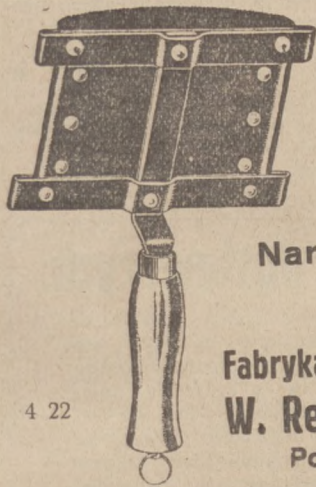
Specjalność: Pędnie, odlewy
maszynowe i budowlane

Sprzęgła cierne Hilla

Całkowite urządzenia dla
przenoszenia materiałów:
przenośniki (transportery),
podnośniki (elewatory) itd.

Okna żelazne

3677

Zgrzebła do koni

Szufelki do węgla

„ do śmieci

Haki do łóżek

Narożniki do okien

Wielkopolska

Fabryka Wyrobów Metalowych

W. Ressel i A. Olejniczak

Poznań, Łazarska 2.

4 22

Hurtowe Składy Żelaza i wyrobów żelaznych

„TEHAZ“

Towarzystwo Eksploatacji i Handlu Żelazem
Sp. z o. odp.

BYDGOSZCZ, Jagiellońska 4647

Telefon 1625, 768, 491. Adres telegr. „TEHAZ“ Bydgoszcz

Poleca do natychmiastowej dostawy ze składu:

Dźwigary i żelazo korytkowe

Żelazo handlowe

Blachy

Bednarka gorąco i
zimno walcowana

Stal resorowa

Surówka odlewnicza

Druty

Gwoździe

Hufnale

Podkowy

Łańcuchy

Zgrzebła

Osie

Nakrętki i kapsle do osi

Łopaty krajowe i zagraniczne

Widły

Naczynia emaljowane

i ocynkowane

Wiadra ocynkowane

Konwie do mleka

Garnki lane żelazne H. i V.

Piece Herzfelda i Viktoriusa

Rury i kolana

Armatury do piecy

Kosy

Sierpy

Siekiery, oskardy i młoty

Części do plugów i kultywatorów

5434

Dostawa żelaza wprost z Huty

po cenach Syndykatu Polskich Hut żelaznych.

Siekiery, toporki, młotki, babki, łomy, tyranki

i inne wyroby masowej produkcji kuznictwa poleca

FABRYKA MASZYN I MŁOTOWNIA

OŁDAKOWSKI i NEUMARK

5703

właśc.: Edward Neumark

ŁÓDŹ - UL. ZAKĄTNA 81.

Biurowo Techniczno-Handlowe

A. GLASER

Poznań, ulica 27 Grudnia 16, dom tylny.

Telefony: 41-16 i 50-16

Adres telegraficzny: „Technohandel“

Generalne Przedstawicielstwa i składnice fabryczne:

„Berson“ Polska Fabryka Wyrobów Gumowych S. z o. p.
w Krakowie,

Włocławska Fabryka Drutu dawn. C. Klauke Sp. Akc.
w Włocławku

O. E. Dominek Mechaniczny Zakład Technicznych Tkanin
w Włocławku

Posiada na składzie:

5596

Pasy skórzane, z sierści
wielbłądziej, konopne
i bawełniane.

Płyty uszczelniające org.
„Klingerit“, Laserit,
azbestowe i gumowe.

Szczeliwo konopne, ba-
wełniane, az-
bestowe, talkowe i gu-
mowe.

Węże gumowe tłoczące,
spiralowe, do pary,
parciane i parciane we-
wnątrz gumowe wszel-
kich wymiarów.

Armatura do pary, wody
i gazu.

Szkła wodowskazowe rur-
kowe org. „Klin-
gera“ i wazowe do oliwia-
rek kropłowych.

Smarownice różnych
typów

Manometry oraz

Kurki kontrolne.

Wełna oraz **ścierki**
do czyszczenia maszyn.

Cyna angielska i do lutowania. Metal biały łożyskowy

Lampy i kolby benzynowe do lutowania - Szczotki stalowe
Filce techniczne - Fibra w płytach i laskach

oraz wszelkie inne ARTYKUŁY TECHNICZNE potrzebne
dla przemysłu i rolnictwa.

Dostawa: do biur technicznych, kolei, cukrowni,
gorzelni, browarów i fabryk.

dza w rozwoju konkurencja zagraniczna, bijąca krajowe firmy długoterminowym kredytem i lepszym wyposażeniem technicznym. Mimo to zarząd w osobie p. inż. Łuczyńskiego ma nadzieję, że uda mu się wzmocnić tę placówkę przemysłową i zapelnąć lukę produkcji krajowej.

Zysk przeniesiono na nowy rachunek. Do Rady Nadzorczej wybrano ponownie pp.: Wdowiaka i inż. Sławińskiego. Poza tem należą do Rady pp.: dyr. Kucharski, Maciejewski i prezes S. Samulski.

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE I BIURO ARCHITEKTONICZNE B. DUINY W GDYNI.

Zainteresowanym zwracamy uwagę na nowopowstałe przedsiębiorstwo budowlane i biuro architektoniczne B. Duiny w Gdyni, mieszczące się przy ul. Świętojańskiej w domu p. E. Skwiercz. Staraniem p. Duiny będzie pozyskanie pełnego zaufania klientów do swej nowej firmy przez solidne i praktyczne wykonanie budowli po cenach umiarkowanych.

B. MIKOŁAJCZAK, BYDGOSZCZ, UL. DŁUGA 22 — TOWARY ŻELAZNE, KUCHENNE, SZKŁO I PORCELANA.

W tych dniach przejął znany, rzutki kupiec i przemysłowiec p. B. Mikołajczak skład towarów żelaznych, kuchennych, szkła i porcelany (dawniej firma B. Słobiecki) w Bydgoszczy, przy ul. Długiej nr. 22. Wszelkie towary oddaje się po cenach konkurencyjnych

NOWY SKŁAD WĘGLA I MATERJAŁÓW BUDOWLANYCH W LESZNI

Z dniem 7 kwietnia r. b. pp. Ciesielski i Dworak otworzyli w Lesznie przy ul. Zielonej skład węgla, drzewa oraz materiałów budowlanych. Jako doskonali fachowcy branży zjedną sobie niewątpliwie w jaknajkrótszym czasie liczny zastęp stałej klienteli.

JÓZEF STRASZEWSKI, WARSZTAT MECHANICZNY Z ZAPEDEM ELEKTRYCZNYM, BYDGOSZCZ, UL. KORDECKIEGO 15 16

Długoletni kierownik techniczny zakładów przemysłowych, ostatnio zaś automobilowych zakładów reparacyjnych firmy „Auto” w Bydgoszczy, p. Józef Straszewski, otworzył przy ul. Kordeckiego nr. 15/16 własny warsztat mechaniczny, gdzie po cenach przystępnych wykonuje wszelkiego rodzaju reparacje przy automobilach, wozach ciężarowych, motocyklach, motorach stałych i t. d.

MAGAZYN MEBLI, POZNAŃ, UL. WOŹNA NR. 12.

Z dniem 15 kwietnia r. b. p. Stefania Dobrowolska, pracując w zawodzie meblowym całe długie lata na stanowiskach samodzielnych, otworzyła w Poznaniu przy ul. Woźnej nr. 12 (narożnik Wielkich Garbar) magazyn mebli. „Szczęść Boże”!

SKŁAD SPRZĘTÓW KUCHENNYCH I DROBNEGO ŻELAZA W CHELMNIE

przy ulicy Toruńskiej nr. 3 otworzył w tych dniach p. W. Strzempkowski.

Zapytania w sprawie krajow. źródeł dostawczych.

Pośrednictwa między jedną a drugą stroną podejmujemy bezinteresownie. Jedyne na koszty utrzymania specjalnego biura dla tych spraw i pokrycia bardzo licznej codziennej korespondencji należy zapłacić za każde ogłoszone zapytanie 2.— zł., które po zapytaniu będzie następnie ogłaszane aż do wyczerpania oferty. Firmy zaś, zgłaszające się na zapytania, wpłacają na każde zapytanie 1.— zł. Firmy zagraniczne płacą za każdą informację 2 fr. szwajc., z Niemiec 2.— RM. — Firmy, mogące dostarczyć i kielkolwiek objekty zgłoszone do naszego działu informacyjnego, zechcą jaknajwięcej z tego działu korzystać, gdyż mamy liczne potwierdzenia, że przez nasz dział informacyjny doszły już do skutku niejedne poważne transakcje. **Zaznaczamy jeszcze jaknajwyraźniej, że odpowiedzi dajemy jak i zapytania przyjmujemy jedynie od stałych abonentów pisma.**

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 3779. firmy, która może dostarczyć manekiny drewniane i woskowe.

Nr. 3783. fabryki, która wyrabia wszelkie narzędzia do okuwania koni, jak n. p. strug do kopyt, tarto do kopyt, obcęgi do pałków, jak również i pneumatyczne nabijacze podków.

Nr. 3784. fabryki, która dostarcza podkłady korek i skórzane z gumowymi strzałkami.

Nr. 3834. Fabryki Maszyn lub Odlewni na Górnym Śląsku, która może dostarczyć części lane do młynków w stanie obrobionym.

Nr. 3843. fabryki, wyrabiającej masowo kółka żelazne 0,40 m/m.

Nr. 3844. fabryki, wyrabiającej haczyki z drutu 8 m/m.

Nr. 3848. firmy, dostarczającej lampy zwyczajne mosiężne oraz palniki do lamp.

Nr. 3849. firmy, dostarczającej nakrycia stołowe w rozmaitych gatunkach.

Nr. 3852. firmy, dostarczającej naczynia szklane wszelkiego rodzaju oraz szkła do lamp.

Nr. 3857. firm krajowych, wyrabiających okucia żelazne lane do młotków drewnianych do mięsa, surowe i niklowane.

Nr. 3858. firm krajowych, wyrabiających rogi mosiężne niklowane do drewnianych tac (Serviertabletten).

Nr. 3863. fabryki, wyrabiającej blachy tarkowe w dużych arkuszach 1 × 2 metry z blachy stalowej, używanych do perlaków holendrów dla obróbki jęczmienia.

Nr. 3864. fabryki, wyrabiającej formy do łoża tłoczone — baranki oraz inne figurki.

Nr. 3865. firmy, dostarczającej blachy żelazne cienkie (papierówkę), grubości 0,1 m/m.

Nr. 3871. firmy, dostarczającej w większej ilości celuloid.

Kto

wystawia na TARGACH POZNAŃSKICH, niech się czempredzej zgłosi do pisma naszego pod nr. 163.

Nasz przemysł samochodowy i jego skromna rola w ewentualnej przyszłej wojnie.

Trzeba nam podumać nad tem zagadnieniem, póki jeszcze czas...

Wojna przyszłości będzie tytanicznym zmaganiem się sił technicznych wojujących państw i poza siłami moralnymi narodu decydującym czynnikiem o zwycięstwie będzie stopień uprzemysłowienia danego kraju. Lecz tak, jak nie do pomyślenia jest dziś zwycięstwo bez miliardów amunicji, setek tysięcy broni wszelkiego rodzaju, silnego lotnictwa i zapasu trujących gazów, tak też wszyscy aż nadto dobrze rozumiemy, że przy braku niezawodnych środków lokomocji i to w dostatecznej ilości nie da się skutecznie żadnej akcji o szerszym zakresie.

Tak jak Niemcy zawdzięczali swe sukcesy podczas wojny światowej wyteżonej pracy kolejowej, tak koalicja, a w szczególności Francja w wielkim stopniu zawdzięczała swe zwycięstwo kolosalnemu rozwojowi przemysłu samochodowego (budowa czołgów).

Wojna światowa dobitnie wykazała, że samochód jest jednym z najlepszych środków lokomocji i że sprawy samochodowej, pod żadnym pozorem nie można bagatelizować.

Niestety, Polska jest krajem, w którym 1 samochód przypada zaledwie na 1000 mieszkańców, podczas gdy np. w Stanach Zjednoczonych jeden samochód przypada na 5-ciu mieszkańców. Dlatego trudno doprawdy zaliczać Polskę do państw, o których automobilizmie możnaby coś powiedzieć. Nie wolno nam zamykać oczu na taki fatalny stan automobilizmu w Polsce, tem więcej, że za te 13 milionów zł., za które sprowadziliśmy w r. 1926 samochody i motocykle z zagranicy, można uruchomić przemysł samochodowy rodzimy, a nie być wcale na łasce i niełasce zagranicy.

Zastanówmy się teraz, jakie przyczyny hamują rozwój automobilizmu w Polsce w ogólności, a następnie, jakie są widoki na najbliższą przyszłość.

Oto pierwszą i najważniejszą przyczyną, która uniemożliwia rozwój automobilizmu, są nasze przysłowiowe drogi. Jeżeli b. zabór pruski daje możliwość korzystania z samochodu i motocyklu, to szos b. Kongresówki nie tylko nie można nazwać drogami samochodowymi, ale wogóle nie powinny być nazywane szosami.

Co zaś się tyczy wschodnich rubieży, to można zareczyć, że łatwiej nawet na „Fordzie“ przejechać wzdłuż i wszerz najbardziej dziką prerię, niż po małym deszczu pokonać wyboje naszych dróg kresowych.

Ale nawet, jeżeli uwzględnimy tylko te dzielnice Poski, które mogą poszczycić się drogami, przekonamy się, że i tu ruch samochodowy jest bardzo znikomym.

Co więc jest dalszą przyczyną tego zjawiska?

Odpowiedź na to prosta. Nie mamy dotąd jeszcze w Polsce fabryki, produkującej masowo samochody dostępne dla szerszego ogółu. Podczas

gdy Amerykanin, mający dwa dolary do wydania na tydzień, może bez trudności stać się właścicielem „Fordy“ lub samochodu marki konkurencyjnej; u nas o posiadaczu „własnego auta“ mówi się nieomal, jako o dziecku fortuny. W opinii zaś wielu ludzi, osobnik posiadający samochód dla własnej przyjemności, należy albo do tych, którzy trwonią odziedziczony majątek, albo do tych, którym „grosz lekko przychodzi“.

Poświęcenie kilku tysięcy złotych na kupno maszyny, a następnie wydatki na jej eksploatację, są rzeczą niedostępną dla naszego przeciętnego obywatela i jak dotąd, posiadanie własnego samochodu jest dla wielu „marzeniem ściętej głowy“.

Czy naprawdę katastrofalny stan ten nie może u nas ulec zmianie na lepsze? Czyż naprawdę długo jeszcze samochód uważany będzie za luksus, przeznaczony tylko dla wybranych lub tych, którzy ciągną zyski z jego eksploatacji? Czyż nie możemy produkować samochodów odpowiednich dla naszego społeczeństwa? Czy rzeczywiście Polska jest tak mało uprzemysłowionym krajem, że nie można mówić o fabrykacji maszyn tego rodzaju?

Otóż tak źle nie jest. Nasze huty są w stanie dostarczyć prawie wszystkich niezbędnych gatunków metali na podwozie samochodu; szereg wytwórni krajowych może wykonać gustowne i trwałe podwozia; robotnikowi polskiemu można powierzyć wykonanie najbardziej precyzyjnych części, a majster polski zdoła rozwiązać najtrudniejsze problemy fabrykacji, opierając się, jeżeli nie na gruntownej wiedzy, to na wrodzonym sprycie. Wszak autorami szeregu ulepszeń samochodu w zakładach „Fordy“ byli i są przede wszystkim robotnicy-Polacy. Brak nam tylko glinu (aluminjum), który trzeba sprowadzać z zagranicy, ale to przecież nie decydujący czynnik. Dlaczegoż więc nie jeździ z nas każdy własnym samochodem?

Tu przyjrzyjmy się odwrotnej stronie medalu i starajmy się szukać przyczyny w samych sobie. Niech każdy z nas z ręką na sercu przyzna się szczerze, czy kupując jakiś przedmiot lub fabrykat nie żąda przede wszystkim rzeczy zagranicznych i woli kupić nawet marny produkt krajowy, ale w zagranicznym opakowaniu fabrycznym, niż dobry pod firmą polską? Czy potrafimy zaufać naszym inżynierom i wierzyć w ich zdolności, a nie krzyczeć o konieczności bałwochwalczego wzorowania się na zagranicy? Czy wreszcie nie będziemy się wstydzili jeździć na „polskiej maszynie“ i ociągać się z kupnem, aż „inni znajomi“ się na takie kupno zdecydują?

Za to ponoszą winę konsumenci, a teraz przyjrzyjmy się niefortunnym producentom, a nie szczerzy i im także gorzkich słów prawdy. Ileż to razy czytało się o projektowaniu otwarcia „fabryk sa-

mochodowych" przez ludzi, którym się marzyły kolosalne zyski. W rzeczywistości zaś wszystkie te plany kończyły się deficytem lub co najwyżej obmyśleniem kunsztownej nazwy marki fabrycznej.

Nic też dziwnego, że w bardzo wielu wypadkach, wysiłki ludzi — prawdziwych patriotów, zmierzające do uruchomienia rodzimej produkcji, spełniają na niczem i w dalszym ciągu musimy sponadzać fabrykaty zagraniczne.

Ten brak zaufania do rodzimego przemysłu ze strony sfer posiadających i chęć osiągnięcia jak największych korzyści, chociażby przez niesumienne konkurencje, wstrzymuje kapitalistów od angażowania się do akcji przemysłowej i zabija w zarodku najlepsze i najbardziej śmiałe poczynania.

Jeżeli chodzi o poczynania w dziedzinie przemysłu samochodowego, to możemy już tu skonstatować pocieszające objawy, dzięki pracy nielicznego zastępu ludzi, których niespożyta energia musiała znaleźć sobie ujście i którzy potrafili wznieść się ponad małosłowność zwykłych „dusigroszy“ i w tej lub innej formie zdolali osiągnąć konkretne rezultaty budzące nadzieję na lepsze jutro.

Pierwszą placówką, która walcząc z niebywałymi trudnościami, zdołała dowieść, że i w Posce można coś zrobić w dziedzinie samochodu, a nawet przy większym rozmachu, całą maszynę zbudować, były Centralne Warsztaty Samochodowe, które obecnie, dzięki energii ich kierownika mogą naprawdę poszczycić się znacznym dorobkiem. Zamienne części samochodowe prawie do wszystkich marek, łożyska kulkowe i rolkowe wielu typów, trwałe nadwozia samochodów ciężarowych, a wreszcie dotychczas niezniszczalny pierwszy polski samochód osobowy marki „C. W. S.“, który ma już za sobą dziesiątki tysięcy kilometrów, — oto rezultaty kilkuletniej pracy tej wytwórni.

Niestety, Centralne Warsztaty Samochodowe, mające za zadanie również przeprowadzanie remontów kapitalnych wojskowego taboru samochodowego, nie mogą stać się wyłącznie fabryką samochodową i tę rolę musiała przejąć na siebie inna placówka, która przy wybitnej pomocy rządowej dąży do osiągnięcia zamierzeń rządu, t. j. do całkowitego uniezależnienia się od rynku zagranicznego pod względem przemysłu samochodowego. Placówką tą, która podjęła się realizacji potrzeb armii z zakresu automobilizmu, są Zakłady Mechaniczne „Ursus“ S-ka Akc. w Warszawie. Zakłady te przystąpiły do budowy pod Warszawą dwóch nowych fabryk, a mianowicie: fabryki samochodów, oraz fabryki metalurgicznej, dostarczającej dla pierwszej potrzebne wyroby żeliwne, aluminiowe i brązowe. Fabryka jest zbudowana według najnowszych wymagań techniki i obliczona na normalną produkcję roczną 750 samochodów ciężarowych z tem, że norma ta może być w razie potrzeby w dwójnasób powiększona. Wobec tego, że fabryka ta, jako pierwsza w kraju, winna odpowiadać wymogom rynku i być gotową do produkcji samochodów różnych typów, uwzględniono przy instalacji fabrycznej czynniki, mogące wpłynąć na uniwersalność fabryki. Przy takim założeniu będzie ona w stanie produkować samochody, zaczynając od lekkich osobowych, aż do najcięższych traktorów, co jest szczególnie ważne dla naszych warunków.

Jerzy Kulesza, kpt.

SAMOCHODY

6/30 Fiat	4 osobowy otwarty
9/31 „	6 „ „
9/31 „	6 „ „ Coupé
14/45 „	6 „ „ otwarty
9/30 Minerva	6 „ „ Coupé
10/40 Austro-Daimler	6 „ „ otwarty
10/30 N. A. G.	6 „ „
10/30 Berliet	6 „ „
14/38 Opel	6 „ „
14/38 „	6 „ „ kryty
12/40 Steyr	6 „ „ otwarty
11/40 Ansaldo	6 „ „ kryty
8/60 Bugatti 8-cyl. Cabriolet Sport	

w stanie używanym, lecz beznagannym, poleca jako nadzwyczajne kupno okazyjne 5732

BRZESKIAUTO, POZNAŃ

ul. Dąbrowskiego 29, tel. 63-23, 63-65, 34-17.

Szkoła szoferów

Packard

MOTOR-CAR C°
Detroit, Michigan, U.S.A.

Skład części wymiennych:

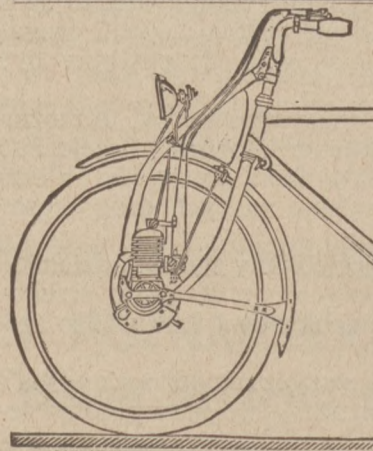
„ROTAX“

TELEFON: 154-87

Warszawa, Niecała 1.

**Ograniczona ilość wozów
nowych z elektrycznym
oświetleniem do sprzeda-
nia po cenach
bardzo niskich.**

5032

**Najmniejszy
i najlepszy
motor pomocniczy
w świecie**

Otto Mix

Poznań, ul. Kantaka 6a

Telefon 2396 5721

RURY kotłowe, gazowe czarne i ocynkowane

poleca do natychmiastowej do-
stawy ze składu w Poznaniu

**DOM HANDLOWY
ANTONI BERNHARD**

Poznań, Wielkie Garbary 18. Tel. 12-59

4226

Liny konopne i manilowe

Sznur konopny do uszczelnienia maszyn
rur wodociąg. i kanalizac., suchy i smołowcowany,
Konopie na pakunki do maszyn.

Sznury na bieliznę,

4952

oraz wszelkie wyroby powroźnicze
poleca po cenach przystępnych

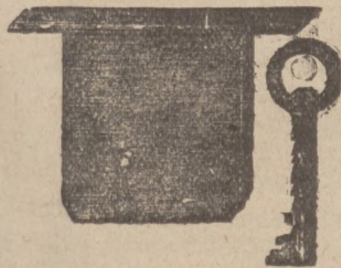
5649

Fabryka Wyrobów Powroźniczych
I. M. Szlezyngiera w Będzinie.

Rok założenia 1896.

Telefon nr. 108.

ZAMKI I OKUCIA

**BUDOWLANE
I MEBLOWE**

Specjalnie
„BASKWILE“
wykonuje

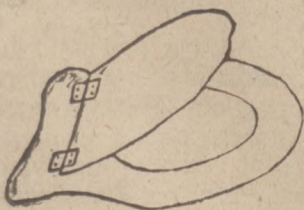
TORUŃSKA

FABRYKA ZAMKÓW J. Broda

TORUŃ, UL. KOSZAROWA 11-13. TELEFON 1441 i 1442

Adres telegraficzny: „BRODABIURO“

5423

Wytwórnia
Wyrobów Drzewnych

Specjalność:

SIEDZENIA USTĘPOWE

Za dobre wykonanie gwarantuje się

M. Michalak

POZNAŃ, ulica Małackiego nr. 10

5631

Najlepsze i najtańsze

są tylko

**tarcze szlifierskie
NAXOS ORGANOXYD**

Naxos Schleifscheibenfabrik G.m.b.H. Soltau

Generalny przedstawiciel na Polskę:

Bronisław Zamiara
Bydgoszcz, Na groby 8-10.

5524

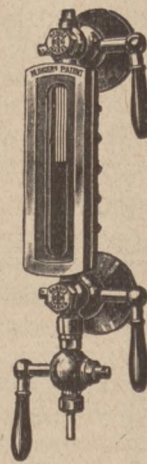
Klingerit najlepsze
uszczelnienie

dla wysokich ciśnień.

Jedynie prawdziwe z marką ochr. „Klingerit“

**Klinger'a
reflekcyjne
armatury wodomierzowe.**

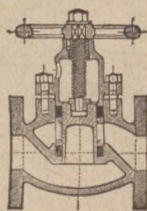

**Klinger'a
reflekcyjne specjalne
szkła twarde.**

4421

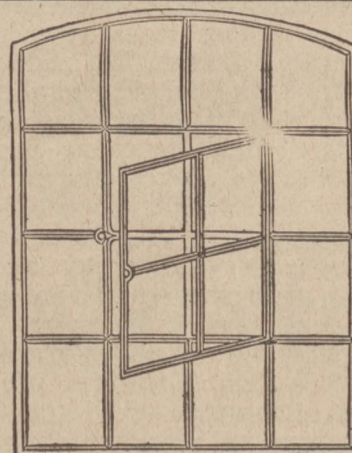
Klinge'ra wentyl ze stawi-
dłem tłokowym.

Rich. Klinger

G. m. b. H.

Gumpoldskirchen pod Wiedniem.

**FABRYKA KRAT
OKIEN KUTYCH
Edward Siwka**

ŚRODA, ul. Ogrodowa 5.
Telefon 127

dostarcza

okna żel.-kute do fabryk,
mieszkań i chlewów, bra-
my żel.-suwane, kraty, ró-
żne zawiasy do wrót i
wszystkie artyk. żel. do bu-
dowli, według własnych i
nadesłanych prospektów
szybko i tanio.

3816

Kosztorysy darmo.

ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIA

Przemysł radjotechniczny w Wielkopolsce.

Fala radjofonji nadeszła do Polski z zachodniej Europy, która znowu przejęła ją od Ameryki Półn., gdzie już rok 1923 był pierwszym okresem poważnego rozwoju tak radjofonji jak i przemysłu radjotechnicznego. W Polsce dzielnica zachodnia z racji swego geograficznego położenia została najpierw wciągnięta w orbitę zainteresowania się nowym epokowym wynalazkiem i jego wpływu.

POWSTANIE PIERWSZYCH FIRM.

To też już w r. 1925, nawet pod koniec r. 1924, powstały w Poznaniu pierwsze firmy radjotechniczne. Nieśmiało pierwsze próby założenia placówek handlowych wzgl. wytwórczych w tej zupełnie nowej dziedzinie dały jednak w pierwszym a nawet i drugim roku wbrew wszelkim oczekiwaniom wyniki mało zadawalające, lub wręcz negatywne. Dopiero w drugiej połowie r. 1926 sytuacja się nieco poprawiła w związku z wiadomościami o mającej powstać radjostacji nadawczej w Poznaniu.

URUCHOMIENIE RADJOSTACJI NADAWCZEJ w POZNANIU.

Stacja poznańska, wybudowana przez amerykańską firmę Western Electric Company, rozpoczęła próbne nadawania w marcu 1927, a oficjalne otwarcie jej nastąpiło w kwietniu 1927 r. Fakt ten z natury rzeczy wpłynął w sposób decydujący na dział handlu i fabrykacji aparatów radjotechnicznych, który był dobrze przygotowanym tak pod względem fabrykatów jak i pod względem doświadczenia branżowego do okresu wysokiej koniunktury w Poznaniu, oczekiwanego od dłuższego czasu z pewną niecierpliwością.

POSZCZEGÓLNE FAZY ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH.

Koniunktura rzeczywiście nastąpiła, przeważnie jednak na aparaty małe, detektorowe tak, że ożywienie w składach było bardzo wielkie, ale poszczególne pozycje obrotowe w przeważającej mierze były drobne, skutkiem czego ostateczny efekt ruchu był skromniejszy, niżby według oznak zewnętrznych przypuszczać należało. Zresztą fala nadzwyczajnej koniunktury trwała tylko kilka miesięcy, mniej więcej do czerwca, poczem po tymczasowym nasyceniu rynku aparatami detektorowymi nastąpił okres choć niezły, ale znacznie spokojniejszy. Fabrykaty-detektory były przeważnie pochodzenia miejscowego, częściowo nadesłane do Poznania z warsztatów warszawskich, których wyroby jednak były o niskiej jakości w przeciwieństwie do wyrobów miejscowych. W oczekiwaniu koniunktury jak grzyby po deszczu powstawały w Poznaniu placówki, zajmujące się wytwarzaniem, a jeszcze więcej handlem radjospzętem. Gorączce tej uległa też znaczna ilość firm nefachowych, które zaczęły prowadzić ubocznie artykuły radjotechniczne. Okazało się jednak wkrótce, że oczekiwania firm były

przesadne i że pokładane w koniunkturze nadzwyczajne nadzieje zawiodły, na skutek czego w drugiej połowie roku 1927 rozpoczął się odwrotny proces kurczenia się produkcji, a nawet powolnego zwiłania warsztatów. Szereg firm drobniejszych, nie będących przygotowanymi odpowiednio pod względem technicznym, albo upada zupełnie, albo wegetuje. Firm, które uprawiały handel radjospzętem w Poznaniu, było w końcu roku ubiegłego 62, nie uwzględniając firm zlikwidowanych w tym okresie oraz firm na prowincji.

Wytwórci w tym czasie było czynnych w Poznaniu 12, poza 4-ma, które zwinęły swe warsztaty w ciągu roku sprawozdawczego.

ORGANIZACJA FIRM RADJOTECHN. W WIELKOPOLSCE.

Do „Zrzeszenia przedsiębiorstw radjotechnicznych w Wielkopolsce“, założonego w Poznaniu w kwietniu r. 1926, należało w r. 1927 poznańskich i prowincjonalnych firm ok. 25. Z tej ilości miarodajnych jednak w branży radjotechnicznej jest tylko 4—5 firm, które prowadzą też handel hurtowy z odsprzedawcami na prowincji poza handlem detalicznym, a których obroty w r. 1927 wynosiły od 1—1,5 miliona zł. łącznie ze sprzedażą hurtową.

STATYSTYKA RADJOABONENTÓW.

Jako pewien wyraz zapotrzebowania i ruchu w tej gałęzi można uważać ilość zarejestrowanych w Województwie Poznańskim (Dyrekcje P. i T. w Poznaniu i w Bydgoszczy) radjoabonentów, która się kształtowała w sposób następujący:

miesiąc	zarejestrowanych radjoabonentów w liczbach okrągłych
grudzień 1926 (koniec roku)	ok. 2 600
marzec 1927	ok. 3 700
czerwiec 1927	ok. 7 700
wrzesień 1927	ok. 11 400
grudzień 1927 (koniec roku)	ok. 15 600

W samym Poznaniu było w grudniu ub. r. 9150 radjoabonentów zarejestrowanych.

Cyfry te wykazują niewątpliwie pewną dynamikę rozwoju radjofonji, a związku z tem, i odnośnego działu handlu i przemysłu, jednakże w znaczeniu absolutnem liczby przytoczone raczej są dowodem, że rozwój w tej dziedzinie ani nie odpowiada oczekiwaniom naszych firm, ani nie dotrzymuje kroku rozwojowi w państwach zachodnich. Tak np. liczba abonentów w całej Polsce w końcu r. 1927 wynosiła mniej więcej 130 000 osób, — w Niemczech prawie 2 miliony, a w Anglii 2,5 miliona. Dzieli nas zatem od Zachodu jeszcze dystans ogromny.

NIEDOGODNOŚCI W HANDLU RADJOSPZĘTEM.

Poważną niedogodnością w handlu radjospzętem jest obowiązek firm ściągania podatku od kupujących, t. zw. odsetek od sprzętu, i to w wysokości:

MATERJAŁY ELEKTROTECHNICZNE

KORZYSTNIE DO NABYCIA Z POWODU LIKWIDACJI.

ROZRUSZNIKI na prąd stały fabrykatu firmy F. Klöckner, Köln-Bayenthal, od 2,25 do 4,35 PS przy pełnym obciążeniu na wszystkie napięcia do 500wolt	za 1 szt.	25.— zł
ROZRUSZNIKI jak powyżej, lecz przy połowie obciążenia od 6,5 do 8,5 PS.	za 1 szt.	28.— „
PATRONY SIEMENSOWSKIE DzI, DzII także płaskie od 6 do 25 amp.	za 100 szt.	18.— do 25.— „
PATRONY jak powyżej DzIII 60 amp.	„ „ „	95.— „
PATRONY jak powyżej DzIV 80 amp.	„ „ „	130.— „
PATRONY jak powyżej DzV 160 amp.	„ „ „	230.— „
SRUBY KONTAKTOWE Siemens. S II	„ „ „	11.— „
SRUBY KONTAKTOWE Siemens, od 80 do 125 amp.	„ „ „	52.— „
ŁĄCZNIKI 3-bieg. do łączenia żyrandoli	„ „ „	18.— „
BEZPIECZNIKI (korki) od 2 do 40 amp.	„ „ „	22.— „
ROZCZEPKI (przedłużniki) na kulo	„ „ „	20.— „
PATRONY PŁASKIE Siemens. 40 amp.	„ „ „	55.— „
GŁÓWKI do patron KIII.	„ „ „	75.— „
WYŁĄCZNIKI seryjne porcelanowe białe (A. E. G.)	„ „ „	90.— „
GNIAZDA BEZPIECZNIKOWE z bolcami do wmontowania na tablicę marmurowa	„ „ „	90.— „
SZPONY 60 m/m niskie i wysokie	„ „ „	30.— „
ELEMENTA UZ na ścianę 25 amp.	„ „ „	115.— „
ELEMENTA UZ na ścianę 60 amp.	„ „ „	175.— „
ROZETKI „Fix“ pod wyłączniki do przykrubowywania do futryn i do wgipsowania	„ „ „	25.— „
TRÓJNIKI na rurkę Bergm. 11 do 16 m/m	„ „ „	17.— „
KATNIKI 11 do 16 m/m	„ „ „	3.— „
OPRAWKI KONTAKTOWE z zabezpieczeniem (FD)	„ „ „	50.— „
37 LICZNIKÓW na prąd stały SSW typ A4 110 wolt używane w dobrym stanie	za 1 szt.	22.50 „
KOŃCÓWKI KABLOWE 6 do 50 m/m	„ „ „	15.— „

Oprócz powyższych różne inne materiały elektrotechniczne.

Przy większym zamówieniu specjalny rabat.

Zamówienia i zapytania kierować: Poznań 3. skrytka nr. 1010.

5594

Odnaczeni we Lwowie 1926 r. MEDALEM ZŁOTYM na Ogólno-Polskiej Wystawie Budowlanej.

Inż. ST. CISZEWSKI i S-ka

Sp. z o. p.

— 2379 —

FABRYKA ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH
BYDGOSZCZ, UL. SOBIESKIEGO 10a

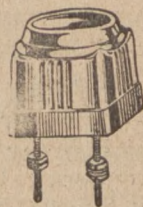
polecą ze składu:

Korki bezpiecz. Ed. — **Patrony** bezpieczn. D-II. — **Wtyczki** porcelanowe — **Paseczki** (Lamelki) topik. — **Bezpieczniki** tabl. i uniw. — **Śruby** stykowe — **Rozczepki** d/rurki, kuhło. — **Wtyczkowe** gniazda porcelanowe — **Wieszarki** izol. 10 mm 1/4", 3/8". — **Główki** bezpiecznikowe G-II, **Końcówki** kablowe i wiele innych.

Sprzedaż hurtowa

Wyrób własny krajowy

Ceny konkurencyjne

3982

Specjalność:

4828

Linka antenowa,
druty do połączeń,
gniazdka, śruby, kontakty i t. p.

„Helios“ Poznań, Św. Marcin 68. Tel. 36-99.

Specjalne Reflektory Lustrzane

oryginalne „Kandem“ jedyne i niezastąpione dla oświetlenia okien wystawowych do nabycia

w „PALATINE WIELKOPOLSKI“

Długa 37. BYDGOSZCZ, Telefon 1343.

Okno oświetlone reflektorem lustrzanym „KANDEM“ sprawia wrażenie sceny. Refl. „KANDEM“ daje światło złotawe. Takie okno wabi i nieci przechodni. Towar ośw. refl. „KANDEM“ wygląda okazale i pewnie.

„FERRUM“ SP. HANDL.

5663

Bydgoszcz, ul. Cieszkowskiego 20.

Adres telegr.: „FERRUM“

Telefon 6-65.

dostarcza po cenach fabrycznych

kołki stalowe

(dyble) do instalacji elektrycznej — Śrubki do kołków — Wkrętki do metali — Nity mosiężne.

Ceny konkurencyjne. Towar pierwszorzędny. Cenniki na żądanie.

483

- 20% od sprzętu zagranicznego,
- 10% od sprzętu półzagranicznego, t. zn. składającego się z części pochodzenia krajowego i zagranicznego,
- 2% od sprzętu czysto krajowego.

Niedogodność polega na konieczności wytlomaczenia każdemu poszczególnemu interesentowi jego obowiązku uiszczenia podatku przy nabywaniu radjosprzętu oraz na konieczności prowadzenia osobnych ksiąg i wpłacania ściągniętych sum do Dyrekcji P. i T. Wreszcie jest rzeczą jasną, że otwiera się tutaj pole dla różnych manipulacji, wkraczających w dziedzinę nieuczciwej konkurencji. Z tych względów firmy radjotechniczne już w końcu 1926 r. czyniły u władz starania, mające na celu znalezienie innego sposobu uregulowania kwestji tego podatku, n. p. przez ściąganie go przy odprawie celnej, o ile dotyczy materiału zagranicznego, wzgl. zupełnego zniesienia go, o ile dotyczy materiału krajowego, tem bardziej, że w ostatnim wypadku w rachubę wchodzi sumy bardzo nieznaczne. Odsetek z wspomnianego tytułu ściągnięto w roku ubiegłym w okręgu poznańskiej Dyrekcji P. i T. ogółem ok. 178.000 zł. Ponieważ one pochodzą w przeważającej mierze ze sprzedaży sprzętu zagranicznego, więc można z tego wnioskować, że suma ściągnięta za sprzęt krajowy jest istotnie nikłą i z drugiej strony, że wartość skonsumowanego w naszej Dyrekcji P. i T. sprzętu zagranicznego wynosi ok. 800.000 zł. Są to cyfry oczywiście bardzo skromne. Pomimo to podatek powyższy nie został jeszcze zreformowany wbrew kilkakrotnym przyrzeczeniom ze strony Ministerstwa Przem. i Handlu, danym firmom szczególnie w związku z podniesieniem swego czasu odnośnych stawek celnych, które obecnie obowiązują w wysokości 800 zł. za sprzęt radjowy (od 100 kg.) 1200 zł. za aparaty zmontowane i 5000 zł. za lampki katodowe, podczas gdy poprzednio odnośne pozycje wyrażały się cyframi: zł. 600,—, zł. 800,— i zł. 2000.

ŹRÓDŁA DOSTAWCZE LAMP KATODOWYCH ORAZ INNYCH PRZYBORÓW RADJOTECHNICZNYCH.

Lampki katodowe są dostarczane na rynek tutejszy głównie przez polsko-holenderską firmę „Philips“, z którą w pewnej, ale bardzo nieznacznej mierze konkuruje firma berlińska „Telefunken“ fabrykatami marki „Osram“. Wytwórnice polskie, jak „PTR“ i „Polon“, są wypierane przez konkurencję holenderską, gdyż nie rozwijają dostatecznej energii kupieckiej i ofiarowują mniej dogodnie warunki kredytowe. Obecnie firma „Philips“ buduje w Warszawie własną fabrykę lampek katodowych.

Jeżeli chodzi o inne części do aparatów, to w kraju ich się bardzo mało wyrabia. Placówki tutejsze zredukowały swą działalność prawie wyłącznie do montowania aparatów. Sprzęt pochodzi w głównej mierze z Niemiec i tylko w nikłym odsetku (ok. 5%) z Francji, gdyż firmy niemieckie najlepiej opracowały teren tutejszy, obsługują odbiorców dobrze i ofiarują bardzo dogodne warunki kredytowe, a mianowicie 3-miesięczny kredyt wekslowy. Części dostarczają nawet na otwarty rachunek, natomiast firmy francuskie tylko za zaliczeniem na inkaso bankowe.

Z producentami warszawskimi zaczęły stosunki ożywiać się od chwili wydania w r. 1927 zakazu przywozu pewnych artykułów z zagranicy, n. p. tak zwanych „gniazdek“.

MAŁE ZROZUMIENIE WSI NASZEJ DLA RUCHU RADJOWEGO.

Jako objaw ujemny notują przedsiębiorstwa nasze konkurencję ze strony licznych amatorów, którzy, kupując jedynie poszczególne części, nie tylko budują aparaty dla potrzeby własnej, lecz pozatem i dla swoich znajomych, a czasem nawet i dla szerszych kół. Oczywiście ten chałupniczy sposób fabrykacji jest tańszy, chociażby ze względu na brak obciążeń podatkowych, socjalnych etc., kryje on jednak w sobie poza pewnym elementem nieuczciwej konkurencji to niebezpieczeństwo, że zniechęca i odstrasza publiczność od radjofonii w tym wypadku, gdy odbiór pozostawia dużo do życzenia na skutek wadliwego wykonania aparatu, np. z braku doświadczenia u danego amatora i wiadomości specjalnych. Kwestją tą zajmowało się kilkakrotnie Zrzeszenie przedsiębiorstw radjotechnicznych w Poznaniu, jednak bez konkretnych rezultatów.

Z powyższego wynika, że naogół w Polsce i w tutejszym okręgu radjofonia jest jeszcze słabo rozwinięta. Charakterystycznym objawem jest przytem dość słabe zareagowanie wsi naszej na ruch radjowy, choć wieś, zdawałoby się z racji swej względnej izolacji i oddalenia od centrów kulturalnych w pierwszym rzędzie chwyci się tego nowoczesnego środka porozumiewania się. Według wszelkiego prawdopodobieństwa odgrywają w tem jednak rolę ważną poza pewną biernością rolników, koszta nabycia aparatów dotychczas jeszcze dość wysokie, szczególnie aparatów lampowych, które dla wsi przedewszystkiem wchodzi w rachubę, a których ceny wynoszą za aparaty średniej jakości mniej więcej: za 1-lampowe od zł. 50,— do zł. 70,—, za 2-lampowe od zł. 100,— do zł. 150,—, za 3-lampowe od zł. 150,— do zł. 250,—. Dobry aparat detektorowy kosztuje ok. 20,— zł.

WIDOKI NA PRZYSZŁOŚĆ.

Braku środków obrotowych w tej gałęzi nie odczuwa się z uwagi na brak oczekiwanego intensywnego zainteresowania się radjofonią. Należy tutaj jednak zaznaczyć, że u większości tych, którzy się raz tą dziedziną zajęli, zainteresowanie rośnie, i to do tego stopnia, że amatorzy, którzy nabyli początkowo trochę nieśmiało aparaty detektorowe, powoli zaczynają zaopatrywać się w większe aparaty lampowe, dające możliwość odbioru na głośnik. Ewolucję tę zaobserwowano zupełnie wyraźnie zagranicą (np. we Francji), gdzie po minięciu pierwszej „fali detektorowej“ nastąpiła fala aparatów lampowych, poprzedzona jednak okresem znacznego osłabienia ruchu w tym dziale przemysłu i handlu.

W Niemczech n. p. w związku z tą ewolucją przybyło w samym roku 1927 około 200.000 abonentów zarejestrowanych, która to liczba jest zupełnie nieoczekiwana.

Ewolucja wspomniana otwiera zarazem pewne perspektywy dla naszych przedsiębiorstw, oraz daje im wskazówki, w jakim kierunku należy nastawić działalność na przyszłość.

Narazie wykazuje rok bieżący dalsze osłabienie ruchu, szczególnie w porównaniu do odpowiedniego okresu roku ubiegłego, który coprawda znajdował się pod znakiem otwarcia radjostacji poznańskiej. Słaby ruch tłumaczy się brakiem gotówki. Podniesienie cła o 72% z powodu waloryzacji odbije się na kosztach własnych i cenach detalicznych zwyżką o

około 10—15%. Liczba radioabonentów wzrosła w pierwszym kwartale r. b. w okręgu Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Poznaniu i Bydgoszczy o 2500 do 3000 osób.

C. Kreczy.

Nowy aparat elektryczny do nitowania.

Przy użyciu rozmaitych przenośnych małych konstrukcji do nitowania prądem elektrycznym, okazało się, jak bardzo są praktyczne te aparaty, przy montowaniu konstrukcji kolejowych itp. Z tych względów stworzono już wiele takich aparatów, które wcale dobrze zastosowano w praktyce.

Zasługuje na uwagę jednak nowa konstrukcja, która wykorzystuje w całej pełni doświadczenia porobione przy takich przenośnych aparatach, iż przy odpowiedniej budowie ich zbyteczne staje się chłodzenie elektrody sztucznymi środkami. Ze względu na wysoką sprawność nie było naturalnie możliwe skonstruowanie przenośnego tego aparatu, duży ciężar jego zmusił do użycia dla niego przewozu, co jednak przyczyniło się do masywniejszej jego budowy, tak że nawet w najniekorzystniejszych warunkach sprawnie jednak pracuje.

Przy budowie tego aparatu zwrócono szczególniejszą uwagę na to, by promieniowaniu na zewnątrz elektrod nie stawiać żadnych przeszkód, żeby mogła być uzyskana możliwie najlepsza sprawność, usługa jaknajprostsza a manipulacja najsprawniejsza i dogodna. Pomimo tego ciężar nie przekroczył 200 kg., tak, że aparat posiada dużą ruchliwość.

Elektrody są tak urządzone schodkowato, iż w występy wchodzić mogą w całej swej długości odpowiednie nity. W stosunku do innych konstrukcji tego rodzaju jest to związane z dużym uproszczeniem obsługi, zbyteczne tu bowiem jest przesuwanie elektrod zależne od wielkości nitów, co zwłaszcza przy konstrukcjach, gdzie długość i grubość nitów stale się zmieniają, posiada duże znaczenie.

Na przedniej stronie aparatu znajduje się dźwignia, służąca do oddalania od siebie elektrod w celu wkładania i wyjmowania nitów. Poniżej dźwigni tej umieszczony jest włącznik pozwalający na wyłączenie prądu bez uprzedniego wyjmowania nitu. Ma to znaczenie zwłaszcza z chwilą, gdy ogrzany nit nie może być z pewnych względów natychmiast użyty i może pozostawać w aparacie bez niebezpieczeństwa przepalenia się. Bardzo ważnym dla równomiernego ogrzania się główki i trzpienia nitu jest możliwość regulacji czasu ogrzania. Do regulacji napięcia istnieje urządzenie, umożliwiające ogrzewanie grubych i dużych nitów przy wysokim i cieńszych przy słabszym napięciu prądu elektrycznego. Aparat jest w swych częściach wystających na zewnątrz chroniony odpowiednią osłoną na mechaniczne uszkodzenia przy transporcie. Miejsca kontaktu w najgorętszej strefie są silnie zlutowane, a zewnętrzne części, szczególnie transformator są tak ochronione, że manipulacja wcale przez to nie cierpi. Aparat jest również ochroniony i na wpływy atmosferyczne i może być bez wszystkiego używany na dworze podczas zmiennej pogody.

Aparat służy do nitów grubości aż do cala i długości do 120 m/m, przyczem w ciągu godziny można ogrzać 60 nitów o długości 75 m/m trzpienia i jego grubości 20 m/m.

inż. St. Sz.

ZJEDNOCZONE PRZEDSIĘBIORSTWA ELEKTRYCZNE
inż. K. GAERTIG i SP. T.Z.O.P.
Poznań **Pocztowa 26**

ELEKTROWNIE KOMUNALNE PRZEMYSŁOWE WIEJSKIE

Turbiny wietrzne

Zurawie Dźwigi osobowe Łowarowe wielokręgi

Godła reklamowe elektryczne

Instalacje oświetlenia. Urządzenia przemysłowe z zapędem elektrycznym

AKUMULATORY

Naprawa maszyn elektrycznych.

Budowa rozruszników, regulatorów. aparatów elektrycznych, tablic rozdzielczych.

Adr. telegr. „Energia” **Telefon 3584; 2582**

Fabryka Aparatów Elektrycznych „ERKA”
 Sp. z o. o.
Łódź, ul. Pusta nr. 7
 Telefon 13-63.

Zakres fabrykacji:

Wyłaczniki i przełączniki drążkowe, wyłączniki pokrętne, bezpieczniki porcelanowe, rozetki rozgałęzieniowe, sworznie bezpiecznikowe, końcówki kablowe.

Cenniki na żądanie. Przedstawiciele poszukiwani.
 4381

Baterie anodowe

są pierwszorzędnej jakości i dają czysty odbiór bez żadnych szmerów i trzasków.

5169c

Poważne źródła dostawcze

POMPY do WODY
STUDZIENNE I FABRYCZNE
RĘCZNE, TRANSMISYJNE, MOTOROWE
SIKAWKI - WEŻE
I PRZYBORY STRAŻACKIE POLECA
STANISŁ. TRĘBICKI
WARSZAWA - KOPERNIKA 33. - TEL. 10-30

Oliwiarki do wszystkich celów

W. Gierczyński i S-ka
POZNAŃ
św. Marcin 13
Telefon 1885.

5628

Plomby ołowiane
oraz
Plombownice
dostarcza

R. NERLICH, Bielsko, Śląsk.

5555 b

Hurtownia rowerów i maszyn do szycia.
A. PRUS, Rybnik G.-J. poleca rowery „OPEL” „URANIA”
„LIFAG” „INVENTIA”. Wszelkie części zapasowe. 5673

APARATY
do robienia
sprężyn spiralnych
„HELIOS”

5627

W. Gierczyński i S-ka. Poznań, św. Marcin 13.

Siatki itd.
Cennik gratis
Alexander Maennel.
Fabryka ogrodzeń drucianych
Nowy-Tomyśl A. 1.

5380 a

Taśma z koleczkami do firan
(Gardinenringband)

Sznury do rolosów i markiz

Taśma lejcowa (lejce) 4310

PASAMON FABRYKA PASMANTERJI
WŁAŚC. E. F. LEWANDOWSKI
Bydgoszcz, Plac Teatralny 4. Tel. 1667

SPRĘŻYNY PRECYZYJNE

spiralne, buforowe, samocho-
dowe, widelcowe, pociągowe,
ciśnieniowe, bowdenowskie,
uderzeniowe, pod siodełka, dla
tachometrów, liście sprężynowe
dostarczają:

F. Goldman i L. Endelman
WARSZAWA Widok, 11
Tel. 130-88 Tel. 130-88

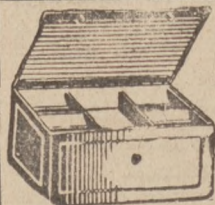
4928

Siatka druciana okienna

zielono - lakierowana wyrobu zagranicznego
Wszelkie szerokości na składzie. Sprzedaż tylko hurtowna.
Oferty i próbki na żądanie. Import towarów żelaznych.

H. NEUFELD, Kraków, Florjańska 12.

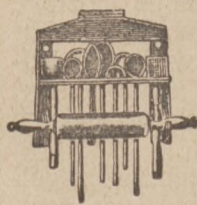
5715

F. i R. KALESSE

KATOWICE, ul. Plebiscytowa 8.
FABRYKA KAS PANCERNYCH
Specjalność: kasy betonowo-pancerne
kasetki tylko dla odsprzedawczy.

5538

Wyroby drzewne, kuchenne

poleca 5664
FABRYKA
A. KOSZEWSKI, Poznań
Stary Rynek 61.

Tarki do prania

„MARS”

FABRYKA WYROBÓW DRZEWNYCH
LUBLINIEC G/ŚI.

5524

PRACOWNIA DIAMENTÓW DO RZNIĘCIA SZKŁA I DO TARCZ SZMERGLOWYCH

H. SZEFTEL
Warszawa, Graniczna 16
Egz. od 1882 r.

7204

Żaluzje

4326
wszelkiego rodzaju na zamówienie wyko-
nują i przyjmują reparacje. Własna fa-
brykacja tablic parkietowych. Układanie,
czyszczenie i fraterowanie parkietów,
Franciszek Kempa Poznań - dawn. O. Fränkel
zał. 1910 ul. Bóżnicza 16 i Małe Garbary 4 tel. 51-16

E. Pitak & Co.

fabr. wyr. drzewn.
Bydgoszcz,
ul. Zduny 18/19 tel. 353

Specjalność: fabrykacja masowa wszelk. artykuł. domowych.

7214

GLOBUS

właściciel:
FRYDERYK W. JÜTTNER
FABRYKA PIŁ I NARZĘDZI

Piły do metalu dla użytku ręcznego i maszynowego. Piły do szyn
Katowice, ulica Wojewódzka 29. Telefon 2078

4586

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Słów kilka o narzędziach do obróbki ziemi.

Mechanizacja rolnictwa nakłada na rolnika coraz to nowe obowiązki. — Rodzaje istniejących dzisiaj pługów. — Lemiesz, osie i łożyska wymagają najwięcej troskliwości. — Smarowanie tłuszczem i oliwą najlepszym środkiem przeciw rdzy i wszelkiemu niszczeniu.

I.

Mechanizacja rolnictwa daje rolnikowi do ręki wielką liczbę maszyn i narzędzi, które wszystkie mają służyć do tego, by obróbkę ziemi, zasiewy i zbiory nie tylko uprościć i ułatwić, lecz także udoskonalić. Zjawienie się maszyny w rolnictwie nałożyło na rolnika obowiązek utrzymywania swych narzędzi mechanicznych i urządzeń maszynowych w takim stanie, by właśnie zdolne były zadania swoje i cele spełnić, a nie odmówiły w razie potrzeby posłuszeństwa. Oczywiście, należy do tego zupełnie opanowanie narzędzia lub maszyny, które powinno by iść tak dalece, by także rolnik zdolny był zachodzące małe błędy i uszkodzenia przy swych urządzeniach maszynowych usunąć, lub przynajmniej wczas je dostrzec i za takie uznać.

Najczęstszym w użyciu narzędziem w rolnictwie jest niewątpliwie pług w swych najrozmaitszych wykonaniach, które dadzą się podzielić na cztery główne grupy: na pług jednoskibowy, pług wieloskibowy, pług do podorywania i pług specjalny. Troska około pluga ograniczać się winna do tego, by przy wstępie w dłuższy czas spoczynku gruntownie go oczyścić. Bada się zatem lemiesz, czy na czubku swym jest silnie zużyty. Mogło się to stać z powodu normalnego zużycia, albo też z powodu nieostrożnego orania przeciw wielkim kamieniom itd. Normalne zużycie lemiesza zostało już przy jego konstrukcji wzięte pod uwagę przez wzmocnienie czubków.

Dla reperacji ogrzewa się lemiesz, a czubek znowu się zaostrza. Niektóre lemiesze mają też t. zw. części zapasowe, które w razie potrzeby mogą być zamienione. Zaznaczyć jeszcze należy, że przy kuciu lemieszy winna być zachowana pierwotna ich forma.

Na silne zużycie wystawione są też kółka od pluga, przy których szczególnie cierpią osie i łożyska z powodu wciskania się tamże kurzu i piasku.

Reperacje łatwo przeprowadzić można przez stosowną zamianę opraw łożyskowych, jeżeli oczywiście wał nie jest jeszcze za bardzo zaatakowany. W takim wypadku możnaby i jego zastąpić. Zresztą w mocy rolnika jest uchronić osie i wały przed zbyt wielkim zużyciem. Osiąga się to przez regularne czyszczenie osi i łożysk, przez staranne smarowanie, a wreszcie przez to, że otwory do smarowania przy pracy w polu dobrze są uszczelnione. Przy tak zwanych ściśle uszczelnionych do łożysk kółkach baczycy należy na to, by uszczelnienie przy nasadzie osi także swój cel spełniało i by blaszki zasuwkowe były nieuszkodzone. Bardzo często można widzieć, że pług, po dokonaniu pracy, pozostawia się poprostu na polu, gdzie narażony jest na wszelkie wpływy atmosferyczne. Zbyteczne chyba uzasadniać, że nie wpływa to bynajmniej korzystnie na długość jego żywota. Na skutek działania deszczu i piasku poszczególne jego części zostają bardzo silnie uszkodzone. Rękojeści gniją i odpadają. Z tego względu więc należy z całą stanowczością domagać się, żeby pług po każdym dniu roboczym był, chociażby tylko powierzchownie, oczyszczony i tak ukryty, wzgl. nakryty, by chroniony był przed mokrem i wilgocią. Gdy okres orki już minął, całe narzędzie, jak dalece to jest możliwe, rozbiera się, czyści, płócze w nafcie i następnie smaruje dobrym, gęstym tłuszczem. Osie i łożyska smaruje się dobrą oliwą, a wszystkie inne części żelazne tłuszczem, wolnym od wosku i kwasów. Części drewnne traktuje się pokostem lnianym, który celowo się nieco rozgrzewa.

Zaznaczyć jeszcze wypada, że wszelkie części żelazne, które już może wykazują rdzę, muszą być od niej starannie uwolnione zanim się je zaczną smarować. Jeżeli się tego nie robi, to wszelkie późniejsze malowanie jest zupełnie bezcelowe. Jako najlepszy środek ochronny przed rdzą poleca się po-

F. SUCHANEK i S^{KA}

Przedsiębiorstwo Techniczno-Handlowe
dla Rolnictwa i Przemysłu

Poznań - Pl. Wolności 8/9

TRAKTORY AMERY- KAŃSKIE HART-PARR

4250

o sile 24 i 36 K. M.

PAROWE GARNITURY MŁOCARNIANE

na kulkowych łożyskach
na długoterminowe spłaty

malować wszystkie części żelazne, jak też i sam le-
miesz, grubą warstwą wapna gaszonego, jakkolwiek
lepiej jest pociągnięcie tłuszczem lub oliwą. Żaden
rolnik nie powinien zresztą zapominać, że należy
zawsze mieć przygotowane odpowiednie dobre czę-
ści zapasowe, by przypadkiem później nie popaść w
ambaras. Właśnie w zimie, kiedy wszelka praca w
polu ustaje, jest najstosowniejsza pora do pomyśle-
nia o tem, co wszystko będzie potrzebne na zbliża-

jący się sezon prac wiosennych w polu. Dalej, w cza-
sie tym można naprawić wszystkie błędy i przepro-
wadzić reperacje. Żaden rolnik myślący nie powi-
nien stawiać do kąta silnie w ubiegłych miesiącach
uszkodzonych pługów, nie zbadawszy ich wpiery
dokładnie. Nawet gdyby widoczne dla oka błędy nie
występowały, to jednak w czasach mogą się pojawić
i uczynić narzędzie dla jego właściciela bezużytecz-
nym.

Zastosowanie „Fordsona“ w nowoczesnym gospodarstwie rolnem.

„Fordson“ — jako silnik — nadaje się niewątpli-
wie na wszystkie grunta uprawne, zepsuciu może
ulec tylko chyba pług sam na glebach kamienistych
— w niewiększym zresztą stopniu jak i inne pługi i
narzędzia. Sam zaś zepsuciu nie ulega, chyba po ja-
kimś dłuższym okresie użytkowym.

Natomiast trafiają się mankamenta, względnie
przeszkody w ruchu. I tak: najczęściej zdarza się,
że silnik podczas pracy zaczyna nagle strzelać, pu-
kać, mimo regularnego funkcjonowania cylindrów.
Przyczyna napewno leży w utrudnionym dopływie
paliwa, nafty. Chociaż bowiem naftę do rezerwua-
ru wlewa się zawsze przez sito, mimo to nafta, któ-
rą otrzymujemy ze składów, posiada rozmaite kłaczk-
ki, włoski i tym podobne zanieczyszczenia, prawie
że zawiesiny, które przez oczka sita przechodzą i
gromadzą się albo w kurku, albo też w rurkach do-
pływowych, powodują coraz słabszy dopływ nafty
do karburatora, a temsamem nieregularną pracę, a
wkońcu i zatrzymanie silnika. Prócz tego po dłuż-
szym użyciu tworzy się w kurku osad, również
wstrzymujący dopływ nafty. Należy więc rurkę
przezczyścić, a także kurek pod rezerwua-
rem — zwykłym drutem — a gdy to nie pomaga, odkręcić
kurek i rurkę i wyczyścić je, co się z łatwością da
przeprowadzić.

Drugi mankament, najczęściej spotykany, to za-
nieczyszczenie świec, przez co poszczególne cylin-
dry nie funkcjonują. Pozna się to łatwo po odgłosie,
jaki silnik wydaje, a kto trochę dłużej pracował przy
silniku — rozróżni natychmiast nieregularny jego
chód i zawsze trafnie określi przyczynę tego i odra-
zu pozna, czy pracują wszystkie cztery cylindry,
czy też tylko niektóre z nich. Przyczyna tkwi w
zanieczyszczeniu świec, które przez sadzę, osiadłą
na nich, nie dają iskry, a tem samem uniemożliwiają
zapłon i wybuch gazów. Należy więc świecę wy-
kręcić, przytem świeca, nie dająca iskry, będzie wil-
gotna, należy je oskrobać z sadzy tępym narzędziem
(scyzorykiem), osuszyć i dokładnie oczyścić.

Przyczyną niefunkcjonowania wszystkich cy-
lindrów może być i rozdzielacz — przez zanieczysz-
czenie lub za dużą ilość oliwy na pierścieniu i rolce,
należy go więc wyjąć i również dokładnie oczyścić.

Pozatem przyczyna tkwić może jeszcze w cew-
kach wysokiego napięcia, mianowicie w za dużej od-
ległości kontaktów od przerywacza prądu, — którą
wtedy trzeba zmniejszyć, przykręcając śrubki, —
albo też w zawilgotnieniu cewek. Należy je wyjąć
ze skrzynki i położyć na 10—15 minut w suchym cie-
płym miejscu (np. na piecu ciepłym — nie gorącym)
— po osuszeniu znów wstawić do skrzynki.

Prócz tych przeszkód, nieregularny chód silnika
zależeć jeszcze może od zbyt silnego lub zbyt słab-

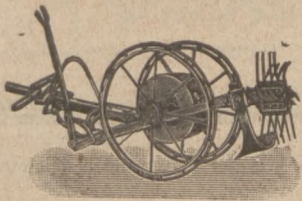
ego dopływu paliwa, co powoduje strzelanie i dym
z rury wydechowej, należy wtedy śrubkę igły roz-
pylacza przekrecać powoli w lewo lub prawo —
zależnie od potrzeby — tak długo, dopóki silnik nie
zacznie całkiem równo pracować i wydech będzie
bezdymny.

To są najczęściej spotykane „defekty“, zresztą
łatwe do usunięcia, naturalnie trzeba dokładnie cały
mechanizm oliwić — nie za dużo i nie za mało —
ściśle według instrukcji, dodawanej przez firmę do
każdego motoru, i utrzymywać wszystkie części w
czystości należytej, w przeciwnym bowiem razie
silnik bardzo prędko się zużywa.

Obsługa „Fordsona“ jest bardzo łatwa, dzięki
jego prostej i nieskomplikowanej budowie. Różnica
w zaoszczędzeniu kosztów naprawy pomiędzy płu-
giem konnym a „Fordsonem“ jest kolosalna, na ko-
rzyść oczywiście tego ostatniego. Wyższości zaś
orki motorowej nad konną, ze względu na mechani-
czną uprawę, strukturę ziemi, rozwój mikrobiologiz-
mów w następstwie itd. — nie trzeba chyba udowa-
dniać. Zaznaczyć tylko wypada, że trzeba orać za-
wsze drugą szybkością, bo wtedy orka wypada naj-
ekonomiczniej, co „Fordsonem“ da się wykonać,
ponieważ pokonuje on równie dobrze większe na-
wet wyniosłości i pochyłości, chyba że silnik, z po-
wodu zbyt dużego oporu, jaki ma do pokonania, lub
n. p. wilgotnej silnie ziemi, pracuje ciężko lub wogó-
le stoi w miejscu, obracając kołami, wtedy trzeba go
puścić na pierwszą szybkość, a z łatwością pójdzie
dalej.

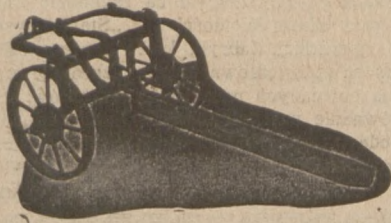
Do „Fordsona“ można doczepiać najrozmaitsze
narzędzia i maszyny rolnicze, a nawet można nimi
doskonale zwozić np. buraki cukrowe z pola itd., i
to polną drogą. Droga ta musi być jednakże suchą
i twardą tak, by ostrogi kół miały się o co zaczepić
i nie ślizgały się, co powoduje obracanie się kół w
miejscu.

Do młocarni, siewkarni, prasy i t. p. również
znakomicie się nadaje i raz puszczonej i regulowa-
ny chodzi bez przerwy, nie wymagając ciągłej obec-
ności kierowcy przy sobie. Chodzi równo, nie szar-
pie maszyną, nie potrzebuje żadnych podpórek, umo-
cnień itp. Trzeba tylko oczywiście dostosować t.
zw. „szajbę“ młocarni, czy siewkarni, do koła pas-
owego (napędowego) silnika tak, by odnośne maszy-
ny miały przepisaną ilość obrotów. Przez swoją
taniość — w porównaniu do innych traktorów —
łatwość w obsłudze, prostą konstrukcję i wprost u-
niwersalne zastosowanie, a przytem zadowalającą
wydajność pracy, tak co do ilości, jak i jakości —
zasługują na jaknajszersze rozpowszechnienie.

Wyrabiamy masowo jako specjalność:
kopaczki „Gwiazda B”

do kopania ziemniaków bezsprzecznie najpraktyczniejsze z wszelkich istniejących kopaczek

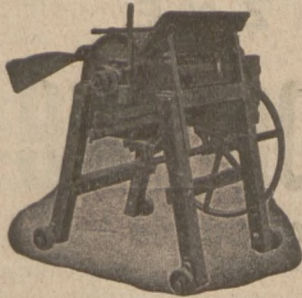
przodki „Naprzód”

do żniwiarek, całe z żelaza kutego, o wysokich kołach biegowych

młocarnie cepowe „Ideal”

na łożach kulkowych z hamulcem bębnowym, nadające się znakomicie dla średnich i mniejszych gospodarstw.

Prosimy zażądać ofert.

5750

Telegr.: Bramafa.

BRACIA MALAK

fabryka maszyn i odlewnia żelaza

ŻNIN (Wkp.)

Telefon nr. 30.

MŁOCARNIE

szerokomłotne, sztyftowe i cepowe — Sieczkarnie — Maneże — Mędlice do obróbki lnu i konopi. —

„KRAJ” Sp. Akc., Warszawa, Chmielna 26.
Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych. 875

Drewitz E. Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza, Tow. z o. o.

TORUŃ, tel.: 30, 6-53. Adres telegr.: „Drewitzrol”

Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie sztyftowe i cepowe, sieczkarnie, siewniki do zboża, traw i sosny. 897

„IDEAŁ”
nóż do krajania słomy
na ściółkę

tani — praktyczny — trwały

Jedyni producenci 3641

Centrala Pługów Parowych T. z o. p. Fabryka Maszyn
Poznań, Piotra Wawrzyniaka 28-30 Tel. 69-50 — 61-17

Młocarnie szerokomłotne VISTULA

Młocarnie z przymkami

Młocarnie z wałami do gładkiej słomy

Walce, kieraty

Siekacze do buraków

Sortowniki ziemniaków

Maszyny do czyszczenia zboża

Sieczkarnie bębnowe do zapędu mechanicznego stojące i na wozach

Sieczkarnie tarczowe

Koła transmisyjne

Pompy do gnojówki z rurą stalową i wyjmującymi wentylami

Szufle ziemne do transportowania ziemi wykonuje jako długoletnią specjalność

A. P. Muscate

Fabryka Maszyn T. z o. p.

T C Z E W (Pomorze)

4097

W firmie F. Suchanek i S-ka, Przedsiębiorstwo Techniczno-Handlowe dla przemysłu i handlu Poznań, Plac Wolności 8-9.

(Wywiad u źródła).

W tych dniach współpracownikowi naszego „Rynku Metalowego i Maszynowego” jeden z współwłaścicieli firmy, a mianowicie p. inż. Stanisław Krakowski (poza tem współwłaścicielami firmy są jeszcze dwaj inni wspólnicy t. j. pp. **Fryderyk Suchanek i inż. Romuald Kulig**), udzielił następującego wywiadu w sprawach firmy, jej pomyślnego rozwoju oraz ostatnio otrzymanych obrotów.

— Firma nasza — były słowa inż. Krakowskiego — jakkolwiek w tym dziale najmłodsza może na rynku poznańskim, gdyż ma za sobą dopiero trzeci rok istnienia, niemniej wprowadziła się doskonale i stale bardzo pomyślnie się rozwija. Skorzystaliśmy, zdaje się, co najmniej w równej mierze z pomyślniej konjunktury na rynku płodów rolnych, dzięki której rolnicy nabierają znacznie więcej odwagi do nieodzownych inwestycji w gospodarstwach swoich, w czym pomagają im znaczne kredyty, jakich im przemysł żelazny udziela. Niestety, bowiem jeszcze ciągle nie rozporządzają oni na ten cel dostateczną gotówką...

— Czy należy rozumieć Pańskie słowa w ten sposób, iż płatność klienteli jest zadawalniająca?

— Istotnie narzekać na nią nie mamy bynajmniej powodu... Niemniej mimoto ciasnota gotówki na rynku daje się wszystkim we znaki. O liczniejszych protestach weksli wprawdzie mówić nie można. Jeżeli mowa o obrotach wekslowych, to podkreślić muszę, iż uciążliwym objawem jest chyba to, że rolnicy, nawet więksi, zabiegają o kredyty długoterminowe i starają się pokrywać swe zobowiązania weksłami wystawionymi na 6, 8, a nawet na 9 miesięcy...

— Czy wytwarza to dla Panów trudności finansowe?

— Bezsprzecznie... Przecie wiadomo, iż banki weksle 6-miesięczne tylko wyjątkowo przyjmują, a już o dyskoncie weksli 9-miesięcznych nawet mowy nie ma. Wytwarza to przykre unieruchomienie środków obrotowych, w czym pomagać sobie musimy redyskontem w bankach zagranicznych.

Jeżeli są to przykrejsze strony naszego zawodu, to muszę tu wspomnieć i o tych jaśniejszych. Otóż co do tego zaznaczam, iż **popyt na maszyny rolnicze** (a te są niemal wyłącznie naszą specjalnością) **jest w tej chwili tak duży**, iż nietylko ledwie możemy go zaspokoić, ale w niektórych typach maszyn i narzędzi wprost nie możemy już przyjmować zleceń. Stoi to w ścisłej łączności z faktem, iż nasze fabryki, które reprezentujemy (o czym zaraz niżej...), na szereg najbliższych miesięcy wprost już zawałone są zamówieniami, i dalszych nie przyjmują...

— Pan inżynier będzie łaskaw wyliczyć najważniejsze reprezentacje, które posiada firma?...

— Już wspominałem panu redaktorowi, iż posiadamy poza reprezentacją znanej firmy K. Rudzki i Ska. w Warszawie, która buduje mosty, wyrabia konstrukcje żelazne, dźwigi, sownice etc., wyłącznie przedstawicielstwa fabryk maszyn rolniczych i to nietylko krajowych, ale i zagranicznych...

Z fabryk zagranicznych ostatnimi wymienić mogę **Tryjery „Feniks”**, wyrobu specjalnej fabryki w Gumpoldskirchen pod Wiedniem, dalej oryginalne szwedzkie maszyny żniwne „Westeras” itd.

Pozatem prowadzimy jeszcze **lokomobile parowe, przewozowe i stacyjne dla rolnictwa i przemysłu**, dalej młocarnie parowe z patentowanymi stalowymi łożyskami kulkowymi, wreszcie kompletne parowe garnitury młocarniane, wyrobu fabryki maszyn Król. Węg. ersk. Kolei Państwowych w Budapeszcie.

W tej dziedzinie wspomnę jeszcze o traktorach, czyli ciągnówkach „Hart-Parr”, typu 1927, które nazwałbym pierwowzorem wszystkich amerykańskich traktorów. Podkreślić bowiem warto, iż ich silnik dwucylindrowy jest wolnobieżny, a nie szybkobieżny, jak to ma miejsce u samochodów. Dalej napęd mechanizmu odbywa się wyłącznie trybami czołowymi, a napęd kół tylnych bezpośrednio z wału korbowego na poprzecznej płożności, i również trybami czołowymi. Z tych względów nie potrzebują dodawać, iż traktory te są u nas bardzo pilnie poszukiwane...

— Podobno również i wirówki do mleka macie panowie na składzie?...

— Istotnie posiadamy u siebie skład i sprzedaż wirówek „Libella”, wyrobu słynnej firmy „Skoda” w Pilźnie (Czechosłowacja), która skutecznie podejmuje konkurencję z wszystkimi podobnymi wyrobami szwedzkiemi.

Na pie. wszym planie poza tem stawiamy tu „Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych, Sp. Akc. w Warszawie”, z jego czterema najstarszemi w Polsce i ściśle wyspecjalizowanemi fabrykami, a m. in. plugów „Jan Zawadzki i S-ka w Warszawie”, narzędzi do uprawy roli „Zakłady przemysłowe Bliżyn”, młocarnie „Wacł. Moritz w Lublinie” oraz sieczkarnie „Sierpczanka” w Sierpcu.

— A jakże z cenami maszyn rolniczych po waloryzacji cla?

— Od 16 kwietnia 1927 nie wprowadziliśmy żadnych zmian i nie myślimy wcale o podwyżkach...

— Co jeszcze zyczyłby sobie p. inżynier podkreślić o działalności firmy Szan. Panów?...

Wartoby zwrócić uwagę, że od 1 stycznia 1928 r. sposobem przyjętym w większych ośrodkach przemysłowych na zachodzie Europy urządziliśmy w Poznaniu przy placu Wolności 8/9 „Stałą Wystawę Wzorów” wyrobów tych wszystkich fabryk, które reprezentujemy. Ułatwia to naszym interesentom orientowanie się, zarówno co do konstrukcji jak i wykonania polecanych przez nas fabrykatów. Stały taki przegląd ułatwia porównanie naszych towarów z innymi podobnymi fabrykatami, a przede wszystkim umożliwia sprawdzenie, że przedsiębiorstwo nasze prowadzi tylko najlepsze wyroby.

Lux.

ŻELAZNE

brony polowe

wszelkiego rodzaju
dostarcza jako specjalność.

M. WASSERMAN, Jarosław

(Małopolska) 5724

Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth

T. A.

Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych

LWÓW, Gródecka 26-28.   KRAKÓW, ul. Krótka 1.
Tel. nr. 718.   Tel. nr. 188.

POLECAJĄ:

Kosiarki. Żniwiarki. Żniwiarko-Wiązalki. Grabie konne. Młocarnie do wycierania koniczyny. Puryfikatory. Garnitury młocarniane kieratowe, motorowe, parowe. Młynki do czyszczenia zboża. Traktory z dwu-trzy i cztero-skibowymi plugami. Brony talerzowe.

NAPRAWY MASZYN I NARZĘDZI ROLNICZYCH 485
wykonujemy fachowo, starannie i tanio.

M. MINC, Pułtusk

Odlewnia żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych

Wyrabia:

Maszyny rolnicze, maneże,

młocarnie, sieczkarnie, wialnie, śrutowniki, brony sprężynowe i żelazne, kultywatory, obsypniki, odlewy wszelkiego rodzaju z własnych i nadesłanych modeli. 873   Adres telegr.: „MINC,,

Gostyńska Fabryka Maszyn

właśc.: ST. GRZEŚKOWIAK

w Gostyniu, telef. 108 489

FILJE: KOBYLIN i JAROCIN

Wyrabiam jako specjalność: maneże pałkowe, młocarnie szrotkomłotne, wialnie, sieczkarnie bębnowe i siekacze. Wyroby moje są pierwszorzędne, odsprzedającym udzielam rabat.

Potrzeby kredytowe przemysłu drzewnego sięgają poziomu 200 milionów złotych...

Bank Polski i Bank Gospodarstwa Krajowego łącznie finansują go kwotą 10 milionów. — Jakże stąd płyną wnioski?...

Wynikające — jak pisze „Agencja Wschodnia“ — z ogólnych założeń racjonalnej gospodarki dążenie do zachowania nienaruszonego kapitału zasobów leśnych kraju, wysuwa nieodparcie postulat ograniczenia rocznych wyrębów do rozmiarów rzeczywistego przyrostu masy drzewnej. Realizacja tego postulatu każe liczyć się z prawdopodobieństwem znacznego spadku ilości rozporządzalnego surowca drzewnego w stosunku do rekordowych norm, osiągniętych w latach poprzednich. Perspektywa ilościowego załamania się podaży surowca nakazuje dążenie do najpełniejszego i najbardziej wszechstronnego jego wyzyskania na drodze przemysłowej przeróbki posiadanych materiałów drzewnych. Istniejący w Polsce przemysł drzewny, którego pomyślny rozwój leży na linii zdrowego postępu gospodarczego kraju, posiada w tym kierunku rozległe możliwości techniczne: ich racjonalnemu wykorzystaniu stoi na przeszkodzie elementarny brak środków obrotowych, któreby pozwoliły na przetrwanie całego okresu, upływającego od chwili rozpoczęcia wyrębów w lesie do chwili realizacji wyprodukowanego na sprzedaż towaru. Specyficzne warunki, w jakich pracują przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, wydłużają ten okres poza normy przeciętne, odpowiadające szybszemu tempu obrotu kapitału w innych gałęziach produkcji. Okres ten trwa na Kresach Wschodnich 9—12 miesięcy, a na Pomorzu nawet do 18 miesięcy.

Brak elastycznych form kredytu w związku z ogólnym układem stosunków na rynku pieniężnym sprawił, że przemysł — o podstawowym znaczeniu dla całości życia gospodarczego — korzystał dotychczas w niezmiernie nikłych rozmiarach z pomocy centralnych instytucji kredytowych. Według sprawozdania Banku Polskiego za rok 1927 ogólna suma kredytów dyskontowych, wykorzystanych przez przemysł drzewny na ultimo grudnia, wynosiła zaledwie 3,8 milionów złotych, co stanowi niespełna 0,9 proc. ogólnej sumy kredytów, oddanych do dyspozycji życia gospodarczego. W tym samym momencie łączne zadłużenie przemysłu drzewnego w Banku Gospodarstwa Krajowego — z tytułu otrzymanych kredytów wekslowych, kredytów na rachunkach bieżących i kredytów terminowych, wyrażało się w kwocie 5 998 000 złotych. Łączna kwota kredytów w obu centralnych instytucjach, nie sięgająca 10 000 000 złotych (czyli z górą 1 000 000 dolarów), wydaje się śmiesznie niską w zestawieniu z pokaźną cyfrą 75 milionów dolarów, która reprezentuje samą tylko wartość eksportu materiałów drzewnych, wywiezionych z Polski w ciągu 1927 r.

Brak środków obrotowych, niezbędnych dla utrzymania w ruchu przedsiębiorstw drzewnych, skazywał je na niezmiernie dotkliwą, a w skutkach swych wręcz fatalną zależność od nabywców zagranicznych — w przeważnej większości — kupców niemieckich. Nie trzeba dodawać, że firmy zagraniczne, finansujące udzielanymi zaliczkami przemysł drzewny w Polsce, wymuszały na swych dostawcach wysoce niekorzystne warunki sprzedaży, dokonywanej z reguły w granicach kraju — loco wagoni stacja załadowania. Nie znajdując w kraju kredytów obrotowych, któreby umożliwiły pokrycie wydatków, związanych z nabyciem surowca, jego przewiezieniem do tartaku przetarciem i magazynowaniem towaru aż do chwili jego przeschnięcia, oraz bezpośrednim transportem na rynki zbytu, co dopiero pozwoliłoby na osiągnięcie pełnych korzyści,

płynących z eksportu, przemysłowiec polski widział się zmuszonym do sprzedaży towaru jeszcze przed jego przetarciem. Ekspedycja towaru natychmiast po wyjściu z pod piły (w celu jaknajszybszego wykorzystania akredytywy, płatnej za okazaniem listu przewozowego lub konosamentu) obniżała wartość wyrobów tartacznych, które nie mogły oczywiście uzyskać na rynku wysokich cen, jakie osiąga towar dobrze przesuszony. W tych warunkach upośledzenie kredytowe i wynikająca stąd konieczność szybkiej realizacji towaru — obniżała w znacznym stopniu cenność jednostki naszego eksportu obrabianych materiałów drzewnych.

W braku odpowiedniej pomocy finansowej przedsiębiorcy, pozbawieni środków, niezbędnych dla uszlachetnienia zakupionego surowca, rezygnowali częstokroć z dalszych faz obróbki: bogactwa leśne Polski, które winny były stworzyć podwalinę jej uprzemysłowienia, uciekały zagranicę w postaci nieobrobionej. W tym stanie rzeczy upośledzenie kredytowe przemysłu drzewnego ponosi niemałą część odpowiedzialności za pogorszenie struktury naszego eksportu drzewnego, które występuje jaskrawo na tle cyfr statystycznych za ostatnie lata.

Jednocześnie zauważyć wypada, iż brak odpowiednich kapitałów obrotowych, któreby pozwoliły na sprzedaż towaru cii zagraniczny port odbiorczy, a nawet fob Gdańsk, paraliżował śmielszą inicjatywę, zmierzającą do bezpośredniego dotarcia na rynki zagraniczne w celu pełniejszego wyzyskania panującej na nich koniunktury. Niepokojący stopień zależności od rynku niemieckiego stanowi tutaj najlepszy bodaj wskaźnik słabości finansowej naszego eksportu drzewnego.

Zaznaczone przesłanki upoważniają do wniosku, że rekordowa pozycja 75 milionów dolarów, reprezentująca wartość eksportu drzewnego w 1927 r., przysłania w bilansie gospodarki drzewnej wysoce ujemne saldo, na które składają się: 1. pogorszenie struktury eksportu drzewnego, 2. wzrost zależności od rynku niemieckiego, oraz 3. jednoczesny spadek krajowego stanu posiadania bogactw leśnych.

Z dobrodziejstw pomocy kredytowej winni z reguły korzystać tylko ci przemysłowcy drzewni, którzy prowadzą własne (względnie dzierżawione) zakłady przemysłu przetwórczego. Takie ograniczenie, pozabawiające akcję kredytową charakteru spekulacyjnego, gwarantuje osiągnięcie pozytywnych wyników na drodze uprzemysłowienia kraju. Zespolenie tej akcji z planowymi wysiłkami, zmierzającymi do racjonalizacji zakładów przemysłowych, oddziaływałoby, niewątpliwie, hamująco na wyżkę cen wyrobów gotowych, a temsamem zapewniłoby im rozszerzenie zakresu sprzedaży na rynku krajowym i na rynkach zagranicznych.

Obliczenie minimalnych potrzeb kredytowych przemysłu drzewnego wynika z następujących założeń: Roczny przyrost masy drzewnej wynosi około 20 000 000 m³. Z tej ilości — 55 proc. przypada na drewno użytkowe — 11 000 000 m³. W normalnych warunkach zdrowego rozwoju gospodarczego 75 proc. całego użytku, czyli 8 250 000 m³ winno być przetarte w kraju. Dla uproszczenia rachunku przyjmujemy, że połowa tej ilości, czyli (okrągło) 4 000 000 m³ przypada na lasy prywatne. Jeżeli dalej przyjmujemy, że cena 1 fn. drewna w lasach państwowych wynosi przeciętnie 60 zł, zaś cena 1 fn. — w lasach prywatnych — 40 zł, dochodzimy do następujących wyników: Koszt zakupu surowca na potrzeby rocznej pro-

dukcji tartaków wynosi: a) w lasach państwowych 4 000 000 à 60 = 240 000 000 zł., tj. w lasach prywatnych à 40 = 160 zł., czyli razem 400 000 000 zł. Jeżeli wreszcie przyjmiemy, że kredyt niezbędny dla utrzymania w ruchu zakładów przemysłu tartaczno-ego wynosić winien minimum 50 proc. wartości surowca, dojdziemy do wniosku, że potrzeby kredytowe przemysłu drzewianego dosięgają poziomu 200 000 000 złotych.

Kredytowanie sprzedaży zagranicznej opiera się w pierwszym rzędzie na dyskoncie trat zagranicznych, przyczem należałoby rozluźnić zbyt sztywne przepisy (wymaganie trzech podpisów itd.), które w obecnym stanie rzeczy kępują swobodę transakcji kredytowych w tym zakresie. Pożądanem uzupełnieniem kredytów eksportowych, mających na celu wzmożenie prężności naszego wywozu wyrobów drzewianych, byłoby uruchomienie specjalnego kredytu konsygnacyjnego, któryby pozwolił na stworzenie składów konsygnacyjnych w krajach, nie znających jeszcze dokładnie wyrobów polskiego przemysłu drzewianego.

Wokół zagadnienia obecnej drożyzny materiałów budowlanych.

CEGLY NIE ZABRAKNIĘ, LECZ CENA JEST ZALEŻNA OD TRUDNOŚCI DOSTAWY.

W związku z rozpoczynającym się sezonem wiosennym robót budowlanych daje się zauważyć ożywienie na rynku materiałów budowlanych, a szczególnie cegły. **Obawy**, wyrażane nieraz co do **grożącej wyżki cen** w tej dziedzinie, **nie potwierdzają się zupełnie** i cegła ma obecnie raczej tendencję zniżkową, co wybitnie zaznaczyło się w transakcjach, zawartych ostatnio przez niektóre przedsiębiorstwa budowlane. Transakcje te zostały dokonane po cenach nietylko nie wyższych, ale nawet niższych od cen jesiennych z ubiegłego roku.

Jest to zrozumiałe, gdyż cegielnie pracują pełną parą i produkcja tegoroczna, jak należy przewidywać, zaspokoi w zupełności wymagania wzmocnionego ruchu budowlanego. Należy przyjąć, że obecnie ceny ustaliły się na poziomie około 90 zł. za 1000 sztuk cegły ręcznej na cegielniach, przy cenie loco budowa około 120 do 125 zł. za tysiąc. Transport, jak widzimy, pochłania poważny odsetek ceny cegły.

Dalsze więc obniżenie byłoby możliwem przedewszystkiem pod warunkiem polepszenia dróg podmiejskich, co pozwoliłoby na tańszy transport samochodami. Dalszym czynnikiem byłaby tu zniżka taryfy przewozowej, co znów wpłynęłoby na potaniecie cegły, przywożonej z okolic dalszych. Cegła na Pomorzu i w Poznańskim, niewątpliwie, gatunkiem swym przewyższa cegłę, pochodzącą z wytwórni podmiejskich z Warszawy czy Łodzi, dla tego względu kalkuluje się jej import na potrzeby rynku stołecznego.

Oczywiście, jak i w roku poprzednim, tak i obecnie znaczną część produkcji naszych cegielni podmiejskich wykupują

Pomoc kredytowa dla przemysłu drzewianego, który w obecnym położeniu zmagają się z ogromnymi trudnościami, plynącymi z braku środków obrotowych, jest sprawą niecierpiącą zwłoki. Nie ulega wątpliwości, że w ramach obowiązujących obecnie przepisów ani centralne instytucje kredytowe (Bank Polski i Bank Gospodarstwa Krajowego), powołane z natury swych założeń do planowego oddziaływania na dynamikę życia gospodarczego, ani sztywne finansowo banki prywatne — nie znajdą możliwości wszechstronnego zaspokojenia potrzeb kredytowych przemysłu drzewianego, który wymaga bardzo elastycznych i silnie zróżniczkowanych form kredytu. Stąd wniosek, że obecne trudności, tamujące zdrowy normalny rozwój tej tak ważnej gałęzi wytwórczości krajowej mogą być pozytywnie rozwiązane pod warunkiem zogniskowania całej akcji kredytowej w instytucji, przystosowanej swą strukturą i metodami działania do podstawowych wymogów przemysłu drzewianego.

hurtownicy. Jednakże i to nie może wpłynąć na podrożenie cen, gdyż jest to objaw normalny. Wiele zakładów cegielnianych nie sprzedaje dla różnych powodów wyrobów swych bezpośrednio odbiorcom, woląc korzystać z dogodnego pośrednictwa.

Niektóre cegielnie, rozumiejąc doniosłość zastosowania inowacyj w przestarzałych metodach produkcji, **poczynają obecnie stosować** na szerszą skalę **mechanizację**, w czem współdziała skutecznie akcja kredytowa Banku Gospodarstwa Krajowego, umożliwiającą nowe inwestycje.

NA RYNKU G. ŚLASKA CENY CEGŁY KSZTAŁTUJĄ SIĘ OBECNIE NIEZDROWO...

Według informacji, otrzymanych od producentów cegły w sprawie braku i wyżki cen cegły na Śląsku, zjawisko to powodowane jest głównie tem, że przemysł budowlany nie zamawia cegły według zgóry ułożonego planu, lecz czyni zakupy masowo, najczęściej w pewnym określonym czasie roku. Wobec braku miejsca, oraz dogodnych kredytów obrotowych, cegielnie nie mogą produkować na zapas przez dłuższy okres czasu i, nie chcąc zatrzymywać ruchu, zbywają towar każdemu, kto ofiaruje zań najlepszą cenę i warunki zapłaty. Zrozumiałem więc jest, że wskutek tego część cegły wywozi się ze Śląska do bardzo odległych nawet miejscowości (Warszawa i Pińsk), wzgl. przechodzi ona do rąk pośredników, którzy w momencie największego zapotrzebowania żądają cen, przekraczających przeciętnie notowane na cegielniach.

Przemysłowcy budowlani tłómaczą to tem, że główni pracodawcy, tj. państwo i samorzady, wskutek późnego uchwalania budżetów, za późno ustalają program budowlany, po roz-

„DRZEWO” Tow. Akc.

POZNAŃ — ulica Rzeczypospolitej nr. 9.

Telefon nr. 1759 - 1760 — Adres telegraficzny: Drzewo - Poznań

Tartaki, Fabryka mebli, drzwi i okien,
Drzewo na wyrób celulozy,
Kopalniaki.

daniu zaś robót stawiają terminy do ich wykonania tak krótkie, że budownicy są zmuszeni do czynienia zakupów większych ilości cegły naraz. W interesie więc państwa i samorządów leży także rozłożenie terminów prac budowlanych, by wykonywano je w ciągu całego okresu budowlanego, przez co uniknie się zbytniego spiętrzenia popytu na cegłę w krótkich okresach czasu, a i tem samem umożliwi się względne ustalenie cen cegły.

Zaznaczyć należy, że na terenie G. Śląska znajduje się 75 cegielń, których produkcja — wedle obliczeń Izby Handlowej w Katowicach — wynosić może około 275 milionów sztuk cegły rocznie. Ponieważ jednak wiele cegielń nie pracowało w roku ubiegłym zupełnie, niektóre zaś uruchomione zostały dopiero w drugim półroczu 1927 r., przeto ogólna ilość cegły, wyprodukowanej w roku ubiegłym, wynosiła przypuszczalnie około 50 proc. faktycznej zdolności produkcyjnej zakładów.

NA RYNKU DRENÓW KONJUNKTURA WCIAŻ POMYŚLNA.

W ścisłym związku z produkcją cegieł stoi wyrób drenów, których potrzebuje obecnie nie tylko rolnictwo, ale też budownictwo, w okolicach zwłaszcza wilgotnych, jak to ma miejsce na prawym brzegu Wisły pod Warszawą.

Toteż warunki produkcji drenów i ich cena bezpośrednio dotyczą budownictwa obecnego.

Na rynku drenów panuje w dalszym ciągu bardzo dobra konjunktura i poszczególne fabryki, które pracują cały rok, mają już całkowicie produkcję wyprzedaną aż do maja br. Należy tu zaznaczyć, iż pośród fabryk, które produkują dreny, większość pracuje jedynie od maja do października, a to z powodu braku odpowiednich urządzeń, któreby umożliwiały produkcję w zimie. Jedynie 8—10 producentów drenów fabrykuje towar cały rok bez przerwy, ledwo mogąc nadażyć z wykonywaniem na czas przyjętych zamówień.

Główną przyczyną dużego popytu na dreny tkwi w tefi, iż ziemie nasze są jeszcze w bardzo małym stopniu zdrenowane, oraz, że Państwowy Bank Rolny udziela t. zw. spółkom wodnym, które się potworzyły w powiatach, kredyty w wysokości 70—90 proc. należności na zapotrzebowane dreny i rozkłada spłaty na lat trzydzieści. Kredyt Banku Rolnego jest udzielany 3 kategorjom spółek wodnych, mianowicie: 1. czysto chłopskim, 2. mieszanym chłopsko-obywatelskim, oraz 3. obywatelskim.

Co się tyczy cen drenów, to wskutek braku towaru na rynku, ulegają one od 1½ roku ciągłej wyższości i ostatnio w październiku ub. roku zostały podniesione od 35—50 proc. Obecnie przedstawiają się one ca. loco stacja załadowca następująco: o średnicy 1,5 cala — 75 zł., 2 cale — 100 zł., 3 cale 225 zł., 4 cale 325, 5 cali — 450, 6 cali 600 zł., 7,5 cali — 1 000 zł., 9 cali — 1 500 zł.; ceny powyższe rozumieją się za 1 000 sztuk i przy długościach dren 33,5 cm. Między poszczególnymi fabrykami istnieją bardzo małe odchylenia w cenach towaru.

Importu dren nie ma zupełnie, wobec stawek taryfy celnej, których wysokość nie dopuszcza obcego towaru na nasz rynek. Eksportują dreny zagranicę, a mianowicie do Niemiec pomorskie fabryki, z których przodujące miejsce zajmuje firma M. Schütz w Grudziądzu, która w 80—90 proc. wysyła towar dla niemieckich odbiorców.

Odbiorcy krajowi drenów płacą przeważnie od 30—50 proc. gotówką przy zamówieniu towaru i resztę również uiszczają gotówką częściowo w miarę wysyłki wyprodukowanego towaru. W rzadkich wypadkach jest udzielany towar na kredyt wekslowy, z terminem, dochodzącym do 2 miesięcy.

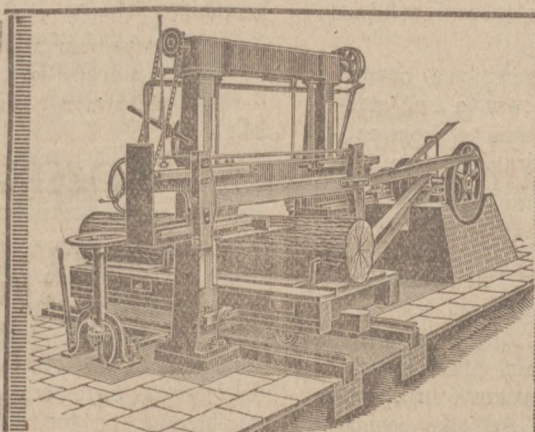
Osobno zauważyć musimy, iż ceny powyższe podaje „Ajen-cja Wschodnia“, skąd dane te właśnie czerpiemy i że na rynku ulegają one częstokroć przeróżnym nieuniknionym odchyleniom.

„UNIA” ZJEDNOCZONE FABRYKI MASZYN

ODDZ. C. BLUMWE i SYN Tow. Akc.

BYDGOSZCZ.

TRAKI
PIONOWE, POZIOME
PRZEWOŻNE.

WSZELKIE MASZYNY
DO OBRÓBK
DRZEWA.

PROSPEKTY i KOSZTORYSY
BEZPŁATNIE.

PRZEDSTAWICIELSTWA:
WARSZAWA, LWÓW, POZNAŃ, KRAKÓW,
WILNO, ŁÓDŹ, W. M. GDAŃSK, BERLIN.

NA ŻĄDANIE WIZYTY
INŻYNIERÓW.

4472

Obecny sezon budowlany będzie 2-krotnie wyższy od zeszłorocznego.

Taką opinię wypowiada inż. Polkowski, wiceprezes Stow. Przemysłowców Budowl. w Warszawie...

Na temat horoskopów rozpoczętego obecnie tegorocznego sezonu budowlanego wiceprezes Stow. Przemysłowców Budowlanych w Warszawie, p. inż. Polkowski, udzielił prasie stołecznej następującego wywiadu:

— Jak się zapowiada tegoroczny sezon budowlany?

— Jak dotychczas dobrze. Ruch jest znacznie większy, a możliwe, że będzie dwukrotnie większy od zeszłego roku i osiągnie około 50 proc. przedwojennego uruchomienia przemysłu budowlanego w Warszawie.

— Co się głównie buduje?

— Przedewszystkiem znacznie więcej budowli państwowych i miejskich, jak np.: gmachy Telegrafu, Ministerstwa Oświaty, Banku Gospodarstwa Krajowego (ma się rozpocząć w Al. Jerozolimskich), Muzeum Narodowego, dla szkół miejskich, kilka większych domów mieszkalnych, na ślimaku przy ul. Karowej i na Żoliborzu. Najważniejsze zaś, że zaczyna się również i prywatny ruch budowlany.

— Gdzie?

— Trzy wielkie domy prywatne wzniesione będą w Al. Ujazdowskich, róg Koszykowej obok trzech domów spółdzielczych, pozatem kilka jeszcze prywatnych domów mieszkalnych w innych punktach. Ponieważ na domy takie można otrzymać tylko 50 proc. kredytu, a pozostałe 50 proc. musi wyłożyć budujący, dowodzi to, że ludzie powoli odważają się lokować pieniądze w nowych domach. Można już obecnie budować i z premisy bankowej, tj. z samego dokumentu na przyznany kredyt, przez otrzymanie pożyczki prywatnej na taką premesę.

— Co się zmienia w budownictwie?

— Drożyzna cegły powoduje coraz szersze próby zastosowania różnych materiałów zastępczych, jak cegła cementowa i piaskowa, „rapid”, betonowe fundamenty itp. Następ-

nie w stylu budowlany to się głównie zmieniło, że buduje się ściany gładkie, bez wyskoków i gzymsów i płaskie dachy masywne, na których można urządzać ogrody.

— Kto buduje takie domy?

— Jeden z takich domów budujemy sami przy ul. Karowej, w którym pozatem będą okna nowego typu, szerokie na 2 metry, rozsuwane ściany wewnątrz, pozwalające na doraźne tworzenie sobie wielkiego pokoju z dwóch mniejszych, dalej brak zupełny okapu, rynien i rur ściekowych, gdyż wszystko z dachu będzie od razu sprowadzane wewnątrz do kanalizacji.

— Jak się przedstawia sprawa cegły i innych materiałów budowlanych?

— Cegła jest droga, o 50 proc. droższa niż przed wojną, ale wobec kredytów, udzielonych cegielniom, produkcja znacznie się zwiększyła i nie będzie braku cegły, co spowoduje jej podrożenie. Inne materiały, jak cement, wapno, drzewo i żelazo niewiele podrożały.

— A robocizna

— W roku zeszłym był brak lepiej wykwalifikowanych mularzy i z tego powodu płace ich podniosły się do zł. 1,81, chociaż taryfa cennikowa wynosi tylko zł. 1,42. Dotychczas niema jeszcze braku mularzy, więc niewiadomo, jak się ułożą te stosunki.

— Jakie są obecnie koszty nowych budowli, np. 1 metra sześciennego?

W roku zeszłym koszty te wynosiły 60—65 zł., obecnie 70—75, oczywiście przeciętnych dobrych budowli mieszkaniowych, bo liche lub luksusowe mogą kosztować taniej i drożej.

Z danych tych, dostarczonych przez wybitnego fachowca widać, iż t. zw. drożyzna materiałów budowlanych zbytnio tych, którzy przystępują obecnie do budowania, ani trochę nie odstrasza.

Należy dbać o dobre bruki...

Bruki chropawe i brudno utrzymane są siedliskiem chorób. — Starajmy się w granicach naszych możliwości, abyśmy mieli bruki jaknajbardziej higieniczne...

Sprawa zastosowania odpowiednich bruków w wielkich miastach, jest zagadnieniem pierwszorzędnej wagi. Mieszkańcy miasta, posiadającego dobre bruki, nie tylko zaoszczędzają olbrzymie sumy na utrzymanie pojazdów, lecz zabezpieczeni są również od zapadania na szereg chorób.

Nowożytny bruk wielkomijski dla zapewnienia bezpieczeństwa i ekonomiczności ruchu kołowego, winien być gładkim, trwałym i niezbyt śliskim, dla zapewnienia spokoju nerwów mieszkańców, winien być niehałaśliwy i, aby nie być rozsądkiem chorób, winien być nieprzeziąkliwy, nie tworzyć przy użyciu szkodliwego kurzu i być łatwy dla utrzymania w czystości. Pozatem bruk taki nie powinien być zbyt drogi.

Przez dłuższy czas uważano, że najtrwalszym i najlepszym brukiem wielkomijskim jest kostka granitowa (zarówno drobna, jak gruba). Praktyka jednakże wykazała, że bruk ten nie jest idealny. Jest on hałaśliwy i przytem, przy zużyciu, tworzy szkodliwy dla zdrowia kurz. Jeśli wystawić przez pewien czas na ulicy brukowanej taką kostkę, szkiełko posmarowane gliceryną i następnie obejrzyć przez mikroskop zebrany na szkiełku kurz, okaże się, że jest on złożony z drobnych, ostrokanciastych cząsteczek.

Pył taki przy wdychaniu trafia do płuc i staje się albo przyczyną zachorowań, albo też, tworząc drobne ranki, ułatwia zapadnięcie na choroby płucne. Jest on również często przyczyną zachorowań, oczu, gardła i nosa.

Ameryka tedy, w poszukiwaniu dobrych bruków, poszła w innym kierunku.

Rozpoczęto tam stosować sztuczną mieszaninę asfaltów, wyrabianych z rop naftowych, bezparafinowych, o podstawie asfaltowej, z piaskiem, tłuczniem i mączką mineralną. Po wielu latach studjów osiągnięto wyniki nadzwyczajne — budowane z takiej mieszaniny nawierzchnie, łączą w sobie wszystkie zalety bruków z asfaltu ubijanego i nie mają jednocześnie ich wad. Mianowicie są one dostatecznie szorstkie, nie wywołują ślizgania się koni i pojazdów i dopuszczają upady do 4 proc. Bruki te noszą nazwę asfaltów walcowanych.

Miasta polskie wogóle, a w tej liczbie i Łódź, posiadają bruki w złym stanie, przytem niższych, niehigienicznych i nieekonomicznych typów.

Przed miastami naszymi stoi do rozwiązania problemat, jakie bruki należy stosować. Praktyka zagranicy w tym względzie jest tak bogata, że dobrem zapoznaniem się z nią unikniemy błędów. Za biedni jesteśmy, aby dokonywać kosztowne eksperymenty, a przytem stan techniki brukarskiej jest obecnie taki, że eksperymentów tych czynić nie potrzebujemy. Jako typ ogólny, musimy przyjąć bezwarunkowo asfalty walcowane, ten najdoskonalszy ze znanych rodzaj bruków wielkomijskich.

W tym właśnie kierunku powinny iść obecnie poczynania wydziału budownictwa naszego magistratu. Jako typ bruków

winy być przyjęte asfalty walcowane, t. zw. celasfalty, które muszą być zastosowane kolejno na wszystkich ulicach, na których przeprowadzane będą roboty kanalizacyjne.

Prawda, że to potrwa dość długo, ale jako rekompensatę otrzymamy wraz z kanalizacją europejskie bruki w całym mieście.

Tu zwrócić należy jednak uwagę na pewien szczegół. Nie dość jest ustalić prawidłowo politykę zabrukowywania ulic — należy ją również dobrze zastosować. Ostatnio zaś mieliśmy w tej dziedzinie przykrą niespodziankę.

Oto ulica Nawrot, która brukowana była celasfaltem, po stosunkowo krótkim czasie przedstawiała widok nędzy i rozpacz, tak, że należało ją na czas krótki (podobno do kwietnia) wybrukować ponownie zwyczajną kostką.

Należy żywić nadzieję, że przy wykonywaniu najbliższego programu robót asfaltowych, a taki jest pono przewidziany, magistrat obecny lepiej zabezpieczy interesy miasta i jego mieszkańców. Trzeba skończyć raz na zawsze z eksperymentami tego rodzaju, które we wszelkich wypadkach kończą się zawsze niefortunnie.

WIADOMOŚCI DROBNE

CEGIELNIA MIEJSKA W WARSZAWIE.

Na konferencji magistrackiej, po omówieniu projektu budowy cegielni, opracowanym przez inż. J. Rakowskiego, uchwalono szereg warunków technicznych, jakie mają być przestrzegane przy budowie cegielni, m. in., że cegielnia ma posiadać suszarnie nad piecem, a obok parterową suszarnię systemu Kellera, konstrukcja suszarni ma być żelbetonowa lub drewniane; piece mają być kręgowe z opalaniem węglowem; wydajność każdego pieca 10 000 000 sztuk rocznie. Ogółem cegielnia winna produkować 40 000 000 sztuk rocznie, przy

koszcie własnym 62.27 zł. za 1000 sztuk. Koszta własne cegielni podmiejskich wynoszą 74 zł. loco cegielnia i około 90 zł. loco st. Warszawa. Przedstawiciel przemysłowców cegielnianych, p. Langner, zaznaczył, że cegielnie podwarszawskie wyrabiały przed wojną 300 000 000 sztuk rocznie, a obecnie tylko 175 000 000 sztuk, ale przy odpowiednich inwestycjach dojdą do sumy przedwojennej i że wobec tego cegielnia miejska nie jest konieczna.

Trzcinę sufitową

pierwszorzędnej jakości własnego wyrobu dostarcza korzystnie

Gustaw Glaetzner

Centr. Materiałów Budowlanych i Dachówek
Poznań 3, Mickiewicza 36.

Telefon 65-80. 4308 Założona 1907 r.

Mathias Paulus

KATOWICE, ul. Słowackiego 13

Specjalna budowa pieców gazowych ceramicznych, wapiennych i hutniczych.

Szybka i tania budowa, duża oszczędność w opale i nader ekonomiczna i łatwa obsługa. Zupełna gwarancja solidnego wykonania. Poprawa pieców wadliwie postawionych.

5728

Gen. Przedst.: Inż. W. Bańkowski
WARSZAWA, ul. Matejki 10, tel. 402-80.

Żądajcie broszury o zaletach wypału gazowego.

Łazowskie Zakłady Ceramiczne

SP. Z OGR. ODP.
Łazy, Star. Zawierciańskie

Wszelkie wyroby szamotowe

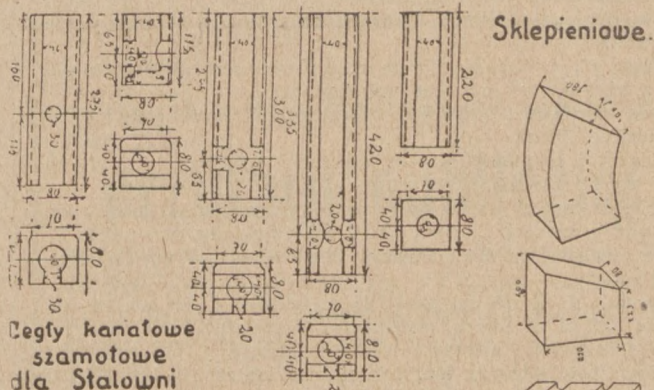
Cegła fasonowa
podług rysunków

Cegła szamotowa
norm. 29—36 St. Seg. 4471

Płyty piekarskie i zaprawy szamotowe

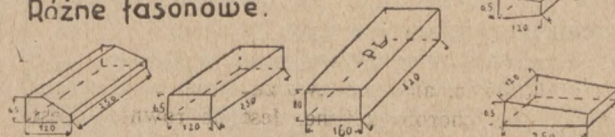
stałe na składzie

Wyłączne przedstawicielstwo na Poznańskie i Pomorze.
Firma „Cerbst, Śliwczyński i S-ka“, Bydgoszcz, Jagiellońska 46.

Płytki normalne i płytki piekarskie Wymiary:	Waga i sztuki
300 × 150 × 50 m/m	4,6
300 × 150 × 40	3,7
300 × 400 × 50	12,—
300 × 400 × 40	10,—
250 × 120 × 30	1,8
250 × 120 × 40	2,1
300 × 300 × 50	9,—
300 × 300 × 40	7,2

Różne fasonowe.

Z rynku materiałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERIAŁY BUDOWLANE.

Poznań, 12. 4. Firma Gustaw Glaetzner, Centrala materiałów budowlanych i dachówek, notuje następujące ceny: Cegły murańskie „iłówiki“ za tysiąc sztuk 76.00 zł, loco cegielnia; cegły murańskie tonówki za tysiąc sztuk 85—90 zł, loco cegielnia; dachówki za tysiąc sztuk 150.— zł, loco cegielnia; wapno budowlane za 100 kg. 3.55 zł dla odsprzedawców, a 3.75 dla konsumentów loco Wapienna lub Piechcin; cement portlandzki za 100 kg. 7.00 zł, loco cementownia wyłącznie opakowania, osobno za beczkę 3.40 zł, za worek papierowy 0.40 zł. Wszystkie następne ceny rozumieją się loco składnica w Poznaniu: Cement portlandzki za beczkę 180 kg. 21.50 zł; za beczkę 200 kg. 23.50 zł; za worek 50 kg. 6.50 zł; wapno budowlane za 50 kg. 2.60 zł; wapno hydrauliczne za beczkę 150 kg. 13.00 zł; papę dachową m. kw. nr. 80 1.25 zł; nr. 100 — 1.03 zł; nr. 125 — 0.87 zł; nr. 150 — 0.75; nr. 175 — 0.67 zł; nr. 200 — 0.60 zł; papa izolacyjna za metr kwadratowy 3.30 zł; za przykrojenie podług miary 10 proc. zwwyżki; smoła destylowana za 100 kg. brutto za netto 39.00 zł; lepnik za 100 kg. brutto za netto 42.00 zł; trzcina sufitowa w wałkach po 20 kw. m. z drutem cynkowanym za wałek 4.50 zł; z drutem żarzoną 4.20 zł; przy dostawach całowagonowych ceny nieco niższe. Zaznaczyć w końcu należy, że na rynku jest ogromny brak cegieł oraz dachówek.

METALE I WYROBY METALOWE.

Warszawa, 11. 4. Dom Handlowy A. Gepner, Warszawa, Grzybowska 27, notuje następujące orientacyjne ceny w złotych za kg.: cyna Banka w blokach 13.75, ołów hutniczy 1.25, cynk hutniczy 1.42, blacha cynkowa — cena zasadnicza 1.60, antymon 3.—, aluminium hutnicze 5.10, blacha miedziana — cena zasadnicza 4.35, blacha mosiężna 3.60—4.50.

Warszawa, 11. 4. „Elabor“ i S-ka Akc. Handlowo-Przemysłowa Ł. J. Borkowski, Warszawa, Mazowiecka 11, notuje następujące ceny loco skład (w zł. za 1 kg.): Cyna Banka 14.80, aluminium 5.10, ołów 1.40, blacha cynkowa 1.70, ocynkowana 1.20, blacha dachowa żelazna 0.99, żelazna 0.47, belki 0.52, hufale 31 za skrzynie, cement 20.50 za beczkę; cegła ogniotrwała 0.22 za 1 sztukę, karbid 68.00 za 100 kg. Węgiel górnośląski grubo i kostka 44.00 zł. za tonę.

Warszawa, 11. 4. Notowania surówki metalurgicznej za tonę fr. wagon huta: Starachowicka Nr. 0 — 210 zł, Nr. 1 — 200 zł, Nr. 2 — 190 zł, Staporów (loco huta) Nr. 1 — 200 zł, Nr. 2 — 215 zł, Nr. 3 — 210 zł.

Nowy Bytom, 11. 4. Surówka odlewnicza Huty Pokoju N. 1 (Friedenshütte, P. G. S. — reprezentacja Spółka Akcyjna Józef Wdowiński w Warszawie, Sienna 11), cena za tonę 210 zł, loco stacja Nowy Bytom.

Poznań, 12. 4. Obowiązują tu następujące ceny przy dostawie wprost z fabryki, przy odbiorze wagonowym:

Żelazo handlowe t. j. płaskie, okrągłe, kwadratowe oraz fasonowe zasadniczo 350 zł.

Dźwigary i korytka NP 8—24 włącznie, zasadniczo 350 zł od NP 26 i wyżej zasadniczo 390 zł.

Blacha do poniżej 5 mm. 525, 5 mm. i grubsza 432.50, za 1000 kg. podstawowe przewoźne Chebzie, plus 2 proc. nadpłaty, plus nadwyżki wg. listy dopłat Syndykata Polskich Hut Żelaznych, wydanie stycznia 1926 r.

Cement 7 zł za 100 kg plus 3.40 za beczkę, a 180 lub 200 kg. względnie 0.40 zł za worek, podstawowe przewoźne Łazy, plus dopłaty za podstawienie wagonu i opłaty stemplowe.

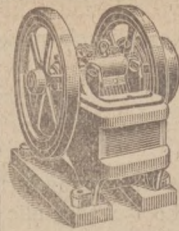
Berlin, 10. 4. Ceny w markach niemieckich za 100 kg.: Miedź elektrolityczna, dostawa zaraz, cifa Hamburg, Brema lub Rotterdam 134%, Oryginalne aluminium hutnicze 98—99 proc., w blokach, sztabach walców. i ciągnion. 210, dtto. w sztabach walców. i ciągni n. 214, Nikiel czysty 98—99 proc. 350, Antymon Regulus 80—85.

WĘGIEL.

Warszawa, 11. 4. Zgodnie z ostatnią podwyżką cen węgla, nowe ceny węgla przemysłowego przedstawiają się następująco: koks górnośląski twardy lub miękki 46.80 zł, węgiel górnośląski grubo 36 zł, węgiel dąbrowiecki grubo 33 zł, ceny obowiązują od 15. b. m. Ceny węgla i koksu cieszyńskiego zostały również podwyższone w b. m. w skutek zawarcia nowej umowy kopalni tamtejszych z robotnikami; koks cieszyński 67 zł, węgiel kowalski myty cieszyński tówka 64.10—64.40, Medjolan przekaz 213.

ZŁOTY W DNIU 10 KWIETNIA 1928 ROKU.

Gdańsk przekaz 57.40—57.54, gotówka 57.44—57.58, Berlin przekaz na Warszawę 46.75—46.95, przekaz na Poznań lub Katowice 46.80—47.00, gotówka grube 46.50—46.90, Bukareszt przekaz 1800, Czerniowce przekaz 1795, Zurych przekaz 58.25, Londyn przekaz 43.47, Nowy Jork przekaz 11.25, Ryga przekaz 58.65, Budapeszt gotówka 67 zł; wszystkie ceny za tonę fr. wagon st. załad.

Łamacze kamieni

stale i ruchome
walcarki, miazdzarki wałkowe,
bębny sitowe
płóczki piasku i żwiru
formy dla rur kanalizacyjnych
- mieszarki uliczne -
mieszarki dla zaprawy betonu
mieszarki smoły - makadam'u

5532 b

Fabryka maszyn
Dr. Gaspary & Co.
Markranstädt b. Leipzig

Prosimy o odwiedzenie — Katalog nr. 43 gratis

„SAM“ SPÓŁKA AKCYJNA MÜNSTERMANN

KATOWICE

Tel. 11 i 577 Adr. tel. SAM
Odlewnia żelaza i brązu
Fabryka maszyn i armatur

Ciężkie armatury dla przewodów parowych, wodnych, gazowych, naftowych i to: zasuw i zawory, żelazne i stalowe. Kurki, garnki kondenz., hydranty pod- i nadziemne, studnie uliczne i hydrantowe, stojaki itd. Przybory kanalizacyjne i wodociągowe: uchwytki, aparaty nawiertnicze, kształtki i t. d.

BRONZY FOSFOROWE
i specjalne w odlewach
każdego rodzaju - - -

BRONZY KUTE
w sztabach o wytrzymałościach aż do 100kg/mm²

Reprezentacja na Wielkopolskę i Pomorze:

WŁAD. JEZERSKI, Poznań, Słowackiego 38 tel. 69-47

na Kongresówkę: 5212

PAWEŁ JASIŃSKI, Warszawa, Żórawia 9. Tel. 191-71

◆ PRZETARGI ◆ SUBMISJE ◆ LICYTACJE ◆

WEZWANIE DO SKŁADANIA OFERT NA DOSTAWĘ WOZÓW DWUKOŁOWYCH.

Zarząd Główny Polskiego Czerwonego Krzyża zamierza nabyć większą liczbę wozów sanitarnych dwukołowych jednokomnych według ustalonego typu. Celem dokonania ewentualnego zamówienia Zarząd Główny wzywa zainteresowane firmy do składania ofert z podaniem kalkulacji cen, warunków dostawy i płatności. Bliższe informacje zainteresowane firmy otrzymywać mogą do dnia 1 maja r. b. w Biurze Zarządu Głównego Pol. Czerwonego Krzyża w Warszawie, ulica Smolna 6, od godz. 11 do 13.

PRZETARG.

Izba Kontroli Rachunkowej Poczty i Telegrafów w Bydgoszczy ogłasza przetarg za pośrednictwem ofert pisemnych na dostawę biurek urzędowych.

Informacji udzieli Sekretariat, ulica Jagiellońska 21, I. pr. pokój 59.

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego zawiadamia, że w „Monitorze Polskim” z dnia 26 marca r. b. Nr. 71 i w „Epoce” z dnia 27 marca Nr. 87 został ogłoszony przetarg publiczny na budowę budynku fabrykacyjno-magazynowego w Radomiu.

WEZWANIE DO SKŁADANIA OFERT NA DOSTAWĘ SAMOCHODÓW.

Zarząd Główny Polskiego Czerwonego Krzyża zamierza nabyć większą liczbę wozów samochodowych sanitarnych. Dla ustalenia typu samochodu najbardziej odpowiadającego zadaniom transportu sanitarnego, celem dokonania ewentualnego zamówienia, Zarząd Główny wzywa zainteresowane firmy do składania ofert z opisem technicznym wyrabianych przez nich wozów z podaniem kalkulacji cen, warunków dostawy i płatności. Bliższe informacje zainteresowane firmy otrzymywać mogą do dnia 1 maja r. b. w Biurze Zarządu Głównego Pol. Czerwonego Krzyża w Warszawie, ul. Smolna 6, telefon 61-71, od godz 11 do 13.

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego zawiadamia, że w „Monitorze Polskim” z dnia 3 kwietnia, Nr. 78, i w „Epoce” z dnia 3 kwietnia, Nr. 94, został ogłoszony przetarg publiczny na budowę budynku magazynowego w Państwowej Fabryce WYROBÓW Tytoniowych w Warszawie.

PRZETARG.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Wilnie niniejszem ogłasza przetarg nieograniczony na wykończenie dworców na st. st. Iwacewicze i Mońki z zabudowaniami gospodarczymi.

Warunki przetargu, rysunki i warunki techniczne oraz bliższe szczegóły co do części robót, pozostałych do wykonania można otrzymać w Wydziale Drogowym Dyrekcji K. P. w Wilnie, ul. Słowackiego Nr. 2, II piętro, pokój Nr. 3 w dnie urzędowe w godzinach od 9-tej do 12-tej za opłatą po 10 zł. za komplet.

Dyrekcja K. P. w Wilnie.

PRZETARG.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu rozpisuje niniejszem przetarg na dostawę

75.000 kg. wapna palonego i

1.200 beczek cementu

za gotówkę loco plac budowy Toruń, ul. Mickiewicza, narożnik ul. Moniuszki.

Termin dostawy winien rozpocząć się najpóźniej od 30-go kwietnia 1928 r.

Otwarcie zalakowanych ofert odbędzie się dnia 20-go kwietnia br. o godz. 12-tej w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, gmach Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego, pokój 26.

Toruń, dnia 27 marca 1928 r.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Łęczycy niniejszem podaje do publicznej wiadomości, iż oddaje w przedsiębiorstwo z licytacji ofert wykończenie rozpoczętej części budynku Szkoły Powszechnej roboty murarskie, betonowe, ksyrolitowe, ciesielskie, stolarskie, szklarskie, malarskie, zduńskie) p/g ślepego kosztorysu. Licytacja odbędzie się za pomocą ofert, które należy składać w zapieczętowanych kopertach z napisem „Oferta na wykończenie części budynku Szkoły Powszechnej w Łęczycy” w Sekretarjacie Magistratu do godz. 1-ej w południe do dnia 25 kwietnia 1928 r., poczem w tymże dniu w obecności reflektantów nastąpi otwarcie kopert.

Przy złożeniu oferty winno być złożone w Kasie Miejskiej wadium w wysokości 2000 zł., które to wadium utrzymujący się przy przedsiębiorstwie zmuszony będzie dopełnić do 5% sumy ustalonej na licytacji, jako kaucję na zabezpieczenie umowy.

Kosztorys ślepy nabywać można w Sekretarjacie Magistratu po 5 zł. za jeden egzemplarz. Plan i szczegółowe warunki oraz stan obecny, będącego do wykończenia budynku, oglądać można w godzinach biurowych w Magistracie m. Łęczycy.

Licytacja uzyskuje ważność po akceptacji Zarządu Miasta, co winno nastąpić w ciągu 3-ch dni od dnia otwarcia kopert, przyczem Zarząd Miasta zastrzega sobie wybór oferty niezależnie od wysokości deklarowanej sumy.

5744

Łęczycya, dnia 6. IV. 1928 r.

MAGISTRAT M. ŁĘCZYCY.

L. IX/22981/1928.

5730

Dyrekcja Kolei Państwowych w Krakowie
rozpisuje

przetarg publiczny

na dostawę odlewów stalowych w roku 1928 w ilości około 75.000 kg. Termin składania ofert do dnia 25 kwietnia 1928 do godziny 12. Publiczne otwarcie ofert nastąpi dnia 26 kwietnia br. o godz. 10-tej. Przy składaniu ofert należy złożyć poręczne (wadium) w wysokości 5% wartości oferowanej dostawy. W razie otrzymania dostawy, składa oferent obowiązkowo kaucję w wysokości od 5 do 10% wartości otrzymanej dostawy, zależnie od uznania Dyrekcji Kolei Państwowych. Wadium i kaucję można składać tylko w gotówce, w akcjach Banku Polskiego, w państwowych papierach wartościowych lub innych papierach popularnych. Bliższe szczegóły przetargu, jak również szczegółowe warunki dostawy otrzymać można za osobistym zgłoszeniem się w Wydziale Zasobów Dyrekcji Kolei Państwowych w Krakowie po wpłaceniu w Kasie Głównej Dyrekcji Kolei Państwowych kwoty 1 Zł za formularze, lub pocztą za nadesłaniem powyższej kwoty i znaczków pocztowych na porto.

Grunt przemysłowy

NA POLSKIM GÓRNYM ŚLĄSKU,

ca. 12 000 m² objętości, posiadający 13 przestronnych i jasnych hal fabrycznych, objętości ca. 6 000 m³, w bardzo dobrym stanie, 3 kotły parowe, ogrzewanie centralne, światło elektryczne, dźwig na 4 000 kg., z budynkami mieszkalnymi i biurami i garażami na 6 samochodów, korzystnie na sprzedaż z masy konkursowej. Oferty uprasza się na ręce 5739

adwokata KUCZYŃSKIEGO
w KATOWICACH, ul. Stawowa 3.

Kompletna kolejka linowa,

długości 2,6 klm, z podpórkami żelaznymi, **lokomobila** 16—28 KM, **maszyny do wyrobu cegieł** do natychmiastowej, taniej sprzedaży. Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 5735.

Z powodu powiększenia urządzeń korzystnie do sprzedania:

1. Nowa maszyna parowa jednocylinowa o 25 HP.
2. Nowy kocioł syst. Lachappelle 8 Atm. o 12 m² powierzchni ogrzewawczej, budowy Borman i Szwede.
3. Całkowite urządzenie nowoczesnej chemiczno-parowej suszarki do suszenia drzewa szybkim procesem.
4. Całkowite urządzenie 3-ch suszarek do suszenia drzewa zwykłym procesem.

Wszystkie objekty znajdują się we wzorowym porządku.

Zgłoszenia do

Związku Właścicieli Tartaków pod lit. M. W.
Bydgoszcz, Jagiellońska 8 5716

Maszyna parowa 5711

120 P.S. leżąca dwu-cylindrowa, z kondensacją, bez kotła-budowana w firmie Petzold Inowrocław i Berlin i wiele innych rzeczy, z powodu korzystnego kupna tanio na sprzedaż. Cena i warunki kupna bardzo dogodne i podług umowy. Na miejscu przy obejrzeniu na żądanie wykonam montaż przy przebudowie. **A. Piontek**, Fabryka maszyn i ślusarnia **Skórcz**, (Pom.)

Gazownia miejska w Bydgoszczy sprzedaje SIARCZAN AMONOWY

(sztuczny nawóz) niezbędny dla gospodarstw rolnych. 5666

Z powodu powiększenia przedsiębiorstwa jest zaraz w ruchu na sprzedaż 5737

lokomobila Wolf'a

10. atm. ciśnienia 30/36 K. M. z pow. ogrzew. 17,8 m².

„TARTAK“ WRZEŚNIA. — Tel. 455.

1 maszynę do wyrobu dachówek beton.

3 maszyny do wyrobu cegieł beton., 2 maszyny do wyrobu bloków pustych, formy do rur, 1 formę do wyrobu palów płotowych bardzo korzystnie do oddania. 5725

BRACIA SCHLIEPER, BYDGOSZCZ.

1 maszynę do szpuntowania i nutowania

1 maszynę do łupania drzewa, 1 rozwiernicę do pił, 1 maszynę do ostrzenia pił bardzo korzystnie do oddania. BRACIA SCHLIEPER, BYDGOSZCZ. 5726

1 kompletne urządzenie

do wyrobu mat drewnianych i trzciniowych, 1 pompe Diafragma, 1 dwuczynna pompe budowlana, 1 wentylator 250 m² i 1 wentylator tłoczny na 125 m³, 1 wentylator na 5—6 ognisk kowalskich, 2 windy budowlane (Stockwinden), 1 winde do śpichrzy (Patentsicherheitswinde) korzystnie na sprzedaż.

BRACIA SCHLIEPER, BYDGOSZCZ. 5727

Motory Deutza

nowe, na ropę lub benzynę, stojący i ruchomy 10 i 8 KM. do sprzedania. 5740

Bruno Riedel, Chojnice,

Kocioł parowy

pionowy na 8 atm. ciśnienia, powierzchnia grzejna 20 mtr. kwadr., zupełnie w dobrym stanie do nabycia.

SPÓŁKA DRZEWNA ŚLIWICE (Pomorze). 5595

Samochód marki „Protos“ 10/30, 6 osob, w dobrym stanie, w biegu tanio na sprzedaż iecz zaraz. 1 magnes Eismann, 4 cylindrowy, 1 karborator Balast, 1 motor 10/35 samochodowy, 1 karoserja 12 osob, powyższe rzeczy prawie nowe Zgłosz. do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 5718

Lokomobile stałe

100 K. M., 1900 roku, 62 metry kwadr. powierzchni ogrzew., 9 atmosfer fabrykat „Förster-Magdeburg“

40 K. M., 1909 roku, 18 metr. kwadr. pow. ogrzew. 10 atmosfer, fabr. „Assman & Stocker - Stuttgart“.

40 K. M., 1898 roku, 20,4 metr. kwadr. pow. ogrzew. 8 atmosfer fabr. „Garreth Smith - Magdeburg“.

20 K. M., 1912 roku, 15 metr. kwadr. pow. ogrzew. 10 atm., fabr. „Lanz-Mannheim“.

Para przegrzana. System rur do wyciągania. Maszyny kompletne do natychmiastowego użytku, sprzeda

Inż. Z. i J. KLOTZ, BYDGOSZCZ, Grodzka nr. 30.

Telefon nr. 15-45 5719 Telefon nr. 15-45

Dynamo

fabrykat Siemens & Halske. 110—150wolt. 227 amper., 760 obrotów - jako motor 30 KM.
fabrykat Sachsenwerke 110—150 wolt, 28 amper., 1400 obrotów z tablicą—komplet
Obie maszyny w bardzo dobrym stanie na sprzedaż. Zgłośz.

Bracia Jandzińscy, Młyn Parowy, Krotoszyn.
5712

Komplet maszyn

do wyrobu wstążek okazynie na sprzedaż

u inżyniera Feliksa Dawidowicza
w Częstochowie, Aleja 31.

5743

Tartak

5684 a

z maszynami, kompl., z rąk niemieckich, za 50 tys. zł.
przy wpłacie 25 tys. zł. sprzedaje

SOKOŁOWSKI i BŁASZAK, Bydgoszcz, Plac Wolności 2.

Heblarkę - wyrówniarke

elektryczną (Abricht), piorunochrony dla młynów, tartaków i wszelkich zabudowań, pompy diafragma i do gnojówek, poleca ze składu: 4710

Biuro Techniczne, inż. M. FEILCHENFELD, Warszawa, Królewska nr. 20 Telefon 320-16

Dla fabryk maszyn rolniczych!

Nowa maszyna do zginania wałów korbowych, ciężaru 1300 kg. do sprzedania

5741

Bruno Riedel, Chojnice.

Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze
5698 Sp. Akc. w Sosnowcu, sprzedają

dwie leżące maszyny parowe

- 1) 74 KM, 80 obr. na min., nadciśnienie pary nasyconej 6 atm.
- 2) 170 KM, 60 obr. na min., nadciśnienie pary nasyconej 6 atm. z suwakowym rozdzielaczem pary pracujące na wydmuch.

Młyn wodny

(turbina) koło Bydgoszczy za 25 000 zł., wpłata 15 000 zł.
na sprzedaż 5684 b

SOKOŁOWSKI i BŁASZAK, Bydgoszcz, Plac Wolności 2.

Maszyna parowa 150 KM.

2 cylindrowa Compound stojąca szybkobieżna, fabr. „Ringhoffera“ do sprzedania. Łaskawe zapytania prosimy skierować do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. 5696.

Mały na sprzedaż **Jedną stacjonowaną**

maszynę parową 85 HP.

(Ventilsteuerung) z kondensacją, w dobrym stanie, budowaną w roku 1897 oraz **jeden kompletny**

garnitur pługów parowych

„Fowlera“ 15 HP. starszej budowy, zdolnych do natychmiastowego użytku. Zgłoszenia przyjmuje

Administracja dóbr POSADOWO

5656

Telefon Lwówek nr. 2.

Do sprzedania dwa używane, dobrze utrzymane

stoły walcowe młynarskie

3×500.

5675

W. Prüfer, Młyn Wierzchucice, pow. Bydgoszcz. Tel. Golinek nr. 11

Specjalista fabrykacji toczonych osi

wozowych i powozowych z długoletnią praktyką, obeznany także dobrze z organizacją magazynu i biura, władający językiem polskim, niemieckim i rosyjskim poszukuje odpowiedniej posady. Miejsce obojętne. Łaskawe zgłoszenia do admin. „Rynku Met. i Masz.“ pod nr. 5672

Majster

na żeliwo do odlewni zaraz potrzebny. Wymagana energia, dłuższa praktyka i znajomość obsługi kopolaków. Oferty z odpisami świadectw i podaniem żadanego wynagrodzenia pod adresem: **FABRYKA MASZYN BRACIA KANCZEWSKY, Spółka Akcyjna, CZĘSTOCHOWA, Ogrodowa 51/53.** 5734

Majster budowy maszyn

doświadczony w budowie maszyn, kotłów parowych, i silnikach wszelkiego rodzaju, młocarniach wszelkich systemów, potrzebny od 15 bm. Reflektuje się tylko na sily pierwszorzędne. Zgłoszenia piśmienne do **GNIEWKOWSKIEJ FABRYKI MASZYN dawn. O. SCHWARZ, T. z. o. p. w GNIEWKOWIE.** 5729

FABRYKA SZKŁA POSZUKUJE

podróżującego

z branży szkła, obeznanego z klientelą Wielkopolski i Pomorza.

Zgłoszenia do administracji „KUPCA“ Poznań, Wielka 10, pod nr. 4947.

Prosimy powoływać się na „Rynek Metalowy i Maszynowy“

Poszukuję rutynowanego, zdolnego

kierownika

do samodzielnego prowadzenia fabryki gwoździ i drutu. Mieszkanie i naturalja na miejscu. Reflektanci mają podać odpisy świadectw i swoje warunki pod „Stała posada” nr. 5700 do administracji niniejszego pisma.

Zastępcy

na Poznańskie poszukuje większa fabryka baterij kieszonkowych i anodowych Pierwszeństwo mają reflektanci z działów pokrewnych. Zgłoszenia pod „Fabryka baterij” do administracji „Kupca”, Poznań ul. Wielka 10 pod nr. 4958

KUPNA

Lokomobile

50 do 75 K M w dobrym stanie lub odpowiednią maszynę parową z kotłem kupi 5731

ST. JANISZEWSKI, KOSTRZYN. Telef. 41.

Kupię heblarkę

do żelaza 2—3 metry na 800 m/m szerokości. 5714

Częstochowa, skrzynka pocztowa 133

Dwie strugarki

(heblarki) używane, lecz w dobrym stanie zaraz kupimy. Długość stołu 2 m. i 112 m., wysokości 1 m. lub wyżej i 750 m/m., Oferty z dokładnym opisem do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego” pod nr. 5694.

Poszukujemy do natychmiastowej dostawy

1 silnik trójfazowy

50—80 KM. 500 wolt, z przynależnościami, ewent. używany, ca 1000 obrotów, jednak zdalny do użytku. Zgłoszenia do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego” pod nr. 5689.

Poszukuję 1 kompletną

zwrotnicę lewą

(rozjazd) typu 6-tego, 1:9. Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego” pod nr. 5688

Kupię

aparat odpędowy ciągowy

wraz z pompą, do małej gorzelni, najchętniej miedziany, również MASZYNE ZAPĘDOWA NA PARĘ DO GORZELNI. Mogą być używane, lecz w dobrym stanie.

Zgłoszenia z podaniem ceny do maj. KAPINA pow. WEJHEROWO. 5745

Przedpalenisko

do trocin, schodkowy ruszt, średnicy 900-1000 Z Ø, używane, w dobrym stanie, kupi okazjnie.

TARTAK w Kociołkach, poczta Błaszki

Zgłoszenia z opisem i podaniem ceny kierować pod tym adresem. 5742

1 kocioł stojący

ew. leżący ca. 8—15 m² pow. ogrzewalni, poszukują celem kupna 5738

BRACIA SCHLIEPER, BYDGOSZCZ.

Poszukuje się w celu kupna używanego, lecz w dobrym stanie

lokomobili 50/70 K. M.

z przedpaliskiem, lub MASZYNY PAROWEJ z kotłem, urządzony do palenia trociną oraz TRAKU 70/80 cm. średn. 5736

„TARTAK” WRZEŚNIA. — Tel. 455.

„R. Met.”

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW:

CENY OGŁOSZEŃ: $\frac{1}{4}$ str. 100 zł, $\frac{1}{2}$ str. 60 zł, $\frac{3}{4}$ str. 35 zł, $\frac{1}{8}$ str. 20 zł, $\frac{1}{16}$ str. 10 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się według osobnej taryfy. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestiach spornych miarodajny jest Sąd Powiatowy (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Redaktor naczelny przyjmuje od 12—13 z wyjątkiem soboty.